

Plenum

Tisdag 20.2.2018 kl. 14.05—18.19

6. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 10 § i Finlands grundlag

Regeringens proposition RP 198/2017 rd

Remissdebatt

Talman Paula Risikko: Ärende 6 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talmanskonferensen föreslår att ärendet remitteras till grundlagsutskottet, som utrikesutskottet, förvaltningsutskottet och försvarsutskottet ska lämna utlåtande till.

Statsrådets presentationsanföranden, 10 minuter, hålls av inrikesministern, försvarsministern och justitieministern. Därefter förs debatten som en snabbdebatt där gruppanförandena får vara högst 5 minuter långa. Övriga anföranden som ledamöterna anmält sig för på förhand får också vara högst 5 minuter långa. Talmanskonferensen rekommenderar att även de anföranden som hålls efter snabbdebatten är högst 5 minuter långa.

I anslutning till detta ärende tillåts även debatt om ärende 7, 8 och 9 på dagordningen.

Nu inleds debatten med ministrarnas presentationsanföranden som är 10 minuter långa. Först minister Mykkänen, varsågod.

Debatt

14.09 Sisäministeri Kai Mykkänen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen turvallisuusympäristö muuttuu kiihtyvällä vauhdilla. Muutokset liittyvät ennen kaikkea kolmeen ilmiöön.

Ensinnäkin, vakavimmat kansallista turvallisuutta uhkaavat tekijät liittyvät aiempaa useammin Suomen ulkopuolisiin tapahtumiin. Turvallisuus siis kansainvälistyy. Ulkomaista alkuperää olevan ja siellä syntyvän uhan seuraukset myös näkyvät Suomessa selvästi aiempaa nopeammin siitä, kun ilmiö on ulkomailla syntynyt.

Toiseksi, turvallisuus siirtyy yhä enemmän tietoverkkoihin. Vuosi sitten valmistuneen valtioneuvoston teettämän riippumattoman kyberturvallisuuden tilaa, tulevaisuutta ja toimia arvioineen työryhmän raportin toteamus ”kybertiedustelun torjunta on kansallinen sokea piste” panee vakavasti ajattelemaan. Kybertiedustelun torjunta on kansallinen sokea piste — sellaiseen meillä ei ole varaa.

Kolmanneksi, kansalliseen turvallisuuteen kohdistuville ulkoisille uhille on aiempaa enemmän tyypillistä, että niiden taustalla on sekä valtiollisia että ei-valtiollisia tahoja, joiden tunnistaminen ja erottaminen toisistaan on yhä vaikeampaa, joiden motiivit voivat liittyä yhtä hyvin Suomen päätöksentekoon vaikuttamiseen, selvästi vahingoittavaan rikollisuuteen tai jopa kaupalliseen tiedusteluun.

Näihin turvallisuusympäristön muutoksiin on pystyttävä vastaamaan ajanmukaisella turvallisuusviranomaisten toimivaltuuksien päivittämisellä sekä parantamalla viranomais-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

ten suorituskykyä, jotta Suomi edelleen myös 2020-luvulla on maailman turvallisimpiin kuuluva maa. Tällä hetkellä suomalaisen yhteiskunnan mahdollisuudet reagoida näihin voimistuviin uhkiin ovat valitettavan merkittävässä epäsuhdassa uhkien toteutumisesta aiheutuvien vahinkojen ja vaarojen kanssa.

Suomen terrorismitilanne on tiiviisti kytköksissä kansainväliseen terrorismin kehityskulkuun. Konfliktialueilla on keskeinen rooli radikaali-islamistisen terrorismin kehityksessä. Viime vuosina aivan erityisesti Syyrian ja Irakin konfliktialue on toiminut terrorismin kasvualustana. Tälläkin hetkellä, kun käsittelemme tiedustelulainsäädäntöä täällä, arviolta kymmeniä Suomesta matkustaneita henkilöitä oleskelee Syyrian ja Irakin terroristisolujen alueilla. Konfliktialue on myös nimenomaan juuri nyt murroksessa Isisin menetettyä pääosan maa-alueistaan, ja sen seurauksena radikaali-islamistiset verkostot myös Euroopassa arvioivat toimintaansa uudelleen.

Suojelupoliisin arvion mukaan Suomeen kohdistuva terrorismin uhka on nyt vakavampi kuin koskaan aiemmin. Suojelupoliisin tietoon tulleet terrorismin uhkaan kytkeytyvät suunnitelmat ja hankkeet ovat myös aiempaa konkreettisempia. Terrorismin uhka on siis Suomessa noussut muiden Pohjoismaiden tasolle, ja valitettavasti meillä ei ole nopeita keinoja tätä uhkatasoa laskea. Meidän täytyy pystyä varautumaan yksittäisten hankkeiden paljastamiseen ja torjuntaan.

Suomen uhkatilanteen muutoksessa, jos sitä vertaa naapurimaihimme, on tyypillistä myös sen nopeus. Muissa Pohjoismaissa, esimerkiksi Ruotsissa, vastaavan tyyppinen muutos on toki tapahtunut, mutta se on tapahtunut selvästi pidemmällä aikavälillä, ja siihen on myös pitkäjänteisesti kyetty varautumaan. Muiden Pohjoismaiden aiemmasta kehityksestä seuraa myös käytännössä se, että kun puhutaan tietoliikennetiedustelusta, niin Suomesta esimerkiksi Ruotsiin ja Saksaan kulkeutuva tietoliikenne on jo nyt näiden maiden omassa suodatukseseen perustuvassa tiedustelussa, jolloin aika, jolloin suomalaisten viestiliikenne ei olisi minkään tiedustelun kohteena, on ohi riippumatta siitä, mitä olemme täällä päättämässä.

Suojelupoliisin terrorismintorjunnan kohdehenkilöiden määrä on myös kasvanut voimakkaasti viime vuosina. Näitä henkilöitä on nyt noin 370. Myös sidokset terroristiseen toimintaan ovat aiempaakin suurempia.

Toisaalta laittoman tiedustelutoiminnan, sen perinteisen uhan, torjuminen on myös muuttunut aiempaa vaikeammaksi. Ulkomaisten tiedustelupalveluiden tiedustelutoiminta on yhtä aktiivista kuin aina ennenkin, mutta aiempaa monimuotoisempaa. Suojelupoliisin tietoon tulee konkreettisia tapauksia vieraiden valtioiden pyrkimyksistä hankkia Suomesta salaisia tietolähteitä hankkimaan tietoja, jotka eivät ole julkisesti saatavilla. Tiedusteluorganisaatiot pyrkivät myös hankkimaan avustajikseen henkilöitä, joiden avulla on mahdollista vaikuttaa. Valtiollisten tahojen suorittama laiton tiedustelu aiheuttaa vahinkoa myös suomalaisille yrityksille, erityisesti korkean teknologian yrityksille, ja tutkimuslaitoksille. Toiminta voi aiheuttaa yritystasolla kriittistä vahinkoa, ja sillä on potentiaalisesti myös todella iso kansantaloudellinen vaikutus tulevaisuuteen.

Arvoisa puhemies! Kybertoimintaympäristön merkitys kasvaa, siis turvallisuus menee yhä enemmän verkkoon, eikä kyberkeinojen käyttöä poliittisten päämäärien saavuttamiseksi voida todellakaan Suomenkaan kohdalla sulkea pois. Tietoliikenneverkkojen kautta tapahtuva rajat ylittävä vakoilu on noussut merkittäväksi uhaksi. Tietoverkoissa tapahtuva sabotaasi ja tiedon vääristäminen ovat myös käytännön realistisia uhkia Suomen turvallisuudelle. Kybervakoilulla saatua tietoa käytetään informaationsodankäynnissä, ja tästä esi-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

merkinä on nähty esimerkiksi Ranskan ja Yhdysvaltojen vaaleihin vaikuttaminen. Yhdysvaltalaisen sosiaalisen median yhtiön arvion mukaan Yhdysvaltain presidentinvaalien yhteydessä valetilit tekivät jopa 80 000 päivitystä, jotka tavoittivat yli 12 miljoonaa amerikkalaista — merkittäviä mittakaavoja. Lähempää esimerkkejä toki löytyy esimerkiksi Viron ja Ukrainan osalta, ne ovat joutuneet kybervaihtamisen kohteiksi, ja onpa edellinen työpaikkani ulkoministeriökin viisi vuotta sitten joutunut paljastuneen kyberhyökkäyksen kohteeksi, ja se valitettavasti nykyisin voimavaroin oli mahdollista huomata vasta jälkikäteen.

Tietoverkkoihin kohdistuvat hyökkäykset ovat erittäin vaarallinen uhka kahdestakin syystä: niihin soveltuva teknologia kehittyy erittäin nopeasti, ja niissä on usein valtiotoimijoiden apuna järjestäytyneen rikollisuuden edustajia ja hakkereita. Viranomaisten teknisen suorituskyvyn täytyy olla hyökkääjää parempi. Suorituskyvyn käyttämiseen tarvittavien valtuuksien täytyy olla käyttöperusteiltaan sellaiset, että uhkien muodostuminen havaitaan mahdollisimman aikaisin, ei siis vahingon jo tapahduttua. Jos viranomaiset kykenevät vain reagoimaan asian jo tapahduttua, yhteiskunnan elintärkeätkin toiminnot ovat erittäin suuressa vaarassa. Tietoliikennetiedustelu mahdollistaa ennakoivan puolustautumisen seuraamalla valtiollisten kybervakoiluoperaatioiden kartoitus- ja hyökkäystoimintaa, ei vain omaa valtiota kohti vaan myös muihin maihin kohdistuneena. Toiminnan käynnistämiseksi tarvittava tieto ja osaaminen on valtaosin jo olemassa.

Kolmanneksi, hybridivaihtaminen on jo arkipäivää. Se on erityisesti osa suurvaltojen ja vahvojen poliittisten tai aseellisten ryhmien toimintaa oman vaikutusvallan lisäämiseksi, vastapuolen häiritsemiseksi tai poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Vieraiden valtioiden hybridivaihtamisen keinot ovat aiempaa monimuotoisempia ja liittyvät esimerkiksi poliittiseen, taloudelliseen, infrastruktuuri-, informaatio- ja kulttuurivaihtamiseen. Nykyisillä rikos- ja henkilöperusteisilla toimivaltuuksilla lainsäädännössämme ei valitettavasti läheskään kaikissa tapauksissa ole mahdollisuuksia lähteä tunnistamaan tai torjumaan ulkomaisia valtiollisia hybridiuhkia, jotka voivat vakavasti kuitenkin vaarantaa Suomen kansallista turvallisuutta. Tästä syystä meidän on mahdollistettava myös uhkaperusteinen toimivaltuuksien määrittely.

Arvoisa puhemies! Hallitus siis esittää, että säädetään edellä mainituin painavin perustein siviilitiedustelusta. Uuden lainsäädännön keskeisin tavoite on kansallisen turvallisuuden parantaminen ja toisaalta säädöspohjan luominen tiedustelulle. Tavoitteena on parantaa suomalaisen yhteiskunnan mahdollisuuksia suojautua kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvilta vakavimmilta uhkilta. Nämä olisivat siviilitiedustelun kohteita, jotka määritellään tyhjentävästi lainsäädännön tasolla. Tämä on poikkeuksellisen selkeää ja rajoittavaa lainsäädäntöä verrattuna esimerkiksi länsinaapureihimme. Uuden lainsäädännön tarkoituksena olisi tuottaa välttämätöntä tietoa erityisesti kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta päätöksenteon tueksi ja turvallisuuden suojaamiseksi.

Lakiehdotusten valmistelussa perusoikeuksien suoja on luonnollisesti herättänyt huomattavasti kiinnostusta, ja syystäkin, ja siihen puuttuminen on hyvin tarkkaan pyritty rajaamaan niin vähäiseksi kuin tiedustelutoiminnan tehokkuudelle ja Suomen turvallisuudelle asetettavat vaatimukset vain suinkin mahdollistavat.

Prosessissa on aina ennakkovalvonta. Jos otetaan käyttöön tietoliikennetiedustelua, siitä tekee päätöksen tuomioistuin. Suojelupoliisin on aina pystyttävä osoittamaan, että kyseessä on legitiimi tarve estää toimintaa, paljastaa sitä. On aina myös ilmoitettava tiedusteluvaltuutetulle.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

Tämän lisäksi reaaliaikainen laillisuusvalvonta tiedusteluvaltuutetun toimesta varmistaa, että Suomessa ei todellakaan päästä sooloilemaan vahingossa toisella tavalla kuin lainsäätäjä on tarkoittanut. Tiedusteluvaltuutetulle olisi tulossa myös oikeus saada kaikki tiedot tiedustelulainsäädännön mukaiseen toimintaan, jopa oikeus määrätä hävitettäväksi tiedot, joita ei välttämättä lain tarkoittamassa mielessä tarvita.

Lisäksi on tarkoitus säätää parlamentaarista valvonnasta, joka on täällä eduskunnan käsissä.

Arvoisa puhemies! Pidän siis välttämättömänä saattaa tiedustelulainsäädäntö [Puhemies koputtaa] mahdollisimman pikaisesti voimaan. Keskeisenä perusteena on saattaa lainsäädäntö voimaan Suomen turvallisuusympäristön ylläpitämiseksi. Suomen turvallisuustilanteen heikentyminen ja tarve varautua Suomen kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan muodostavat hallituksen näkemyksen mukaan selkeästi sellaisen poikkeuksellisen tilanteen, joka perustelee lainsäädännön kiirehtimistä.

14.20 Puolustusministeri Jussi Niinistö (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten ministeri Mykkänen edellä totesi, Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut. Paluuta entiseen ei ole näköpiirissä. On tärkeää, että olemme valmistautuneita niihin turvallisuushaasteisiin, joita maamme voi kohdata. Tiedustelutoiminta on tässä prosessissa keskeinen tekijä.

Sotilastiedustelulainsäädäntöä on valmisteltu poikkeuksellisen perusteellisesti ja pitkäjänteisesti. Puolustusministeriö asetti jo joulukuussa 2013 työryhmän kehittämään lainsäädäntöä turvallisuusviranomaisten kyberuhkiin liittyvän tiedonhankintakyvyn parantamiseksi. Työryhmän mietinnössä esitettiin harkittavaksi säädösperustan luomista tiedustelutoiminnalle.

Hallitusohjelman mukaisesti puolustusministeriö asetti lokakuussa 2015 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Oikeus-, sisä- ja puolustusministeriöiden lainsäädäntöhankkeelle asetettiin myös parlamentaarinen seurantaryhmä, joka kokoontui peräti 29 kertaa. Näin tiivis yhteydenpito lainsäädännön valmistelussa niin virkakoneiston kuin hallitus- ja oppositiopuolueiden välillä ei ole jokapäiväistä. On haluttu korostaa lain merkittävyyttä maamme turvallisuudelle ja toisaalta saada eri puolueiden näkemykset mahdollisimman laaja-alaisesti jo lain valmisteluvaiheessa. Myös kaikki lausunnon antaneet 72 eri tahoa pitivät sotilastiedustelulainsäädännön säätämistä tarpeellisenä. Lakipakettien valmistelu onkin tehty hyvässä hengessä ja niin perin pohjin kuin vain ylipäättään on mahdollista. Kiitoksen siitä ansaitsevat niin uutterat virkamiehet kuin edustaja Töllin vetämä parlamentaarinen seurantaryhmä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki sotilastiedustelusta, jonka tehtävänä on seurata turvallisuusympäristön kehitystä ja tuottaa tietoa ylimmän turvallisuuspoliittisen johdon ja sotilaallisen päätöksenteon tueksi. Sotilastiedustelu antaa ennakkovaroituksen Suomeen kohdistuvasta sotilaallisesta uhkasta ja tukee muita viranomaisia. Puolustusvoimille säädettäisiin toimivaltuudet henkilötiedusteluun ja tietojärjestelmätiedusteluun, radiosignaalitiedusteluun sekä tietoliikennetiedusteluun. Sotilastiedustelulla hankittaisiin tietoa kotimaassa ja ulkomailla. Uusien toimivaltuuksien mahdollistama tiedonhankinta parantaisi merkittävästi sotilastiedusteluviranomaisen kykyä informoida ylintä valtionjohtoa Suomen turvallisuusympäristössä tapahtuvista muutoksista. Sotilastiedustelun ja suojelupoliisin yhteistoiminta tiivistyisi erityisesti tietoliikennetiedustelussa.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

Laissa ehdotetut toimivaltuudet liittyvät muun muassa tarkkailuun, teknisin menetelmin tehtyyn tiedonhankintaan, peite- ja tietolähdetoimintaan, valeostoon sekä viestilähetysten pysäyttämiseen ja jäljentämiseen. Ulkoisiin uhkiin liittyvää henkilötiedustelua tulisi olla mahdollista suorittaa myös Suomessa. Tiedustelumenetelmät vastaisivat nykyisin viranomaisilla käytössä olevia salaisia tiedonhankintakeinoja. Edellytykset toimivaltuuksien käyttämiseen ja käyttötarkoitus eroaisivat kuitenkin rikostorjunnasta. Tietoliikennetiedustelu olisi Suomen rajat ylittävää viestiliikenteeseen suunnattua, hakuuhtoihin perustuvaa, mahdollisimman kohdennettua ja rajattua sekä edellyttäisi aina tuomioistuimen lupaa kii-
retilanteita lukuun ottamatta.

Ehdotettu sääntely ei mahdollistaisi yleistä kaiken kattavaa tietoliikenteen seurantaan, sillä tietoliikennetiedustelun kohdentaminen tapahtuu ennalta määritettyjen tarkkojen kriteerien mukaisesti. Vain pieni osa hakuuhtojen mukaisesta tietoliikenteestä tallennettaisiin ja tarpeeton tieto poistettaisiin välittömästi. On arvioitu, että automaattisen seulonnan jälkeen manuaaliseen tiedusteluvirkailijoiden käsittelyyn päätyisi vain noin 0,02 prosenttia hakuuhtojen saadusta tiedosta. Mistään massavalvonnasta ei siis ole kyse.

Arvoisa puhemies! Esityksen vaikutukset julkiseen talouteen aiheutuvat erityisesti sotilastiedustelun operatiivisen tiedonhankinnan henkilöresurssien ja kehittämistoiminnan vahvistamisesta. Tietoliikennetiedustelun kustannukset muodostuvat pääsääntöisesti kulujen korvaamisesta yrityksille sekä laite- ja konesalivuokrista. Uusien tehtävien aiheuttaman lisäkustannuksen puolustushallinnolle arvioidaan olevan alkuvaiheessa noin 10 miljoonaa euroa vuositasolla ja jatkossa noin 13—15 miljoonaa euroa. Lisärahoitustarve esitetään normaalissa talousarviomenettelyssä ja julkisen talouden suunnitelmassa. Osa sotilastiedustelun kustannuksista voidaan kattaa Puolustusvoimien kehittämisohjelmien puitteissa. Teleyrityksellä on oikeus saada korvaus viranomaisen avustamisesta aiheutuneista kustannuksista nykykäytännön mukaisesti. Suomen rajat ylittävien viestintäverkkojen omistajille ja haltijoille aiheutuvat kustannukset samoin kuin kytkennän suorittajan kustannukset myös korvattaisiin.

Arvoisa puhemies! Tiedustelutoiminnan luonne ja hyväksyttävyys edellyttävät korostunutta oikeudellista valvontaa. Tämän takia oikeusministeriön hallinnonalalle perustettaisiin tiedustelutoiminnan valvontaan keskittyvä viranomainen. Myös tiedustelutoiminnan parlamentaarinen valvonta kuuluu valvonnan kokonaisuuteen. Kaikki tiedustelumenetelmiä koskevat lupa-asiat käsiteltäisiin Helsingin käräjäoikeudessa. Sotilastiedusteluviranomaisella olisi velvollisuus ilmoittaa tiedustelumenetelmää koskevasta luvasta ja päätöksestä tiedusteluvaltuutetulle.

Sotilastiedustelun toimivaltuudet antavat mahdollisuuden perustellusti ja kansallisen turvallisuuden vaarantuessa puuttua myös luottamuksellisen viestin suojaan sekä yksityiselämään. Sotilastiedustelu järjestetään siten, että se noudattaa kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia ja mahdollisimman vähäisessä määrin rajoittaisi yksityisyydensuojaa. Tehokkaan oikeudellisen ja parlamentaarisen valvonnan resurssien riittävyys on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Arvoisa puhemies! Pidän välttämättömänä saattaa tiedustelulainsäädäntö mahdollisimman pikaisesti voimaan. Keskeisenä perusteena on tarve saada sotilastiedustelujärjestelmä vastaamaan muuttunutta turvallisuusympäristöä. Krimin valtauksista 2014 ja jo itse asiassa Georgian kriisistä 2008 alkaen tapahtunut muutos on ollut nopea, ja se jatkuu edelleen. Samanaikaisesti teknologia on kehittynyt voimakkaasti ja sotilaallinen viestiliikenne on siirtynyt analogisesta toimintaympäristöstä digitaaliseen. Sen seurauksena on kriittisiin tie-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

dustelutietoihin ilman uuden lainsäädännön toimivaltuuksia erittäin vaikea päästä kiinni. Ulkovallat pyrkivät tälläkin hetkellä kohdistamaan edistynyttä kybervakoilua Suomen valtionhallintoon. Kyberhyökkäyksistä turvallisuusviranomaisia kohtaan on tullut arkipäivää.

Laki on tarkoitettu toimimaan kaikkien suomalaisten puolesta, ei ketään suomalaista vastaan. Sen ainoa tavoite on suomalaisten turvallisuuden lisääminen. Sama pätee siviilitiedustelulakiin. Olemme jo pitkään olleet muita länsimaita jäljessä tiedustelulainsäädännön kehittämisessä, eikä asian kanssa voi enää yhtään viivytellä. Jos perustuslakivaliokunta katsoo, että perustuslain muutosehdotus käsiteltäisiin nopeutetussa menettelyssä, tiedustelulain säädökset voisivat tulla voimaan jo tänä vuonna tai ensi vuoden alusta. Parlamentarisen seurantaryhmän työssä on tullut esille, että kaikki puolueet pitävät lakiesitystä tärkeänä ja tarpeellisena. Saattakaamme se siis myös yhdessä voimaan mahdollisimman pikaisesti.

14.27 Oikeusministeri Antti Häkkänen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Eduskunta on nyt saanut käsiteltäväkseen tiedustelulainsäädännön laajan kokonaisuuden. Kokonaisuus sisältää ensinnäkin luottamuksellisen viestin salaisuuden suoja koskevan perustuslain muutosesityksen. Kyse on perustuslain tarkistamisesta siten, että tavallisella lailla voitaisiin säätää tiedonhankinnasta kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Suomen perustuslain nykyinen 10 § asettaa kansainvälisesti vertaillen tiukat rajat luottamuksellisen viestin suojaan puuttumiselle. Perustuslakisääntely on muissa maissa sisällöltään merkittävästi yleisemmällä tasolla. Useissa meidän verrokkimaissamme on myös viime aikoina säädetty uutta lainsäädäntöä tiedustelutoiminnasta, tietoliikennetiedustelusta ja tiedustelutoiminnan valvonnasta, mutta näissä yhteyksissä ei ole puututtu perustuslain säännöksiin.

Suomessa perustuslaissa säädetään yksilöidysti niistä perusteista, joiden nojalla viestin salaisuutta voidaan tavallisella lailla rajoittaa. Nykyiset perusteet eivät kuitenkaan sisällä tiedonhankintaa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Vuonna 1995 toteutettuun perusoikeusuudistukseen palautuvat nykyiset säännökset tunnistavat vain sellaiset lainsäädäntötarpeet, jotka olivat tuolloin, yli 20 vuotta sitten, nähtävissä. [Eva Biaudet: Tosi kauan aikaa sitten!]

Tietoa sotilaallisesta toiminnasta ja sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta, on välttämätöntä hankkia myös sellaisilla tavoilla, jotka saattavat rajoittaa luottamuksellisen viestin suoja nykyaikaisessa viestinnässä. Tällainen toiminta on siirtynyt vahvasti digitaaliseen ympäristöön, minkä vuoksi on välttämätöntä, että myös turvallisuusviranomaisten tiedonhankinta voi seurata tätä kehitystä. Tiedonhankinnan kohteena oleva toiminta ei välttämättä olisi rangaistavaksi säädettyä tai edennyt niin pitkälle, että siihen voitaisiin kohdistaa konkreettinen ja yksilöity rikosepäily. Juuri tämän vuoksi nykyinen perustuslain säännös ei anna pohjaa tiedonhankinnalle kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Nykyiset tiedon tarpeet kohdistuvat esimerkiksi Suomen turvallisuusympäristön kehitykseen ja yhteiskunnan perustoimintoja vakavasti uhkaavaan toimintaan tai väkivaltaiseen radikalisoitumiseen taikka ulkomaisten tiedustelupalvelujen toimintaan Suomessa.

Ehdotettu perustuslain säännös rajoittaisi osin merkittävästikin sitä, millä edellytyksillä toimivaltuuksista voitaisiin säätää, sekä säilyttäisi nykyisen, rajoitusperusteita yksilöivän sääntelytavan perustuslakisääntelyssä. Säännöksen tulkinnassa olisi otettava huomioon perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset, joista meillä on laajasti perustuslakivaliokun-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

nan tulkintakäytäntöä. Tässä yhteydessä on paikallaan nimenomaisesti todeta myös se, että ehdotus ei mahdollistaisi yleistä, kohdentamatonta ja kaiken kattavaa tietoliikenteen seurantaa. Julkisuuudessa käyty keskustelu niin sanotusta massavalvonnasta ei siten istu tähän lakipakettiin.

Ehdotettu perustuslain säännös edellyttää, että tavallisen lain tasolla säädetään yksilöidysti viestin salaisuuteen puuttuvista tiedustelutoimivaltuuksista, toimivaltuuksien käytön edellytyksistä, niiden käytössä noudatettavista periaatteista sekä riittävästä oikeusturva- ja valvontajärjestelyistä. Sääntelyn on oltava täysin sopusoinnussa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden ja Euroopan unionin oikeusjärjestyksen kanssa.

Valmisteluhankkeen loppuvaiheessa on käyty vilkasta keskustelua perustuslain muutoksen käsittelystä kiireellisessä menettelyssä. Viime kädessä asian ratkaisee eduskunta perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta. Pidän tärkeänä, että perustuslakivaliokunnan harkinnalle jätetään tilaa. Hallitus on kuitenkin esittänyt toiveen kiiremenettelyn käytöstä. Suomen turvallisuustilanteen heikentyminen ja tarve varautua Suomen kansallista turvallisuutta uhkaavaan toimintaan muodostavat hallituksen näkemyksen mukaan sellaisen poikkeuksellisen tilanteen, jossa perustuslain kiireelliselle muuttamiselle on osoitettavissa välttämätön tarve. Suomen turvallisuusviranomaisilla ei ole tällä hetkellä sellaisia toimivaltuuksia, joiden avulla voitaisiin hankkia tietoa turvallisuusuhkista siten kuin esimerkiksi verrokki- ja muissa Pohjoismaissa ja Euroopan unionissa tekevät.

Arvoisa puhemies! Uusista toimivaltuuksista säädetettäessä on huolehdittava riittävän parlamentaarisen valvonnan sekä tehokkaan ja riippumattoman laillisuusvalvonnan järjestämisestä. Olennainen osa tiedustelulainsäädännön kokonaisuudesta onkin oikeusministeriössä valmisteltu lakiehdotus tiedustelutoiminnan valvonnasta. Hallitus esittää, että siviili- ja sotilastiedustelun valvontaan perustettaisiin uusi viranomainen, tiedusteluvaltuutettu. Valtuutettu ja hänen henkilöstönsä toimisivat Tietosuojavaltuutetun toimiston yhteydessä oikeusministeriön hallinnon alla.

Tiedusteluvaltuutettu olisi toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton viranomainen. Tiedusteluvaltuutetulla olisi vahva asema ja laajat toimivaltuudet. Valtuutetun toimivaltuudet vastaisivat pitkälti muidenkin laillisuusvalvojien valtuuksia tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksineen mutta menisivät eräiltä osin myös jopa pidemmälle — jopa niin, että tiedusteluvaltuutettu voisi keskeyttää tai lopettaa tiedustelumenetelmän käytön, jos hän katsoo viranomaisen menetelleen lainvastaisesti. Kansainvälisessä vertailussa tämä valtuus ei kuitenkaan näyttäydy erityisen poikkeuksellisenä, vaan esimerkiksi naapurimaassamme Ruotsissa tiedustelun laillisuusvalvojalla on samanlainen valtuus käytössään. Tiedusteluvaltuutettu voisi myös määrätä lainvastaisesti hankitut tiedot viipymättä hävitettäväksi. Nämä ovat luonteeltaan poikkeuksellisia laillisuusvalvonnan toimivaltuuksia, joilla turvataan valvonnan tehokkuutta ja reaaliaikaisuutta. Valtuutettu saisi myös reaaliaikaisesti tiedon tiedustelutoimivaltuuksien käytöstä, mikä sekin osaltaan turvaa valvonnan tehokkuutta.

Arvoisa puhemies! Yksilön oikeusturvasta huolehdittaisiin myös siten, että kansalaiset voisivat tehdä tiedusteluvaltuutetulle kanteluja ja tutkimuspyyntöjä. Tällainen järjestely on yhdenmukainen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön sisältyvien linjauksen kanssa. Uuden valtuutetun tehtävät ja toimivaltuudet eivät rajoittaisi ylimpien laillisuusvalvojien, eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin, valvontatoimivaltaa. Oikeusasiamies ja oikeuskansleri säilyttäisivät edelleen asemansa valvonnan valvojina.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

Tiedusteluvaltuutettu olisi keskeinen yhteistyökumppani eduskunnan uudelle tiedusteluvalvontavaliokunnalle, joka ehdotetaan perustettavaksi eduskunnan työjärjestyksen muutoksella. Valtuutettu laatisi eduskunnalle toiminnastaan vuosikertomuksen ja mahdollisesti myös erilliskertomuksia, jos katsoo siihen olevan aihetta. Valtuutetulla olisi myös velvollisuus saattaa merkittävät valvontahavaintonsa valiokunnan käsiteltäviksi. Näkisin, että uuden lainsäädännön toimeenpanossa tiedusteluvaltuutetun keskeisenä tehtävänä on arvioida lainsäädännön toimivuutta ja viranomaisten käytäntöjä sekä tehdä tarpeelliseksi katsomiaan kehittämisehdotuksia valtioneuvostolle ja eduskunnalle.

Arvoisa puhemies! Lainsäädäntöesitys on kokonaisuus, jossa edistetään turvallisuutta ja taataan samalla kansalaisten perusoikeudet.

Puhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sen jälkeen mennään ryhmäpuheenvuoroihin, 5 minuuttia, ja ne aloittaa keskustan eduskuntaryhmä.

14.35 Seppo Kääriäinen kesk (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Onhan selvää äsken kuullun perusteella myös, että turvallisuuden perusta yllätyksellisessäkin nykymaailmassa on päättäjien ja viranomaisten käytössä oleva ajantasainen ja luotettava tieto. Toimiva itsenäinen tiedustelu tuottaa osaltaan sellaista tietoa. Tiedustelulakipaketti on välttämätön maamme turvallisuuden vahvistamiseksi. Tiedustelulainsäädännön puuttuminen onkin kansainvälisesti katsoen melko poikkeuksellista. Nyt asia pannaan kerralla kuntoon.

Suomeen kohdistuvien uhkien tunnistamiseksi ja torjumiseksi on tarpeen saada tietoa sotilaallisesta toiminnasta, terrorismista tai muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansalaisten turvallisuutta. Kansallista turvallisuutta palvelevassa tiedon hankinnassa meidän pitää olla riippumattomia ja itsenäisiä. Kysymys on ennalta ehkäisevästä toiminnasta. Päättäjillä ja viranomaisilla ei ole tällä haavaa riittävästi itsenäisiä työkaluja huolehtia kansallisesta turvallisuudesta. Ne joko puuttuvat kokonaan tai ovat puutteellisia, tai olemme ulkomaisen tiedustelutiedonvaihdon varassa. Sotilaallisesta tiedustelusta ei ole tällä hetkellä edes säädöksiä. Siviilitiedustelun osalta tietoa voidaan hankkia ainoastaan silloin, jos epäillään yksittäistä henkilöä yksittäisestä konkreettisesta rikoksesta Suomessa. Saatamme olla kohtalokkaasti myöhässä. Oman tiedustelukyvyn vahvistaminen tekee meistä myös varteenotettavan yhteistyökumppanin kansainvälisesti.

Arvoisa puhemies! Suomesta ei ole tulossa poliisivaltiota eikä saa olla tulossa poliisivaltiota, eikä lainsäädäntömme jatkossakaan mahdollista massavalvontaa, niin kuin täällä ministereitten puheissa on aivan oikein selostettu. Luottamuksellisen viestin salaisuutta rajoitettaisiin mahdollisimman vähän ja vain sen verran kuin on välttämätöntä. Tiedustelutoiminnan valvonta muodostuisi sekä parlamentaarisesta valvonnasta että laillisuusvalvonnasta vastaavasta tiedusteluvaltuutetusta.

Tiedustelutoiminnan valvonta järjestetään siten, että se täyttää vaatimukset valvonnan tehokkuudesta ja riippumattomuudesta. Tällä varmistetaan osaltaan luottamus viranomais-toimintaan myös jatkossa erittäin herkässä asiassa. Asianmukaisesti järjestetyllä tiedustelutoiminnan valvonnalla turvataan perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen, tiedustelutoiminnan tarkoituksenmukaisuus ja oikeasuhtaisuus sekä koko järjestelmän yleinen uskottavuus. Kysymys on luottamuksesta, sanotaan se vielä toiseen kertaan. Edustaja Töllin johtamasta parlamentaarisesta seurannasta on saatu myönteisiä kokemuksia, niin kuin täällä ministeri Niinistö äsken kertoi. Tätä menettelytapaa on syytä jatkaa jossain muodossa nyt, kun tämä asia siirtyy valiokuntien työstettäväksi.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

Arvoisa puhemies! Tiedustelulakipaketin eduskuntakäsittelyssä on yhdessä arvioitava ennen kaikkea tiedustelutoiminnan asialliset ja toimivat rajat ja myös siihen osoitettavat riittävät voimavarat. Pyrkimyksenä pitää olla laaja yhteisymmärrys tiedustelun tavoitteista, perusteista, toteutuksesta ja myös valvonnasta. Valiokunnilla on edessään perusteellinen ja hyvin vastuullinen työtehtävä. Kansallinen turvallisuus on yhteinen asia. Keskustan eduskuntaryhmä yhtyy hallituksen esittämään ajatukseen siitä, että lakipaketti voitaisiin saattaa voimaan kiireellisesti, totta kai, perustuslakivaliokunnan harkinnan mukaisesti.

14.40 Wille Rydman kok (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Teknologian ja tiedonvälityksen kehitys mullistaa maailmaa perusteellisemmin ja nopeammin kuin mitä kykenemme käsittämään. Uutiset, ajatukset, aatteet ja kaikkinaiset inhimilliset hengentuetokset siirtyvät reaaliaikaisesti toiselle puolen maapalloa ja tavoittavat välittömästi miljoonia ihmisiä. Globaali kauppa muuttaa tuotantoa, mullistaa elinkeinoja ja mahdollistaa tavaroiden ja palveluiden siirtymisen sellaisille markkinoille, joita aiemmin ei ehkä tajuttu olevan olemassakaan. Maapallon aiempaa tiiviimpi verkottuminen synnyttää ennennäkemätöntä vaurautta ja hyvinvointia. Teknologian ja tiedonvälityksen mullistukset levittävät aiempaa tehokkaammin myös ihmisoikeuksien ja demokratian asiaa. Diktaattoreiden mahdollisuudet pitää kansojaan uutispimennossa käyvät jatkuvasti kapeammiksi.

Tämä on kuitenkin vain yksi puoli totuutta. Toinen on se, että samat tekniset välineet, jotka mahdollistavat monenlaista uutta hyvää, ovat myös kaikkien pahantahtoisten tahojen käytettävissä. Sama tekninen kehitys, joka mahdollistaa maailmanhistorian nopeimman tiedonvälityksen, mahdollistaa myös yhtä nopean disinformaation ja propagandan levittämisen. Internet poistaa terroristijärjestöjen toimintaa aiemmin rajoittaneet ajan ja maantieteen esteet. Sähköinen tiedonsiirto mahdollistaa vieraiden valtioiden salaisille palveluille ennennäkemättömät keinot päästä käsiksi arkaluontoisiin ja kansallisen turvallisuuden kannalta kriittisiin tietoihin.

Useimmat länsimaat ovat jo reagoineet tapahtuneeseen kehitykseen saattamalla voimaan sellaisen lainsäädännön, jolla näitä muuttuneeseen tekniseen ympäristöön liittyviä uhkia voidaan torjua. Suomi on reagoinut muutokseen hitaammin. On jo korkea aika saada lainsäädäntömme vastaamaan muuttuneita turvallisuusuhkia. Ne, joiden ei tarvitse piitata lainsäädännöstä — kuten rikollisliigat, terroristijärjestöt ja ulkomaiset tiedustelupalvelut — hyödyntävät olemassa olevan teknologian kaikkia mahdollisuuksia häikäilemättömästi jo nyt, myös Suomessa. Meidän on kyettävä vastaamaan tähän haasteeseen antamalla riittävät työkalut myös omille viranomaisillemme uusien uhkien torjumiseksi. Olemme asian kanssa kovasti jälkijunassa, ja asian kiirehtimiselle on siksi painavat syyt.

Arvoisa puhemies! Oikeusvaltiossa kaiken julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Tämä koskee myös viranomaisten toimivaltuuksia. Samalla, kun viranomaisille annetaan riittävät valtuudet ennaltaehkäistä turvallisuuttamme uhkaavaa toimintaa, tulee huolehtia myös siitä, ettei valvontavaltuuksia anneta viranomaisille enempää kuin mitä on muiden perusoikeuksien turvaamiseksi välttämätöntä. Perusoikeuksien turvaamisen kannalta tässä lakipaketissa keskeistä on tiedustelun valvontaa koskeva esitys. Siinä luodaan puitteet toimivalle, tehokkaalle ja tiedustelua suorittavista viranomaisista riippumattomalle valvonnalle. Lain tarkoittamaa tiedustelutoimintaa saa tehdä vain oikeuden päätöksellä. Toimintaa valvoo tiedusteluvaltuutettu, joka saa poikkeuksellisen vahvan laillisuusvalvojan aseman. Kaikkea tätä täydentää lisäksi parlamentaarinen tiedusteluvaliokunta. Yksityisyyden-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

suoja on turvattu tässä lakipaketissa huolellisesti ja tiedusteluvaltuuksista säädetty täsmällisesti ja tarkkarajaisesti.

Arvoisa puhemies! Tiedustelulainsäädäntöä on valmisteltu huolella ja hartaasti. Niin pitääkin, kun on kyseessä näin merkittävä lakikokonaisuus. On tärkeää, että myös eduskuntakäsittelylle annetaan sen tarvitsema aika. Aikaa ei kuitenkaan ole hukattavaksi. Tällä hetkellä olemme pitkälti toisten maiden hyväntahtoisuuden varassa tiedustelutiedon saannin suhteen. Kumppanit ovat tärkeitä, mutta kansallisen turvallisuuden ulkoistaminen ulkovaltojen hyväntahtoisuuden varaan on vaarallista.

Kansallinen turvallisuus ei myöskään ole — eikä se saa olla — puoluepoliittinen kiistakapula. Kansallista turvallisuutta uhkaava toiminta ei synny tyhjiössä eikä hetkessä. Arjen turvallisuutta järjestyttävät iskut suunnitellaan usein jopa vuosia ennen niiden toteuttamista. Niiden torjuminen on epäilemättä kaikkien eduskuntapuolueiden intresseissä. Kansallisen kokoomuksen eduskuntaryhmä toivoo tiedustelulakien hyväksymiselle mahdollisimman laajaa parlamentaarista tukea.

14.45 Mika Kari sd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi tarvitsee uuden, ajantasaisen tiedustelulainsäädännön. Turvallisuusympäristössämme tapahtuneiden muutosten ja uusien esiin nousseiden uhkien vuoksi me tarvitsemme lainsäädännön, joka vahvistaa turvallisuuttamme mutta samalla kunnioittaa kansalaistemme perusoikeuksia. Tiedustelulainsäädännön tulee olla kokonaisuudessaan huolellisesti valmisteltu, ja lakien täytyy kunnioittaa oikeusvaltion periaatteita. Erityistä huomiota on kiinnitettävä kansalaisten perusoikeuksien, kuten yksityiselämän ja viestinnän suojan, toteutumiseen. Katsomme tosiasioita silmiin. Terrorismin ja poliittisten ääriilikkeiden uhka koskettaa myös meitä suomalaisia. Kansallista turvallisuuttamme uhkaavien, ovat he sitten yksittäisiä ihmisiä tai valtiollisia toimijoita, täytyy tietää, että olemme valppaina ja myös puolustamme oikeuksiamme. Ja samalla kansalaisten on voitava luottaa siihen, että kansallisen turvallisuuden varjolla ei luoda yleistä urkintakoneistoa tai poliisivaltiota. Tämän vuoksi sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä tukee sellaista lakikokonaisuutta, jossa kansalaisen oikeudet turvallisuuteen ja yksityisyyteen ovat tasapainossa. Edellytämme lakien eduskuntakäsittelylle riittävää aikaa ja valiokunnissa tapahtuvalta käsittelyltä suurta huolellisuutta.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tiedustelulakipaketti, lähes 1 000 sivua, pitää edelleen sisällään avoimia kysymyksiä, joihin kaikkiin pitää vastauksen löytyä valiokuntakäsittelyssä. Nostan nyt esiin kaksi eduskuntaryhmällemme tärkeää asiaa:

Ensimmäinen vaatimuksemme on, että eduskunnassa hyväksyttävä lainsäädäntö on täsmällistä ja tarkkarajaista eikä saa mahdollistaa suomalaisten viestintään kohdistuvaa kohdentamatonta massavalvontaa. Haluamme myös varmuuden siitä, ettei esitetyllä perustuslain muutoksella tähdätä myöskään tulevaisuudessa kansalaisoikeuksien rajoittamiseen tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Toiseksi, supon koko toiminta on syytä saattaa asianmukaisen parlamentaarisen valvonnan piiriin kokonaisuudessaan. [Vasemmalta: Piste!] Tämä yli 10 vuotta kestänyt supoa koskeva keskustelu on nyt syytä saada päätökseen. Asian tärkeyttä korostaa se, että hallitus on tässä lakikokonaisuudessa esittämässä supon toiminnan merkittävää muutosta poliisiorganisaatiosta tiedusteluorganisaatioksi. Parlamentaarista valvontaa siis tarvitaan: ei vain siihen, mitä ja miten tietoja kerätään, vaan myös siihen, miten näitä tietoja käytetään. Valvojilla pitää olla omat valvojansa. Samalla eduskunnan tulee varmistaa, että perustettavaksi ehdotettujen tiedusteluvaltuutetun ja eduskunnan tiedusteluvaliokunnan toimintaval-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

tuudet ja resurssit ovat riittävät. Kaikella vallalla on oltava kansanvallassa valvonta. Ei valtaa ilman valvontaa, ei viranomaisoikeuksia ilman vastuita.

Arvoisa puhemies! Hallitus on ilmoittanut pyrkivänsä tiedustelulainsäädännön voimaansaattamiseen eduskunnassa kiireellisessä perustuslain säätämisyjärjestyksessä. Me sosiaalidemokraatit keskitymme nyt siihen, että esityksessä kansalaisten perusoikeudet taa-taan, tiedustelulaitoksille saadaan toimivaa valvontaa ja uudistuksen sisällöstä löydetään laaja parlamentaarinen yksimielisyys. Perustuslakivaliokunnan on annettava tehdä säätämisyjärjestystä koskeva arviointityönsä rauhassa. Kiireellisyydestä päätetään sitten, kun paketti on kasassa ja perustuslakivaliokunta on saanut ottaa asiaan kantaa. Asiat siis määräävät aikataulun, ei toisinpäin. Tässäkään asiassa rattaita ei pidä laittaa hevosen eteen.

Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä tukee pyrkimyksiä saada Suomelle tasapainoinen ja ajantasainen tiedustelulainsäädäntö. Luotamme siihen, että näin merkittävässä, aina perustuslakiin saakka ulottuvassa uudistushankkeessa kaikki puolueet ovat valmiina aitoon yhteistyöhön. Odotamme, että hallitus on kansallisesti tärkeässä asiassa valmis, jos eduskuntakäsittely antaa siihen aihetta, myös muuttamaan esitystään. Me sosiaalidemokraatit olemme valmiita rakentamaan yhteistä kantaa yli hallitus—oppositio-ajan kuunnellen myös kansalaisia, kansalaisjärjestöjä ja asiantuntijoita.

14.50 Vesa-Matti Saarakkala sin (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! ”Kaiken viisauden alku on tosiasioiden tunnustaminen”, sanoi Paasikivi aikoinaan. Maailma on muuttunut ympärillämme nopeaa vauhtia. Muutos vaatii meiltä tiettyjä toimenpiteitä ja nopeaa reagointia. Se on tosiasia, joka pitää nyt tunnustaa. Me siniset haluamme suojella kansakunnan ja valtion turvallisuutta. Meidän täytyy ennakoita paremmin maahamme kohdistuvia uhkia, emmekä voi olla vain sen tiedon varassa, jota ystävät meille maailmalta hyvää hyvyttään välittävät.

Meillä on ollut onni elää maassa, joka on yksi maailman vakaimmista. Meillä on länsiraja, jota on kehitetty maailman rauhallisimmaksi rajaksi. Olemme siinä suhteessa Euroopan edelläkävijöitä, sillä Suomen ja Ruotsin välinen raja on ollut kaupankäynnin ja työsäkäynnin mahdollistaja pitkään ennen EU:ta ja sen sisäraja politiikkaa. Itärajamme on puolestaan ollut pitkään yksi maailman tarkimmin valvotuista. Molemmiin puoliin ja muihinkin suuntiin asiamme ovat olleet hyvin hyvien naapurien kesken, ja siihen uneen on ehkä liikaa tuudittauduttu. Olemme ehkä ajatelleet, että ihmiset, ajatukset tai tavarat kulkevat kohti rajatonta maailmaa, maailmaa, jossa mitään ei kontrolloida, kaikki virtaa vapaasti. Olemme huomanneet, että illuusio rajattomasta ja valvomattomasta maailmasta on vain illuusio: harhakuva, joka on valtion ja ihmisten turvallisuuden kannalta vaarallinen. Uudet sodankäynnin muodot, kansainvälinen terrorismi, poliittisen ilmastoin kiristyminen Suomen lähialueilla, Itämerellä ja Arktiksella pakottavat meitä toimimaan oman etumme tähden.

Arvoisa puhemies! Suomen turvallisuusympäristö on huonontunut. Itä-Ukrainan tilanne ja Venäjän asevoimien kehitys ovat asettaneet uusia vaatimuksia Suomen puolustuskyvylle. Sotilaallista valmiutta on tällä hallituskaudella kehitetty. Nyt on aika modernisoida myös sotilastiedustelulainsäädäntö vastaamaan nykyaikaa. Sotilastiedustelun tehtävänä on tuottaa tarpeeksi ennakoivaa tietoa Suomeen kohdistuvista sotilaallisista uhkista sekä seurata Suomen turvallisuusympäristön kehittymistä. Hankittua tiedustelutietoa käytetään ylimmän valtiojohtoon päätöksenteon tueksi. Sitä ei käytetä turhaan, eikä tavallisen matti-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

meikäläisen tarvitse pelätä, että omat tiedot joutuvat jotenkin väärille teille. [Eva Biaudet: Jos ei ole mattimeikäläinen?] Tiedustelulle tulee parlamentaarinen valvonta.

Sodan luonne on muuttunut merkittävästi viime aikoina. Kriisit voivat alkaa hyvin nopeasti, ja sotilaalliset vaikutuskeinot ovat hyvin monenlaisia. Informaatiovaikuttamista käytetään kansallisen mielipiteen manipuloinniseksi. Erilaisten sotaa käyvien joukkojen kirjo on lisääntynyt. Suomeen kohdistuvien vieraiden valtioiden tiedustelutoiminta on lisääntynyt, ja kyberhyökkäyksiltä puolustautumisen tarve on ilmeinen. Digitalisaatio on vienyt viestinnän tietoverkkoihin. Suomella ei ole nykyisten toimivaltuuksien nojalla mahdollisuuksia saada turvallisuuden kannalta kriittistä tietoa.

Turvallisuusympäristön muutoksiin on pystyttävä vastaamaan. Tärkeänä osana on aiempaa parempi ennakointikyky. Sotilastiedustelu kohdistuu ensisijaisesti valtiolliseen tai valtiolliseksi toimijaksi rinnastettavaan toimijaan. Tämän vuoksi sotilastiedustelu tapahtuu pääasiallisesti perusoikeussuojan ulkopuolelle jäävällä alueella. Sellaisen viestinnän havaitsemiseksi saatetaan kuitenkin joutua puuttumaan rajoitetuissa tapauksissa henkilökoh-taisen viestinnän suojan piiriin kuuluvaan viestintään, mikä edellyttää nyt perustuslain muutosta.

Siviilitiedustelulain muutokset ovat myös välttämättömiä. Nykyisin tietoa voidaan hankkia vain, jos epäillään yksittäistä henkilöä tai yksittäisestä konkreettisesta rikoksesta Suomessa. Uusi laki tähtää siihen, että tietoa voi hankkia toiminnasta, joka uhkaa vakavasti kansallista turvallisuutta mutta joka ei ole rikos, tai toiminnasta, joka tapahtuu ulkomail-la. Tällaista toimintaa voi olla terrorismi, ulkomainen tiedustelu, joukkotuhoaseiden suunnittelu, valmistaminen tai levittäminen ja käyttö. Edelleen uudella tiedustelulla voidaan taklata hankkeita, joilla uhataan kansanvaltaista yhteiskuntajärjestelmäämme. Voimme es-tää toimintaa, jolla uhataan suuren ihmismäärän henkeä ja terveyttä.

Arvoisa puhemies! Me siniset kannatamme ehdottomasti sotilas- ja siviilitiedustelulain uudistamista. Tiedustelutoimintamme pitää olla vähintään samalla tasolla kuin se muilla valtioilla on. Tarvitsemme tehokkaan ja mieluummin ajastaan edellä kuin jäljessä olevan tiedustelun. Haluamme olla itse uskottava toimija oman kansallisen turvallisuutemme ta-kaajana. Haluamme olla edelleen uskottava toimija myös, kun yhdessä ja yhteistyössä mui-den valtioiden kanssa turvataan maailmanrauhaa ja suotuisaa kehitystä esimerkiksi Suo-men lähialueilla. Me siniset haluamme pitää Suomen edelleen yhtenä maailman vakaim-mista ja vapaimmista demokratioista.

14.56 Juho Eerola ps (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset suh-tautuvat tiedustelulakien uudistamiseen myönteisesti. Pidämme tarpeellisena, että lainsää-däntö saatetaan vastaamaan Suomen turvallisuustilanteeseen kohdistuvia muutoksia. Ter-rorismi ja muu kansainvälinen rikollisuus sekä kyberturvallisuusuhat ovat tulleet osaksi yhteiskuntaamme. Lait lisäävät sekä sotilastiedustelun että suojelupoliisin vakoiluvaltuuk-sia, mutta on muistettava, että kansainvälistä rikollisuutta voidaan torjua myös konkreetti-semmillä keinoilla. Tiedustelulain toteuttamisessa on yksityisyydensuoja asianmukaisesti huomioitava, jotta sekä Suomen kansalaisten että yritysten luottamus voidaan säilyttää.

Tiedustelupakettiin liittyy poikkeuksellinen menettely eli kiireelliseksi julistaminen, jota ei ole käytetty kertaakaan nykyisen perustuslain aikana. Oikeusministeri on arvioinut, että kriteerit menettelyyn täyttyvät, vaikka ylimpien laillisuusvalvojen mielestä perustelut kiireellisyyden edellytyksistä ovat osin riittämättömiä.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

Lain säätäminen suunnitellussa muodossa edellyttäisi perustuslain muutosta. Tämä vaatii laajaa ymmärrystä ja hyväksyntää eli ensisijaisesti viiden kuudesosan määräenemmistön ja sen jälkeen vielä kahden kolmasosan enemmistön. Näin raskasta menettelyä käyttämällä tiedustelulain voimaantulo aikaistuisi vain noin vuodella.

Yleensä perustuslakimuutokset tehdään kahden eduskunnan aikana. Jos kynnys perustuslain muuttamiseen madaltuu, sen asema yhteiskunnassa voi rapautua ja toimia jatkossa ennakkotapauksena muun lainsäädännön voimaan saattamiselle. Perussuomalaiset edellyttävät harkintaa lakipaketin kiireellisyyttä arvioitaessa.

Poikkeukselliseen järjestelyyn liittyy myös valtiosääntöoikeudellisia ongelmia. Perustuslaki määrää alemmanasteisten säädösten tuottamistavan ja sitoo niiden sisältöä. Jos perustuslakia muutetaan sen vuoksi, että tämä lakipaketti voidaan julistaa kiireelliseksi, tarkoittaa se, että perustuslain sisältöön kosketaan alemmanasteisilla säädöksillä. Säädösten velvoittavuuteen liittyy rajoituksia, sillä ristiriitatilanteessa alemmanasteinen säädös pitäisi sivuuttaa.

Hallituksella on aiemminkin ollut ongelmia perustuslain kanssa sote- ja maakuntauudistuksen parissa. Perussuomalaiset ovat huolissaan, antaako hallituksen poliittinen valmistelu riittävää painoarvoa maamme johtaville lainsäädäntöasiantuntijoille ja valtiosääntötutkijoille. [Vasemmalta: Hyvä kysymys!]

Perustuslain muuttamisen sijasta voitaisiin mahdollisesti käyttää määräaikaista poikkeusta perustuslaista. Silloin ristiriitaisuudet perustuslain kanssa vaatisivat jatkossakin tämän viiden kuudesosan määräenemmistön, mikä tarkoittaisi, että yksityisyydensuojaan kohdistuvat haasteet voitaisiin asianmukaisesti huomioida. Tämä on ensiarvoisen tärkeää siviilitiedustelulain uudistamisen kohdalla, joka puuttuu perustuslain 10 §:n yksityisyydensuojaan.

Tiedustelu yksin, vaikka se tärkeää onkin, on kuitenkin riittämätöntä kansalaisten suojelemiseksi kansainväliseltä rikollisuudelta. Esimerkiksi terrorismia voitaisiin tehokkaammin torjua, jos hallitus toteuttaisi oman 80-kohtaisen turvapaikkapoliittisen ohjelmansa. Tämän ohjelman toteuttaminen voisi avata väyliä tiedustelulainsäädännön asianmukaiselle toteuttamiselle, aikataululle sekä yhteistyölle. Pohjoismaista ja muualtakin Euroopasta löytyy paljon hyviä esimerkkejä.

Arvoisa puhemies! Ehdotetut muutokset vaikuttaisivat olennaisesti kansalaisten perusoikeuksiin. Myös kansalaiskeskustelulle tulisi näin keskeisessä uudistuksessa siis varata riittävästi aikaa, jotta voidaan vakuuttua siitä, että ne ovat tarkoituksenmukaisia myös pienen ihmisen näkökulmasta. Pienen ihmisen näkökulmasta on ihmetyttänyt, ja tiedusteluun liittyen, että niin kutsuttua Tiitisen listaa ei anneta edes tutkimuskäyttöön. Jos mikä tahansa Itä-Euroopan maa piilottelisi KGB- tai Stasi-arkistojaan tuolla tavalla ja kieltäytyisi käsittelemästä menneisyyttään, suomalainen media jo ulisisi, että ei ole kypsä demokratia kyseessä. Nyt tämän tiedustelutiedon piilottelua ei lehdistö pahoittele, sillä sille lienee jo vuolettua, ilman rangaistuksen pelkoa, kaikkien maamme oikeamielisten ja hyvien poliitikkojen nimet, jotka tuolta listalta löytyvät.

15.01 Jyrki Kasvi vihr (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten edelliset puhujat ovat jo todenneet, tiedustelulait ovat poikkeuksellisen laaja ja tärkeä esitys. Vaikka useimmat tiedustelumenetelmistä ovat tuttuja pakkokeinolaista, tiedustelumenetelmien käyttö ei edellytä rikosta eikä rikollista, vaan vakavaa uhkaa kansalliselle turvallisuudelle. Julkinen keskustelu on keskittynyt tietoliikennetiedusteluun, jonka on pelätty laajenevan massaval-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

vonnaksi. Tämä on sääli, sillä vaikka tietoliikennetiedustelu on tärkeä kysymys, se on vain yksi esitetyistä yli 20 tiedustelumenetelmästä, joista kuusi edellyttää perustuslain muuttamista ja jokainen ansaitsisi yhtä perusteellisen keskustelun kuin tietoliikennetiedustelu.

Arvoisa puhemies! Me vihreät moitimme usein hallitusta huonosta valmistelusta. Nyt hallitukselle on kuitenkin annettava kiitosta. Valmistelua seuranneen parlamentaarisen työryhmän jäsenenä voin todistaa, että tiedustelulakien valmistelussa on maltettu kiirehtiä hitaasti. Myös opposition esittämiä huolia on kuultu eikä ole sorruttu puoluepolitiikointiin. Luotan, että tämä linja jatkuu myös eduskunnassa.

Moni on sanonut, että Suomi on jäljessä muita maita. Toisaalta Suomi voi nyt ottaa opiksi muiden virheistä. Esimerkiksi Ruotsin niin kutsuttua FRA-lakia jouduttiin tiukentamaan, koska se loukkasi yksityisyyttä liikaa. Voimme ottaa opiksi myös Euroopan ihmis-oikeustuomioistuimen muiden maiden tiedustelulakeja koskevat päätökset.

Ne tärkeimmät opit koskevat tiedusteluviranomaisten valvontaa. Vihreät puolustavat paitsi suomalaisten turvallisuutta myös heidän vapauksiaan ja oikeuksiaan. Maailmalta löytyy valitettavan paljon esimerkkejä, miten tiedusteluvaltuuksia on käytetty väärin. Nämä väärinkäytökset ovat heijastuneet myös suomalaiseen keskusteluun, kun lain kiertämistä on pidetty tiedusteluviranomaisille ominaisena käytöksenä. Suomessa on totuttu luottamaan viranomaisiin, mutta onneksi tapaus Jari Aarnio on havahduttanut meidät liiasta naiiviudesta, eikä enää edes edustaja Zyskiewicz huutele: ”Eikö edustaja Kasvi luota suomalaiseen poliisiin?” Tiedustelussa ei sisäinen valvonta riitä, vaan tarvitaan aidosti riippumatonta ulkoista valvontaa. Voisimmekin harkita tiedusteluvaltuutetulle myös oikeutta testata tiedusteluluvat myöntävän tuomioistuimen toimintaa virheellisillä tiedustelupahakemuksilla.

Arvoisa puhemies! Ajattelin aiemmin, että kansallinen turvallisuus olisi liian höttöinen peruste kansalaisoikeuksia rajoittaville toimivaltuuksille. Valitettavasti se, että Suomen viranomaiset eivät saa tiedustella, ei suoja meitä urkinnalta, päinvastoin se vain helpottaa ulkomaisten tiedustelupalveluiden toimintaa Suomessa. Tai kuten sisäministeri Mykkänen totesi, kybertiedustelun torjunta on kansallinen sokea piste.

Suomen turvallisuusympäristö on tosiaan muuttunut. Sotilaallinen toiminta Suomen lähialueilla on lisääntynyt, asejärjestelmien tietoliikenne on siirtynyt radioaaltoilta tietoverkoihin, kyberiskut ja hybridioperaatiot ovat hämärtäneet sodan ja rauhan rajaa, ja myös rikollis- ja terroristijärjestöt ovat siirtyneet nettiin. Emme saa perustella tiedustelua perusteettomilla uhkakuvilla, mutta emme saa myöskään luvata katteetonta turvallisuutta. Mikään tiedustelu ei ole aukoton. Jos unohdamme tämän, huudamme turvallisuusviranomaisille lisää valtuuksia aina, kun jotain pahaa tapahtuu, kuvittelemme, että ne suojelevat meitä kaikelta mitä ikinä keksimme pelätä. Eivät suojele. Esimerkiksi Kiinassakin tehdään terrori-iskuja, vaikka Kiinan viranomaisilla on hyvin laajat valtuudet ja valtavat resurssit. Emme saa antaa myöskään terrorismin sokaista meitä siltä, että siviilitiedustelun uhkaluettelossa on 7 ja sotilastiedustelussa 11 vakavaa uhkaa kansalliselle turvallisuudelle. Luotan, että valiokuntakuulemisissa niiden kaikkien, ei vain terrorismin, vakavuutta ja uhkaavuutta arvioidaan kriittisesti. Myös tietojenluovutus muille viranomaisille ja ulkomaisille tiedustelupalveluille ansaitsee perusteellisen käsittelyn.

Arvoisa puhemies! Kuusi tiedustelumenetelmää tosiaan edellyttää perustuslain muuttamista, mikä on jo sinänsä poikkeuksellista. Perustuslakia on esitetty muutettavaksi jopa kiireellisenä, mikä on poikkeuksellisen poikkeuksellista. Me vihreät odotamme perustuslakivaliokunnan asiantuntijakuulemisten johtopäätöksiä. Perustuslain muutoksen kiirehti-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

misessä todistustaakka on sen esittäjällä. Muodostamme lopullisen kantamme vasta kuulemisten perusteella. Meidän on varottava rikkomasta niitä suomalaisen yhteiskunnan perusarvoja, joita me näillä tiedustelulaeilla yritämme puolustaa.

15.06 Markus Mustajärvi vas (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunta sai käsiteltäväkseen poikkeuksellisen tärkeän lakipaketin, jonka yhteydessä arvioidaan perusoikeuksien suhdetta kansalaisten ja yhteiskunnan turvallisuuteen. Seurantaryhmä teki tiivistä yhteistyötä, mutta myös avoimia kysymyksiä jäi jäljelle, ensinnäkin käsittelyaikataulu ja perustuslain muuttaminen.

Valmisteluprosessin aikana on luotu kuva pakosta ja uhasta, jotka edellyttävät perustuslain muuttamista nopeutetussa järjestyksessä. Perustuslain muuttamiselle kynnyksen tulee olla korkea. Vaikka muutos tehtäisiin niin sanotussa normaalissa järjestyksessä, ei lakien voimaantulo viivästy välttämättä kuin muutaman kuukauden. Jos tuona ajanjaksona tapahtuisi Suomessa väkivaltainen teko — ja vaikka sillä ei olisi mitään tekemistä näiden hallituksen esitysten sisällön tai käsittelyaikataulun kanssa — syylliset on jo katsottu valmiiksi. Sillä tavoin myös turvallisuuskoneistot painostavat demokraattisesti valittuja päättäjiä.

Kuitenkin niissäkin maissa, joissa on laajat massavalvontaoikeudet, tapahtuu väkivaltaisia iskuja. Usein toistetun hokeman "mitä pelättävää rehellisellä kansalaisella on?" vastapainoksi pitää nostaa kysymys, miksi sitten valvoa sitä rehellistä kansalaista. Laajat viranomaisten toimivaltuudet koskevat myös niitä lainkuuliaisia kansalaisia, vieläpä niin, että he eivät tiedä olevansa valvonnan kohteena.

Arvoisa puhemies! Lainsäädäntöä tulee uudistaa. Turvallisuuskoneistoille tulee olla asianmukaiset ja tehokkaat työkalut eri uhkien tunnistamiseen ja niiden estämiseen. Mutta pelisääntöjen tulee olla selvät ja toiminnan mahdollisimman läpinäkyvä. Kansalaisten perusoikeudet ja demokraattisen yhteiskunnan tunnusmerkit, esimerkiksi vapaa tiedonvälitys ja lähdesuoja, tulee aina muistaa.

Niitä organisaatioita, joille on annettu voima ja valta, tulee valvoa. Jo tätä ennen on kritisoitu suojelupoliisin valvontaa tai paremminkin sen puutetta. Nyt suojelupoliisin valtaoikeudet laajenevat merkittävästi samalla, kun siviili- ja sotilastiedustelun resursseja lisätään. Vastapainoksi perustetaan tiedusteluvaltuutetun yksikkö ja eduskuntaan tiedusteluvalvontavaliokunta. Ne eivät kykene kaavailuilla voimavaroilla toteuttamaan sitä tehtävää, joka niille annetaan. Myös asetelma, jossa suojelupoliisi arvioi sen toimintaa valvovien ihmisten, esimerkiksi eduskunnan valiokunnan jäsenten, kelvollisuuden tehtävänsä, on demokratialle outo.

Arvoisa puhemies! Käsitteiden, joilla perustellaan viranomaisten vahvat valtaoikeudet, tulee olla mahdollisimman täsmällisiä. "Kansallinen turvallisuus", "kansallinen etu", "vakavat kansallisen turvallisuuden uhat" tai "yhteiskuntajärjestystä uhkaava toiminta" jättävät tulkinnanvaraa. Suomalaiset ovat auktoriteettiuskoista kansaa. Viranomaisten arvostus perustuu siihen, että niillä on hyväksyttävä tavoite, poikkeukselliset toimet ovat välttämättömiä ja toiminnasta on säädetty tarkkarajaisesti ja täsmällisesti.

Arvoisa puhemies! Tiedustelutoiminta on poliittisesti herkkä alue. Tiedustelutoiminnassa vaihdetaan, varastetaan, ostetaan ja myydään tietoja. Nyt suomalaiset tiedusteluorganisaatiot saavat aivan uuden pelikentän. Suomi on kansainvälisesti kiinnostava maa. Lait mahdollistavat myös ulkomaiden tiedustelupalvelujen toiminnan Suomessa. Millaista tietoa Suomi jakaa eteenpäin, ja millaisilla keinoilla kerättyä tietoa Suomi vastaanottaa muilta? Tietojen luovuttamisesta ulkomaille vastaa viime kädessä yksi henkilö.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

Tasavallan presidenttiä ja ulko- ja turvallisuuspoliittista ministerivaliokuntaa informoidaan vasta jälkikäteen, jos sittenkään. Demokraattinen valvonta on siitakin syystä tärkeää, ettei tällaisella kaupankäynnillä vahingoiteta Suomen kansallista etua ulko- ja turvallisuuspolitiikassa tai kavenneta kansallista liikkumatilaa. Eduskunnan valiokunnilla on vaativa tehtävä arvioida hallituksen esityksien hyviä ja huonoja puolia, siksi sille työlle on annettava aikaa.

15.11 Thomas Blomqvist r (ryhmäpuheenvuoro): Värderade fru talman, arvoisa rouva puhemies! Tiedustelulakien tehtävä on hyvin selkeä: luoda vakautta tähän yhteiskuntaan ja antaa virkavallalle edellytykset suojella tätä kansaa ja maata. Suurin uhka on se uhka, jota emme tunne tai tunnista. Sotilas- ja siviilitiedustelun avulla voimme varautua tähän. Tällä hetkellä meillä ei ole tarpeeksi työkaluja käytössämme, ja tiedustelulakien uudistuksella tartumme tähän ongelmaan. Sen takia meidän eduskuntaryhmämme kannattaa näiden lakien uudistamista.

Valiokunnilla on nyt iso työsarka edessään. Meidän vastuullamme on antaa niille työrauha. Uudistuksen sisältöön ja käsittelyjärjestykseen tulemme aikanaan ottamaan kantaa. Meidän täytyy täällä eduskunnassa pystyä käymään kiihкотonta keskustelua asiasta ja pohdita, mihin ehdotetut lait voivat käytännössä johtaa ja onko muutoksille vielä tarvetta.

Ärade fru talman! Terrorismen har till följd av de terrorattacker som skett runt om i världen blivit en hotbild som är både konkret och lätt att uppfatta. Det finns ändå också många andra hot i världen som är svårare att upptäcka, också sådana som vi inte ens kan föreställa oss. Gammaldags erövring av territorier sker fortfarande, men ett åtminstone lika stort hot riktas mot cybersäkerheten. Vi måste godkänna det faktum att spionage och oetisk påverkan, eller till och med manipulation, hör till vår tid.

Samtidigt måste vi komma ihåg att behovet av skydd inte enbart begränsar sig till samhälleliga strukturer. Grundlagen ger ett starkt skydd för finländarnas privatliv. Vi måste därför gå en balansgång mellan effektiv övervakning och skydd för privatlivet. Vi får inte heller glömma att olika människor uppfattar hotbilder på olika sätt. Personer med dubbelt medborgarskap, olika minoriteter och personer som fått asyl tänker säkert på hur de här lagarna kommer att påverka just dem. Syftet med lagarna bör vara att öka säkerhetskänslan hos alla i vårt land, inte att försvaga den. Det Finland jag känner är ett land där medborgarna litar på myndigheterna, och så ska det vara också i framtiden.

Arvoisa puhemies! Suomi on oikeusvaltio, jossa avoimuutta, demokratiaa ja yhdenvertaisuutta pidetään vahvoina arvoina ja jossa eriytymistä vastaan taistellaan eri keinoin. Tästä meidän tulee olla ylpeitä. Terrorismiin ja vakoiluun tulee suhtautua vakavasti. Yhtä vakavasti tulee suhtautua myös niihin toimivaltuuksiin, jotka annamme tulevaisuuden hallituksille ja viranomaisille. Lait säädetään pitkiksi ajoiksi. Hallituksia tulee ja menee, mutta lainsäädännön tulee olla oikeudenmukaista ja poliittisista suhdanteista riippumatonta. Meidän kansanedustajien tehtävänä on varmistaa, että kaikkien oikeuksia suojellaan vaikeina-kin aikoina.

Tämä laki ei tule ratkaisemaan kaikkia ongelmiamme. Käsittelyn edetessä meidän pitää muistaa, että mikään ei ole mustavalkoista. Sokea luotto tällaisen lain kaikkivoipaisuuteen on varmin tapa tehdä virheitä. Siksi paraskin tiedustelulaki edellyttää sääntelyä, lupamennettelyä ja valvontaa.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

Tiedusteluvaltuutetun tehtävä on tässä keskeisessä roolissa. Valtuutetun tulee olla viranomaisena, jolla on todellinen mahdollisuus ja tarvittavat resurssit valvoa tiedustelutoimintaa ja tarvittaessa myös puuttua siihen. Eduskuntaan tullaan perustamaan tiedustelua valvova valiokunta. Tämän valiokunnan tulee edustaa laajaa parlamentaarista näkemystä. Tiedustelun valvonta vaikuttaa siihen, kuinka suuri luottamus kansalla on tätä uudistusta kohtaan. Siksi on äärimmäisen tärkeää, että kaikilla puolueilla, joilla on edustajia eduskunnassa, on edustaja myös tässä valiokunnassa.

Ärade fru talman! Syftet med underrättelselagstiftningen är att skydda vårt land och dem som vistas här. Vi måste vara effektiva i kampen mot terrorism och andra hot och samtidigt värna om skyddet för privatlivet. Vi vill skapa en känsla av säkerhet, inte en atmosfär av rädsla. Om vi genomför den här reformen med eftertanke och på ett sansat sätt har vi mycket att vinna.

15.16 Päivi Räsänen kd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tiedustelulait tulee saattaa voimaan nopealla aikataululla. Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä kannattaa hallituksen esittämää perustuslain muuttamista kiireellisesti. Kansallinen turvallisuus ei ole poliittisen pelin paikka. [Oikealta: Ei niin!]

Lakipaketin valmistelu on ollut huolellista ja perusteellista. Valmistelu käynnistettiin sisäministeriön ja puolustusministeriön yhteisestä esityksestä UTVAn päätöksellä jo vuonna 2013 viime vaalikaudella ja silloin asetettiin myös tiedonhankintalakityöryhmä, joka sai valmiiksi esitykset tiedustelulainsäädännön suuntaviivoiksi. Tältä pohjalta Sipilän hallitus on jatkanut valmistelua, ja esityksiä on käsitelty tiiviisti edustaja Töllin johtamassa parlamentaarisessa seurantaryhmässä.

”Massavalvonta” tai ”urkintalaki” ovat vääriä ja harhaanjohtavia käsitteitä kuvaamaan esitystä. Tietoliikennetiedustelu on monen kynnyksen takana. Sitä voidaan käyttää vain kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantavan uhkan perusteella. Se ei siis kohdistuisi minihin tahansa rikollisuuteen vaan erittäin vakaviin uhkiin. Muuhun kuin valtiolliseen toimintaan kohdistuen edellytyksenä on välttämättömyys eli tiedustelumenetelmän käytön viimesijaisuus silloin, kun uhkaa ei ole mahdollista selvittää millään muulla tavoin. Käyttö edellyttäisi tuomioistuimen lupaa. Tallennukseen ja analysoitavaksi päätyisi vain pieni osa tietoliikenteestä tarkoin kohdennetuin hakuehdoin. Hakuehdot eivät kohdistuisi viestin sisältöön vaan sen teknisiin tietoihin. Viranomaiset eivät ole kiinnostuneita eikä heillä ole valtuuksia eikä resurssejakaan urkkia tavallisten kansalaisten viestintää.

Lakipaketissa on huomioitu huolellisesti kansalaisten viestintäsalaisuuden korkeatasoinen turvaaminen. Esityksessä on selkeästi rajattu ne olosuhteet ja edellytykset, joilla henkilö voi joutua tarkkailun kohteeksi. Tiedustelutoiminnan valvontaan luodaan poikkeuksellisen vahvat valvontaelimet — tiedusteluvaltuutettu laajoin valtuuksin muun muassa oikeudella keskeyttää tutkinta sekä parlamentaarinen valvontavaluokunta. Näillä kyllä luodaan vahva perusta tiedustelulainsäädännön hyväksyttävyydelle kansalaisten keskuudessa. On tärkeää, että kaikki eduskuntaryhmät ovat edustettuina parlamentaarisessa valvonnassa. Tiedustelukyvyn kehittyminen nostaisi kynnystä kohdistaa maahamme kybervakoilua, mikä lisäisi myös elinkeinoelämän ja kansalaisjärjestöjen turvallisuutta.

Arvoisa puhemies! Nyt esitetyn kaltaiset valtuudet ovat käytössä muissa Pohjoismaissa, samoin kuin lähes kaikissa Euroopan maissa. Ruotsissa viranomaiset ovat kertoneet pystyneensä tietoliikennetiedustelun avulla estämään terrori-iskuja. Naapurimaittemme viran-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

omaisilla on siis mahdollisuus tiedustella Suomen rajat ylittävää tietoliikennettä, ja olemme tätä kautta saaneet apua myös omien uhkiemme selvittämiseen. Miksi emme luottaisi näitä valtuuksia oman maamme turvallisuusviranomaisille? Turun elokuisen terroriteon tutkinnassa epäillyn puhelimesta ja tietokoneen selaushistoriasta on selvinnyt hänen radikalisoitumisensa. Tästä oli ilmoitettu viranomaisille, mutta keinot selvittää aikeita puuttuivat. Turun tragedia olisi mahdollisesti ollut estettävissä paremmilla tiedusteluvaltuuksilla.

Terrorismin uhka on lisääntynyt. Vakava terrori-isku tai kansallista turvallisuutta uhkaava kyberhyökkäys on milloin tahansa mahdollinen. Myös sotilaallisten uhkien luonne on muuttunut, mikä konkretisoitui Krimin valtauksessa. Puolustusvoimien perinteiset tiedusteluvaltuudet eivät riitä, sillä kohteena olevien organisaatioiden viestintä on siirtynyt analogisesta digitaaliseen muotoon. Tarvitsemme siis toimivan lainsäädännön pikaisesti. Toivon, että mikään eduskuntaryhmä ei ota kannettavakseen vastuuta lainsäädännön viivytyksestä. [Vasemmalta: Siinä se tuli!] Vakavan kansallisen uhkan realisoiduessa saataisimme joutua vastaamaan kysymykseen, miksi näitä turvallisuusvaltuuksia ei ole eduskunnassa saatu aikaan.

Puhemies Paula Risikko: Nyt on ryhmäpuheenvuorot pidetty, ja nyt myönnän ministerille enintään 2 minuuttia ministerikohtaisesti ja paikalta. Ministeri Mykkänen aloittaa.

15.22 Sisäministeri Kai Mykkänen: Arvoisa puhemies! Kiitos ryhmäpuheenvuorojen pitäjille asiallisesta ja oleelliseen keskittyvästä keskustelusta. Tämä on todella paikka, jossa eduskunnan on syytä perusteellisesti käydä esityksiä läpi ja punnita niiden eteenpäinviemistä. Tämä on tärkeä asia, jossa toivottavasti löydetään todella laaja kansallinen yhteisymmärrys.

Muutamiin asioihin puutun.

Tässä eräät edustajat edelleen mielestäni perusteettomasti levittävät pelkoa siitä, että olisi kyse jonkinlaisesta massavalvonnasta, olisi kyse tavallisten kansalaisten urkkimisesta. [Eva Biaudet: Kuka on tavallinen?] Näin ei missään nimessä ole. Jokainen tietoliikennetiedusteluun asettamispäätös perustuisi tuomioistuimen harkintaan, jossa suojelupoliisin täytyy perustella siinä tapauksessa tarpeellisuus, suhteellisuus. Jokaisen suojelupoliisin virkamiehen, joka pääsisi käsiksi tietoihin, tiedonkäyttö lokitettaisiin, sitä valvoisi tiedusteluvaltuutettu. Jokaisesta tietoliikennetiedusteluun asettamispäätöksestä menisi tieto tiedusteluvaltuutetulle, jolla olisi sekä tehtävä että oikeus tarkistaa kaikki toiminta, määrätä tarpeettomat tiedot hävitettäväksi ja niin edelleen. Lisäksi jokaisella suomalaisella on oikeus kannella, jos edes epäilee, että aiheutta itseensä kohdistuu näitä tiedonhankintamenetelmiä. Toisin kuin tässä erityisesti edustaja Mustajärvi sanoi, tiedonsaantioikeus on kaikissa niissä tapauksissa jälkikäteen, joissa tämä tiedonsaanti ei aiheuta uhkaa kansalliselle turvallisuudelle tai ihmisten hengelle. Eli sinänsä todellakaan kansalaisia ei valvota ”isoveli valvoo” -tyyppisesti massavalvontana eikä niin, ettei itse saisi siitä tietää.

Lisäksi tietojen luovuttaminen ulkomaille, jonka edustaja Mustajärvi myös nosti esiin: Tältä osinhan sääntelyn sisältö pysyy samanlaisena kuin se tällä hetkellä jo on poliisin henkilötietolaissa säädetyllä tavalla. Eli kysymys on valtuuksista ja nimenomaan suojelupoliisille ja pääesikunnan tiedustelulle, ei kenellekään muille, luovutettavista tiedoista.

Puhemies Paula Risikko: Seuraavaksi ministeri Niinistö, enintään 2 minuuttia paikalta.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

15.24 Puolustusministeri Jussi Niinistö: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia todellakin kaikille eduskuntaryhmille rakentavista puheenvuoroista. Joukossa oli luonnollisesti myös rakentavaa kritiikkiä, kuten asiaan kuuluu.

Lakipaketti on kokonaisuus, ja se on huolella ja hartaasti valmisteltu, mutta kieltämättä hyvin laaja kokonaisuus, joten valiokuntatyöskentelyyn on syytä varata riittävästi aikaa. Uskon, että valiokuntakäsittelyssä saadaan vastauksia kysymyksiin, etenkin niihin, jotka koskevat yksityisyydensuojaa.

Mitä kysymykseen kiireellisyydestä tulee, kehotan kriittisiä edustajia muistamaan myös vastuunsa. Riski lisääntyy, että Suomeen kohdistuvia turvallisuushkia ei saada ajoissa selville. Kuten edustaja Räsänen mielestäni aivan oikein totesi: kuka ottaa vastuun, jos jotain tapahtuu? [Markus Mustajärvi: Ne onkin parempia ihmisiä!] — Valtio on olemassa kansalaisia varten, edustaja Mustajärvi, ja valtion tärkein tehtävä on tuottaa turvallisuutta, niin sisäistä kuin ulkoista.

15.25 Oikeusministeri Antti Häkkänen: Arvoisa puhemies! Tässä myös testataan suomalaista oikeusjärjestelmää tällä hetkellä aika kovaa. Olemme sellaisessa paikassa, jossa täytyy tunnustaa tosiasiat. Turvallisuuden suhteen muuttunut toimintaympäristö edellyttää, että valtion tärkeintä tehtävää eli kansalaisten turvallisuutta kyetään asianmukaisilla, moderneilla toimivaltuuksilla edistämään, mutta samaan aikaan tasapainoisesti niin, että kansalaisten muut perustuslain ja kansainvälisten sopimusten mukaiset perusoikeudet tulee asianmukaisesti hoidettua. Eli tässä turvallisuuden ja oikeusvaltion ydinperiaatteiden ympärillä pyörivässä keskustelussa Suomen tulisi nyt kyetä osoittamaan, että kykenemme edistämään turvallisuutta niin, että säilytämme oikeusjärjestelmämme ydinperusperiaatteet edelleen vahvasti voimassa.

Kun puhutaan perustuslain muuttamisesta, siihen täytyy suhtautua aina äärimmäisen suurella vakavuudella, ja sen takia onkin hyvä, että tästä käydään erittäin perusteellinen, analyttinen keskustelu. Suomessa perustuslakia ei muuteta kevyesti. Tästä pitää käydä myös analyttinen kansalaiskeskustelu, ei niin, että vain otsikkotasolla puhutaan, että kansallinen turvallisuus vaatii, tai että otsikkotasolla puhutaan, että urkintalaki. Eli analysoidaan syvärakenteita myöten, tuotetaan kansalaisille ja päättäjille yksityiskohtaista, asianmukaista tietoa.

Tämä lakipaketti on täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta edellyttävä. Toimivaltuuksia ei voi muuten käyttää. Samoin valvontajärjestelmä on kansainvälisessä vertailussa varmasti yksi tehokkaimpia. Eli valvontajärjestelmässä on ennakollista valvontaa, reaaliaikaista valvontaa ja vahva jälkikäteinen valvoja. Ja tämän lisäksi myös näitä valvojia valvotaan.

Puhemies Paula Risikko: Nyt sitten käynnistämme debattikeskustelun, jonka ihan aluksi myönnän puheenvuoron tiedustelun valvonnan parlamentaarisen työryhmän puheenjohtajalle, edustaja Töllille — paikalta, enintään 2 minuuttia. Sen jälkeen mennään 1 minuutin mittaisin puheenvuoroin debattikeskusteluun — nousittekin siellä jo, ja merkkasimme teidät halukkaat ylös.

15.27 Tapani Tölli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Turvallisuus on hyvinvointiyhteiskunnan keskeinen kulmakivi ja tunnusmerkki. Jotta tämä kulmakivi säilyy paikoillaan ja pystytään tukemaan, sen vuoksi tämä suuri lakipaketti on täällä eduskunnassa. On erittäin välttämätöntä, että valtiojohto ja muut vastuunkantajat ovat tarkkaan tietoi-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

sia ajankohtaisesta turvallisuustilanteesta ja turvallisuusuhkista, jotta pystytään toimimaan.

Kun tässä annetaan uusia valtuuksia tiedusteluviranomaisille, se ei ole itsetarkoitus. Ei tämä ole supoa varten, vaan se on meitä varten. Tämä täytyy muistaa: ei se ole itsetarkoitus.

Haluan tässä vaiheessa kiittää seurantaryhmän jäseniä ja virkamiehiä ja ministeriöitä erittäin hyvästä ja avoimesta valmistelusta, joka tässä on tullut esille.

Haluan nostaa tässä esille pari asiaa:

Tähän liittyy oleellisena osana valvonta, josta tässä on puhuttu. Laillisuusvalvonta on poikkeuksellisen tiukka. On uusi laillisuusviranomainen, tiedusteluvaltuutettu. Meillä on sen lisäksi edelleen oikeuskansleri, eduskunnan oikeusasiamies ja tietosuojavaltuutettu, joiden valtuudet eivät vähene. Ja eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunnan toimivaltuudet ovat erittäin laajat. Ne koskevat koko tiedustelua, samalla tavalla kuin tämän laillisuusvalvojan, ja tässä on selvä yhteys.

Minä toivon, että tämän käsittelyn aikana eduskunnassa paneudutaan huolellisesti näihin yksityiskohtiin eikä lähdetä julkisuudessa pyörittämään mielikuvia vaan perehdytään faktoihin. Nyt näyttää siltä, että varsin värittyäkin tietoa on.

Lopuksi haluan todeta, että tässä ei ole kyseessä hallitus—oppositio-asetelma, vaan tätä rakennetaan tulevaisuutta varten, meidän lapsiamme ja lastenlapsiamme varten, niin että tähän koko systeemiin voidaan luottaa. Tämä ei ole altis poliittisille konjunkttureille, ja siksi tämän valvontajärjestelmän täytyy olla, ja se on, mahdollisimman pitävä.

Puhemies Paula Risikko: Sitten mennään niihin 1 minuutin mittaisiin debattipuheenvuoroihin, ja vielä ehtii varata nousemalla seisomaan ja painamalla V-painiketta.

15.30 Seppo Kääriäinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Tölin puheenvuoron jälkeen on hyvä jatkaa.

Tässä keskustelussa on korostunut kyllä mielestäni tietty hakuisuus kohti yksimielisyyttä, ja yhteistyö tämän ison ja vakavan ja tärkeän asian jatkokäsittelyssä on hyvä merkki. Tämähän on vakava kysymys, ja on tarpeen kyllä korostaa näin lähetekeskustelussa sitä, että ei ainakaan liikaa politisoida tätä tärkeää, isoa asiaa. Tässä on kyllä mahdollisuus ylittää hallitus—oppositio-raja reilulla keskustelulla. Tämä on yhteinen asia, ja tämähän on mennyt hyvin eteenpäin, parlamentaarisen seurantaryhmänkin auttamana, tähän mennessä, ja toivotaan, että tämä sama luottamuksen ilmapiiri leimaa asian valiokuntakäsittelyä.

Tällä asialla on tietyllä tavalla kiire, mutta se ei ole mikään hätiköity asia. Ei tätä saa viedä hätiköidysti eteenpäin, ei ole mitään paniikkia olemassa, mutta kyllähän tällä tietty kiire on olemassa, koska me emme voi näissä asioissa olla muiden varassa, vaan meillä pitää olla myös itsenäistä, vahvaa omaa tiedustelua.

15.31 Wille Rydman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Missään nimessä tätä lakipakettia ei olla viety eteenpäin hätiköimällä. Jos otetaan historiallinen katsaus tähän, niin jo vuonna 2013 UTVA linjasi, että aloitetaan välittömästi työ Suomen lainsäädännön kehittämiseksi. Tiedonhankintalakityöryhmä istui 2014—2015. Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmassa linjattiin, että esitetään säädösperustaa ulkomaantiedustelulle ja tietoliikennetiedustelulle ja niiden yhteydessä kiinnitetään huomiota perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Sisäministeriön, puolustusministeriön, oikeusministeriön lainsäädäntöryhmät asetettiin 2015. Parlamentaarinen seurantaryhmä toimi aina viime

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

vuoden päättymiseen asti. Valtiosääntöoikeuden asiantuntijoita on kuultu ja lausuntokierros on järjestetty. Kaikki lausunnonantajat pitivät sotilastiedustelulainsäädäntöä tarpeellisena.

Huolella on tehty työtä, huolella pitää eduskuntakäsittelykin viedä läpi, mutta perusteellista työtä on tehty, ja toivottavasti se näkyy myöskin parlamentaarisenä yhteisymmärryksenä.

15.32 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Mykkänen, sanoitte, että on jopa pelon levittämisestä kyse — ei kuitenkaan. Kyse oli ihan asiallisesta kysymyksestä tähän massavalvontaan liittyen. Haluamme varmistua siitä, että lainsäädäntö on riittävän tarkkarajaista ja ettei tällaista kohdentamatonta massavalvontaa synny. Näihin asioihin varmasti palataan vielä valiokuntakuulemisten ja lausuntojenkin yhteydessä useampaan kertaan.

Mutta kysyisin suojelupoliisin roolista. Suojelupoliisi nyt siirtyy poliisiorganisaatiosta tiedusteluorganisaatioksi. Tuleeko tämä parlamentaarinen valvonta nyt sitten suojelupoliisin kaikkien tehtävien osalta — niin kuin täällä muutaman siteerauksen laitoin ministereiden puheista ylös — vai ainoastaan näihin lisääntyviin valtaoikeuksiin? Tähän olisi varmasti eduskunnan tässä keskustelussa syytä saada hallituksen näkemys, varsinkin kun lauteilla on kolme ministeriä.

15.33 Vesa-Matti Saarakkala sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vuoden 2013 jälkeen, kun tätä asiaa on alettu valmistella, on tapahtunut maailmassa hyvin paljon. On Itä-Ukrainan tilanne tullut eteen, meillä on suoranainen kansainvaellus nähty Eurooppaan, meillä on nähty vaikuttamista USA:n vaaleihin, meillä on monenlaisia uusia ilmiöitä, joita aiemmin ei ole ainakaan tässä mittakaavassa ollut. Ja sitten on lisäksi se tilanne, että tässä aivan oikein punnitaan yksityisyydensuojaa versus kansalaisten turvallisuutta, ja se on ihan oikeaa punnintaa, ja myös se, että meillä on viestinnän vapaus ja näin. Mutta ainakin itse näen periaatteessa tämän nykytilanteen näin, että meillä on tällä hetkellä vapaa kenttä vierailta valtioilla toimia Suomessa, ja se jos mikä on meidän viestinnälle ongelmallinen tilanne, ihan yksittäisten kansalaisten viestinnälle noin periaatteellisella tasolla. Kun tässä kohennetaan kansallista kykyä, niin se paremminkin edistää meidän yksityisyydensuojaa ja viestinnän mahdollisuuksia [Puhemies koputtaa] kuin haittaa niitä.

15.35 Juho Eerola ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä äsken keskustapuolueen edustajat omissa debattipuheenvuoroissaan korostivat sitä, että ei ole mistään hallitus—oppositio—asetelmasta kyse. Olen täsmälleen samaa mieltä, että perussuomalaiset lämpimin sydämin suhtautuvat tähän tiedustelulakiin esitettyihin muutoksiin, että tältä osin yhteinen arvopohja on jälleen löytynyt.

Mutta tätä kuitenkin kysyisin, oliko missään vaiheessa mietinnässä ja ajatuksissa, että perustuslain muuttamisen sijaan voitaisiin käyttää tällaista määräaikaista poikkeusta perustuslaissa eli saavutettaisiin tavallaan nämä kaikki edut, mitä nyttenkin ollaan hakemassa, mutta sitten, jos olisi tullut ja kun yleensä tulee — ja myöhemmin huomataan, että tulee — näitä valuvikoja, niin jos oltaisiin tällaisella menettelyllä toimittu, niin nämä oltaisiin voitu tavallisen lainsäädännön tapaan sitten purkaa eikä olisi siinä tarvittu tällaista laajaa menettelyä. Tätä kysyn, oliko missään vaiheessa [Puhemies koputtaa] ajatuksissa toimia näin.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

15.36 Jyrki Kasvi vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiedustelumenetelmien käytön valvontaan ollaan tosiaan perustamassa riippumatonta ulkoista valvontaviranomaista, ja hyvä niin. Kyse on kuitenkin suurelta osin aivan samoista tiedonhankintamenetelmistä kuin rikosten tutkinnassa ja ehkäisyssä käytettävissä pakkokeinoissa. Näiden pakkokeinojen käytöllä ei ole vastaavaa riippumatonta valvojaa, vaikka niiden luvituksessa ja käytössä on todettu vakavia puutteita. Sisäinen valvonta on pettänyt. Kysynkin oikeusministeri Häkkäseltä: voitaisiinko myös pakkokeinolain käyttöä valvomaan harkita tiedusteluvaltuutettua vastaavaa laillisuusvalvontaviranomaista?

15.36 Markus Mustajärvi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olen aivan vakuuttunut siitä, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmän jäsenet ovat tutustuneet näihin hallituksen esityksiin ehkäpä keskimääräistä paremmin. Me emme ole muodostaneet kantaamme mistään hetken mielijohteesta tai sattumanvaraisesti vaan pitkällisen prosessin ja punninnan tuloksena, niin että tällainen epäasiallinen leimaaminen on kyllä aivan turhaa.

Sitten näistä sisällöllisistä kysymyksistä:

Entäpä sellainen henkilö, jota seurataan, jota tutkitaan, ja se henkilö ei tiedä, että hänen pitäisi tietää? Kaikista näistä menetelmistä ei ole ilmoitusvelvollisuutta, ja sitä ilmoitusvelvollisuuttakin voidaan lykätä. Miten semmoinen henkilö voi valvoa omaa etuaan, joka ei tiedä, että hänen pitäisi tietää?

Sitten tästä suojelupoliisin roolista: ehkäpä oikeusministeri olisi oikea henkilö pohtimaan sitä, onko outoa se, että se organisaatio valitsee tämän vakoiluvaliokunnan jäsenet, mutkan kautta ainakin, tai arvioi heidän pätevyyttään ja sitten tämä valiokunta tulee sen arvioitsijan toimia valvomaan.

15.38 Thomas Blomqvist r (vastauspuheenvuoro): Värderade fru talman! Underrättelseombudsmannen ska vara en myndighet med faktisk möjlighet och tillräckliga resurser för att övervaka att underrättelseverksamheten går rätt till och vid behov kunna ingripa.

Tiedusteluvaltuutetun tulee olla viranomainen, jolla on todellinen mahdollisuus ja tarvittavat resurssit valvoa tiedustelutoimintaa ja tarvittaessa myös puuttua siihen.

Korkein oikeus katsoo lausunnossaan, että tiedusteluvaltuutetulle tulisi aina varata tilaisuus osallistua lupahakemuksen käsittelyyn. Jotta tiedusteluvaltuutettu voi hoitaa tehtävänsä tehokkaasti, tulisi hänen voida käyttää puheoikeuttaan jo lupaprosessin aikana. Vaihtoehto on, että tiedusteluvaltuutettu puuttuu esimerkiksi väärin tai harhaanjohtavien tietojen perusteella haettuun lupaan vasta jälkeenpäin, mikä on usein hidasta. Kysymys kuuluukin: onko hallitus valmis vielä keskustelemaan, tulisiko tiedusteluvaltuutetulle antaa puheoikeus ja valitusoikeus lupahakemuksen käsittelyssä?

15.39 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Parlamentaarisen seurantaryhmän jäsenenä on todettava, että käsittely siellä on ollut erittäin hyvähenkistä ja huolellista, ja siksi luotan, että varmasti täällä eduskunnan valiokunnissa on myös täysi mahdollisuus tämän edetä samassa hengessä.

Jotta kansalaisilla olisi laaja luottamus tiedusteluvalvontaan, on tärkeää, että kaikki poliittiset aatesuunnat ovat tässä valvontavaliokunnassa edustettuina, koska siellä käsitellään luottamuksellisia asioita, joita ei voi sitten esimerkiksi eduskunnan täysistunnossa tai eduskuntaryhmissä jakaa muille. Tästä myös parlamentaarisessa seurantaryhmässä oli selkeä

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

tahtotila. Lakiesityksen pykälissä tai perusteluissa tätä ei ole kuitenkaan mainittu, ja sen vuoksi toivon, että valiokunnat mietinnöissään kiinnittäisivät tähän erityistä huomiota. Olsi hyvä saada [Puhemies koputtaa] jonkinlainen kirjaus tästä periaatteesta, joka myös täällä RKP:n eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuorossa otettiin esiin.

15.40 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on kyseessä kyllä koko sodanjälkeisen ajan lainsäädännössä merkittävin kokonaisuus, joka radikaalisti muuttaa tapaamme suhtautua viestintäsalaisuuteen. Perusteet on täällä eri yhteyksissä kerrottu. On selvää, että kun suojelupoliisi ja sotilastiedustelu yhdessä ilmoittavat tarpeeksi 150 henkeä tekemään tätä tutkimusta ja seurantaa, niin ei se ihan pienimittaista enää ole — 150 henkeä. Sen takia tämän valvonnan pitää olla tosi tarkkaa, että tämä tieto käytetään oikein, ilmoitetulla tavalla ja sitä tehdään vain silloin, kun siihen on asialliset perusteet olemassa. Tämä liittyy suojelupoliisin toimintaan, josta on pitkään keskusteltu, miten supon valvontaa pitäisi parantaa, että luottamus siihen kaikissa oloissa säilyy. Pidän ihan välttämättömänä, että suojelupoliisin valvonta tässä yhteydessä ratkaistaan pysyvällä tavalla niin, että luottamus tähän organisaatioon voi säilyä.

15.41 Ilkka Kanerva kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Huomisen päivän taistelukenttä on tietysti hybridioperaatioissa. Se on informaationsodankäynnissä, se on teknologian kehittämisessä ja kyberoperaatioissa, joita kaikkia asioita yhdistää tällä hetkellä ilman muuta tiedustelu — tiedustelu, joka on erittäin riippuvaista ja perustuu erilaisiin digitaalisiin verkostoihin tänä päivänä. Tämä kaikki merkitsee, että meidän täytyy itse omalta osaltamme toimia tavalla, jossa Suomen puolustaminen alkaa huomattavan kaukaa Suomen rajojen ulkopuolelta. Tämä on vaativa ja iso kysymys, jossa täytyy ensisijaisen huomion olla Suomen edun turvaamisessa, suomalaisten suojelemisessa, ja samalla katsoa, että se tapahtuu ihmisoikeusperiaatteita ja ihmisten henkilökohtaista loukkaamattomuutta koskevalla tavalla. Kysymys on isoista intresseistä. Kyberrikollisuus on tänä päivänä isompaa kuin huumoririkollisuus maailmalla tai ihmiskauppa. Ja ne ovat niin valtavia asioita, että niiden edessä täytyy Suomen kaltaisella avoimella yhteiskunnalla olla tehokkaat järjestelmät puolustautua ja toimia suomalaisten suojelemiseksi. Pahuuden valtavirta on erittäin vahva, [Puhemies koputtaa] ja tämän vuoksi toivon, että tämä asia saadaan hyvässä poliittisessa yhteisymmärryksessä Suomessa hoidettua valiokuntatyöskentelyn aikana niin, [Puhemies koputtaa] että eduskunnan kaikki osapuolet voivat siihen olla sitoutumassa.

15.43 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiedustelutoiminta tarvitsee lailliset pelisäännöt. Tarve lainsäädännön uudistamiselle on ilmeinen, ja uskon, että suurin osa kansanedustajista allekirjoittaa tämän näkemyksen. Meille vihreille on samaan aikaan erittäin tärkeää huolehtia kansalaisten perusoikeuksista. Perustuslain muuttaminen on poikkeus. Perustuslain kiireellinen muutos on poikkeus poikkeuksen päälle. Vihreät edellyttävät näille poikkeuksille erittäin vahvan ja yksilöidyn syyn. Pelkkä yleinen turvallisuushuoli ei riitä, ja todistustaakka on tässä hallituksella. On myös niin, että aikataulukysymykset eivät saa syödä huomiota ensisijaisen tärkeältä sisältökeskustelulta. Maltti on aina valttia, niin myös tässä asiassa, ja kysymyksiin pitää saada vastauksia. Tutkimisen sijaan pitää ensin tutkia tarkasti, ja monelta osin näin on toimittukin.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

Esitän muutaman kysymyksen, joihin tahdon saada vielä vastauksia. Ensinnäkin sen, miten varmistetaan tuomioistuinkäsittelyn tarkkuus ja tuomioistuimen riittävät [Puhemies koputtaa] resurssit ja osaaminen. Ja toinen kysymys: miten ja millä ehdoin tiedustelutoiminnan kautta hankittuja henkilötietoja käsitellään?

15.44 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on todella tärkeätä, että tämä tiedustelulainsäädännön kokonaisuus saadaan nyt eteenpäin ja sillä tavalla, että kansalaisten turvallisuus voidaan myöskin tätä kautta osaltaan turvata, taata. On myös tärkeätä, että tässä löytyy tasapaino perusoikeuksien, erityisesti viestintäsalaisuuden, näkökulmasta.

Kaiken tämän, kuten edustaja Heinäluoma kuvasi tätä muutosta, takana täytyy olla selkeä parlamentaarinen valvonta, joka kohdistuu nyt nimenomaan suojelupoliisiin kokonaisuudessaan. Kun tässä keskustelussa on nyt vähän epäselvyyttä ollut siitä, mitä hallitus tarkoittaa tällä parlamentaarisella valvonnalla suhteessa supoon, niin kysyisin nyt suoraan ministeri Mykkäseltä ja ministeri Häkkäseltä: Miten tämä kokonaisuus supon osalta on tarkoitettu toteuttaa? Koskeeko se koko supon toimintaa?

15.45 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mykkänen, kukaan täällä ei ole väittänyt, että tiedustelun toimivaltuuksien tarkoitus olisi tarkkailla tavallisia kansalaisia. Mutta ettehan te ministerinä voi sanoa tässä, että tavallisten kansalaisten viestejä ei voi joutua tiedustelun piiriin, koska näin kyllä voi käydä ja tulee myöskin käymään näiden tiedustelutoimivaltuuksien myötä, ja tämä on syytä avoimen keskustelun hengessä myöskin reilusti todeta.

Mitä tulee kansalaisten tiedonsaantioikeuteen, niin tietoliikennetiedustelun osalta tämä järjestelmä on nyt rakennettu niin, että mikäli viestintä kuuluu hävittämisvelvollisuuden piiriin — eli kyse on kahden Suomessa olevan ihmisen välisestä viestinnästä, lähesuolajaan kuuluvasta viestinnästä tai kansallisen turvallisuuden kannalta epäolennaisesta viestinnästä — niin silloin tämä tieto hävitetään ja kohteelle ei ilmoiteta siitä, että tämä viesti on avattu tiedustelutoiminnan puitteissa. Eli, ministeri Mykkänen, onko teidän mielestänne kansalaisten tiedonsaantioikeus näin riittävällä tasolla, koska tähän tarkoittaa sitä, että viattomiin kansalaisiin kohdistuvista hudeista ei tulla saamaan tietoa?

15.46 Anna-Maja Henriksson r (vastauspuheenvuoro): Värderade talman, arvoisa puhemies! Det är alldeles klart att vi behöver en ny spaningslagstiftning i Finland. Vi ligger efter, och vi kan inte tro att världens är så god att vi inte skulle behöva uppdatera oss till en modern nivå. Det måste vi göra. Men, värderade talman, frågan är också om det finns tillräckliga argument för att det här nu ska behandlas i brådskanie ordning.

Eli, arvoisa puhemies, on aivan selvää, että me tarvitsemme uuden lainsäädännön. Meidän pitää olla ajan tasalla, sitä me emme tällä hetkellä ole, ja sen takia tämä paketti on hyvä nyt saada eduskuntaan. Itse olen myös hyvin tyytyväinen siihen työhön, mikä on parlamentaarisessa seurantaryhmässä tehty. Mutta kysymys nyt kuuluu näin: kun perustuslakivaliokunta on linjannut, että perustuslain kiireellistä muuttamismenettelyä ei tulisi käyttää muutoin kuin pakottavissa tilanteissa, niin millä tavalla voitte, hallitus, nyt esittää meille, että nyt on pakottavasta tilanteesta kyse?

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

15.47 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomea ja sen kansalaisia koskevat turvallisuusuhat tulee saada ajoissa selvitettyä, se on itsestäänselvä asia. Suomihan ei ole mikään lintukoto, ja eduskunnan tulee lisätä tiedonhankintavaltuuksia. Kuitenkin on syytä kysyä, että kun lakiehdotuksen mukaan viestintäsalaisuuden voisi rikkoa, jos on kyse toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta, niin olisiko syytä pohtia sitä, voisiko siviilitiedustelun lisäämisen rajata tarkemmin, esimerkiksi kattamaan vain terrorismin, väkivaltaisen uhan tai valtiopetokset. Tällöinhän me voisimme sulkea pois sen teoreettisen tilanteen, että pykälää käytettäisiin mielipidevapauden rajoittamiseen. Vaikka me nyt olemme tätä mieltä, että näin ei tule käymään, niin yhteiskunta muuttuu ja eri aikoina tämä laki tulee tarkoittamaan eri asioita. Ja itse olen huolissani siitä, voitaisiinko tätä edes teoreettisella tasolla myöhemmin ruveta käyttämään väärin. [Eduskunnasta: Ei voi!]

15.48 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun toiminta tapahtuu salaisuuksien sermin takana, kontrollin ja valvonnan on oltava kunnossa. Tiedonhankintakeinojen valvontajärjestelmät ovat keskeisiä perusoikeuksien toteutumisen kannalta, ja on oltava sellaiset resurssit, että tiedustelutoiminnan lainmukaisuutta on mahdollista seurata tarkasti, jopa jokaisen yksittäisen tuomioistuimeen tulevan tiedustelupyynnön osalta. Myös suojelupoliisi tulee asettaa laajan parlamentaarisen valvonnan piiriin normaalin länsimaiden käytännön mukaisesti, ja laillisuusvalvonnan ja parlamentaarisen valvonnan työnjaon on oltava selkeä.

Minusta tässä esityksessä on kirkkaana nyt pidettävä mielessä, että ensin tämän sisällön on oltava lähtökohtaisesti kunnossa ja sen jälkeen on sitten arvioitava tämän esityksen kiireellisyys. Ja tähän me nyt, toivottavasti, kaikki annamme perustuslakivaliokunnalle työrauhan.

15.49 **Pertti Salolainen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aluksi kiitos edustaja Töllille hyvän työn vetämisestä, kiitos paljon.

Tässä on aikaa vähän käytettävissä, joten kiinnitän huomiota vain yhteen asiaan eli siihen, mitenkä supoa sitten valvotaan. Tähän asti täällä eduskunnassa monet valiokunnat, puolenkymmentä valiokuntaa, ovat valvoneet supoa. On sanottava, että se valvonta on ollut hyvin köykäistä ja tärkeätkään asiat eivät ole tulleet valiokuntien tietoon. No, nyt on kysymys siitä, että tämä valvonta siirtyy tiedusteluvalvontavaluokunnalle, joka sitten pystyy syvällisemmin paneutumaan näihin kysymyksiin, mutta korostan: myöskin salaisesti. Sitä tietoa ei vuoda sieltä mihinkään ulkopuolelle. Nyt herätän kysymyksen siitä — ja tätä pitää pohtia nyt sitten jatkossa täällä eduskunnassa eri valiokunnissa ja perustuslakivaliokunnassa — millä tavalla taataan se, että näille tähän asti tietoa saaneille valiokunnille tulee myöskin jatkossa tietoa, ja millä tavalla tulee, millä salaisuusasteella ja niin poispäin. [Puhemies koputtaa] Tämä on erittäin tärkeä kysymys, ja sitä täytyy huolellisesti pohtia. Täällä on erinomaisen perustellusti nostettu näitä kysymyksiä esille, ja siksi ne on käsiteltävä hyvin huolellisesti.

15.51 **Sirkka-Liisa Anttila kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valtion tärkein tehtävä on huolehtia kansalaistensa turvallisuudesta, ja tästä syystä hallitus on antanut eduskunnalle tiedustelulainsäädäntöpakettin, ja siitä lausun lämpimän kiitoksen. Tämä olisi tarvittu jo paljon aikaisemmin, niin kuin täällä on todettu, mutta toivon, että nyt

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

todella löytyy prosessi, jolla tämä saadaan vietyä päätökseen tällä vaalikaudella, koska kiistatta on tosiasia se, että me tässä tilanteessa sen tarvitsemme.

Julkisessa keskustelussa liitetään tämä tiedustelulainsäädäntö usein massavalvontaan, jolla tarkoitetaan siis kaiken tietoliikenteen seuraamista. Nyt kuitenkin täällä eduskunnan käsittelyssä olevassa tiedustelulaissa ei sallita kohdentamatonta ja kaiken kattavaa massavalvontaa. Tämä virhe minusta pitää nyt kaikkien muistaa, ettemme itse levitä sellaista tietoa, joka ei pidä paikkaansa. Minkä takia me luomme sellaisia uhkakuvia, joille ei ole katetta? Sen takia me jokainen olemme nyt vastuussa siitä, että tästä myöskin oikein kerrotaan, ja toivon vielä kerran, että yhdessä täällä sovitaan, koska kysymys on kansalaisten turvallisuuden takaamisesta jatkossakin.

15.52 Maria Guzenina sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Tölli osui omassa puheenvuorossaan asian ytimeen.

Turvallisuus syntyy monien asioiden summana. Esimerkiksi se, että puututaan yhteiskunnallisten uhkien juurisyihin, on hyvin tärkeää. Elämäänsä lähtökohtaisesti tyytyväiset ja yhteiskuntaansa luottavat ihmiset eivät koe tarvetta vahingoittaa yhteisöään. Mutta kansallinen ja kansalaisten turvallisuus ei tänä päivänä riipu ainoastaan siitä, miten hyvän yhteiskunnan me onnistumme rakentamaan. Monimutkaistuneessa maailmassa kansallista ja näin ollen myös kansalaistemme turvallisuutta on vahvistettava niitä uhkia vastaan, joita voidaan nyt keskustelussa olevalla lainsäädännöllä parantaa.

Perustuslakivaliokunnan jäsenenä en voi olla vastaamatta täällä esitettyyn huoleen, että perustuslakivaliokunnan työ politisoituisi tämän lain käsittelyssä. Ainakin omassa ryhmäsäni perinteenä on, että perustuslaillisia näkökulmia arvioitaessa kuunnellaan asiantuntijoita, punnitaan kokonaisuuden kaikki puolet ja tehdään sen perusteella päätös jatkotoimista. Suomi tarvitsee tasapainoisen [Puhemies koputtaa] ja ajantasaisen tiedustelulainsäädännön, ja jotta tähän päästään, pitää valiokuntien saada tehdä työnsä sen vaatimalla vakavuudella.

15.53 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten tuossa kristillisdemokraattien ryhmäpuheenvuorossa tuotiin esille, meidän ryhmämme tukee näitten lakien pikaista voimaansaattamista. Viime hallituskaudellahan kristillisdemokraattien ja RKP:n ministerit yrittivät näitä lakeja viedä eteenpäin, mutta silloiset hallituksen voima-suhteet eivät antaneet myöden.

Oikeusministeri hyvin kertoi siitä, että ylimpien laillisuusvalvojien ja toisaalta sitten erityisvaltuutettujen suhteet säilyvät, mutta olisin halunnut kysyä vielä oikeusministeriltä: näettekö, että esimerkiksi tietosuojavaltuutetun ja toisaalta sitten tiedusteluvaltuutetun toimialoissa voisi olla jonkunlaista rajankäynnin selkeyttämistä, koska tällä hetkellä ymmärtääkseni myöskin tietosuojavaltuutetulla on sekä suojelupoliisin että Puolustusvoimien tietojärjestelmiin välillinen tarkastusoikeus?

15.54 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan alkuun haluan kiittää kaikkia niitä, jotka ovat olleet tässä prosessissa mukana, eli parlamentarisessa työssä on seurattu tätä uudistusta hyvin.

Mutta ongelma lienee se, että tällä parlamentaarisella ryhmällä ei ole ollut valtaa ohjata tätä uudistusta ja siltä osin vielä asioita on auki. Minusta rehellistä olisi tässä keskustelussa myöntää, että siinä, missä tiedustelulainsäädäntöä tarvitaan tähän maahan, pitää myöskin

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

tehdä tämä työ huolella niin, että me tiedämme, mitä olemme tekemässä. Tiedustelulle täytyy löytää yhteisymmärryksen kautta selkeärajaisuus ja täsmällisyys, ja näitä asioita on syytä vielä tässä prosessissa hioa.

Ja se, joka uskaltaa sanoa, että tämä työ on jo tehty, varmasti erehtyy siinä, että tähän kokonaisuuteen liittyy vielä paljon osia, joista valvonta on aivan ratkaiseva, sillä meidän pitää tässä yhteydessä varmistaa, että yksittäisille viranomaisille, yksittäisille henkilöille ei anneta liikaa valtaa yli ihmisten perusoikeuksien. Tätä kuviota pitää hioa vielä, [Puhemies koputtaa] jotta voimme olla tyytyväisiä kokonaisuuteen.

15.55 Olli-Poika Parviainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Painavat perusteet tiedustelulakien uusimiselle ovat olemassa, ja tämä lakiesityspaketti on parantunut merkittävästi vielä matkan varrella, kun sitä on parlamentaarisesti työstetty, vaikka monia kysymyksiä totta kai edelleen on.

Korostaisin sitä, että annamme valiokunnille nyt aikaa tehdä työn kunnolla, kuulla kaikki mahdolliset asiantuntijat ja vetää sitten johtopäätökset, jotta saamme nämä lait mahdollisimman vedenpitäviksi.

Sellaiseen yksityiskohtaan puuttuisin, että kun tietoverkkotiedustelua perustellaan, niin Turun puukotusten kaltaisia traagisia tapauksia ei kannataisi käyttää esimerkkinä, koska esimerkiksi siitä tapauksesta oli jo puoli vuotta etukäteen ilmoitettu poliisille, ja olisi ehkä voitu estää tapaus, jos olisi reagoitu ihan perinteisinkin keinoin. Mutta tämä on yksityiskohta. Olennaista on nyt se, että me opimme muiden maiden tilanteista ja että me saamme Suomeen tiedustelulait, jotka ovat vedenpitäviä.

15.57 Jaana Pelkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vierastaitelijailmiö, Suomeen kohdistuva laiton vakoilu, kybervakoilu ja hybridivaikuttaminen ovat vain yksiä esimerkkejä Suomen kansallista turvallisuutta uhkaavista asioista. Monessa puheenvuorossa on tänään hyvin tuotu esiin se, että Suomen tiedustelulainsäädäntö on pahasti jäljessä muiden eurooppalaisten maiden vastaavista ja olemme aivan liian riippuvaisia muilta mailta saatavista tiedustelutiedoista. Tarvitsemme kipeästi tätä esitettyä tiedustelulainsäädäntökokonaisuutta ja myöskin kiireellisesti, ja kysyisin paikalla olevilta ministereiltä: miten ongelmallisena näette sen, ettei tätä ehdotettua kokonaisuutta vietäisi kiireellisenä läpi, ja miten se vaikuttaa lainsäädännön aikatauluihin?

15.57 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi tarvitsee ajantasaisen tiedustelulainsäädännön. Kansalaisen oikeudesta turvallisuuteen ja yksityisyyteen, näiden kahden keskeisen, perustavaa laatua olevan oikeuden tasapainosta on nyt kyse. Uskon, että tässä salissa, niin kuin on käynyt selväksi, on yhteinen ymmärrys siitä, että tarvitsemme ajantasaisen tiedustelulainsäädännön, mutta miten nämä kaksi perustavaa laatua olevaa oikeutta sovitetaan yhteen, siitä tässä on kyse. Jotta tässä voidaan onnistua, vahvat oikeudet tarvitsevat vahvaa valvontaa. Ei riitä, että valvotaan sitä, miten tietoja kerätään. Pitää myös valvoa sitä, miten niitä käytetään.

Arvoisat ministerit Häkkänen ja Mykkänen, ilman supon valvontaa ei tule uusia tiedustelu-oikeuksia. Supo on saatava kokonaisuudessaan valvontaan. Kyse on paitsi laillisuusvalvonnasta, ennen kaikkea parlamentaarista valvonnasta. Tässä yhteydessä on ratkaistava kysymys supon parlamentaarista valvonnasta — koko supon.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

15.59 **Kimmo Kivelä sin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Liikumme poliittisesti herkällä alueella. Tarvitaan syvällinen analyysi ja keskustelua. Tällaisten asioiden käsittelyä täällä eduskunnassa ei voida ohittaa olankohautuksella. Kuten lain valmistelu on ollut huolellista, myös eduskuntakäsittelyn, ja nimenomaan näiden kipukohtien osalta, pitää olla huolellista. Tällaisen lainsäädännön tarkoitus ei tietenkään voi olla joidenkin tahojen vallan pönkittäminen, vaan tavoitteena tulee olla demokraattisen yhteiskunnan toimintaedellytysten turvaaminen. Tarvitaan esimerkiksi keskustelua, missä on viitattu Supon valvontaan, mutta ollaan sitten myös kaiken aikaa realistejä eikä levitetä mitään tarpeettomia huhuja ja pelkoja. Eivät tiedusteluviranomaisia missään olosuhteissa kiinnosta kotirouvien ja talonmiesten salaiset suhteet.

16.00 **Aila Paloniemi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Massavalvonnan epäily värittää ja vääristää mielestäni julkista keskustelua, ja tämä siitäkin huolimatta, että perustuslakimme ei salli massavalvontaa eikä tämä lakiesitys sisällä sitä lainkaan. Minä haluaisin kysyä ministereiltä: mitä järkeä ylipäätään Suomen kaltaisen pienen valtion olisi harjoittaa massavalvontaa, kohdistamatonta viestiliikenteen valvontaa? Ja toinen kysymys, yhtä tärkeä: millä ihmeen resursseilla sellainen voitaisiin tehdä? Tiedän, että suurvallat voivat laittaa kymmeniä kymmeniä miljardeja tämääntyyppiseen toimintaan, mutta Suomi on aika pieni, varmaan ei laiteta siihen massavalvontaan nyt rahaa.

16.00 **Kari Tolvanen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Elämä, henkilökohmainen koskemattomuus, vapaus ovat perustuslaissa suojattuja oikeushyviä, ja itse asiassa parhaimmillaan tällä tiedustelulainsäädännöllä pystytään turvaamaan nämä perusoikeudet, parhaimmillaan pelastamaan ihmisen elämä, ihmisen henki. Tässä hieman nakeretaan yksityisyydensuojaa, joka on myös perustuslaissa turvattu oikeus, mutta jos vertaamme näitä kahta intressiä, niin kyllä minä ainakin kallistun siihen, että tämä tiedustelulaki voidaan säätää.

Tässä ei ole kyse massavalvonnasta, se on hyvä muistaa. On tarkoin säädettyjä kriteerejä. Valvontaa on ennalta, sekä reaaliaikaista että jälkikäteistä, ja valvojia itse asiassa ovat perinteiset Helsingin käräjäoikeus, oikeuskansleri, oikeusasiamies, on sisäistä laillisuusvalvontaa, sekä sen lisäksi tulee tämä tiedusteluvaltuutettu, joka voi ääritapauksissa jopa keskeyttää operaation — todella, todella laajat valtuudet — sekä tänne tulee myös tiedusteluvalvontavaliokunta. Minä en keksi enää valvojia lisää. Niitä pitää olla, mutta keksittekö te, oikeusministeri, millä tavalla enää voidaan valvontaa tehostaa?

16.02 **Tytti Tuppurainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Esityskonaisuus on perusteltu ja tarpeellinen. Suomeenkin kohdistuu uudenlaisia turvallisuushuolia: kyberhyökkäykset, hybridisodankäynnin muoto, tai vaikkapa väkivaltaiset poliittiset ääriilikkeet niin kuin Pohjoismaiden vastarintaliike, Krimin kriisi — nämä kaikki perustelevat sitä, että päivitämme tiedustelulainsäädännön ajan tasalle.

Kysymys on toisaalta, toisessa vaakakupissa, myös kansalaisten suojasta yksityisyyteen ja perusoikeuksiin. Tämä on eräänlaista tasapainoilua, ja meidän lainsäätäjien tehtävä on huolehtia, ettei tässä mennä överiksi. En halua mitenkään ylikorostaa tätä massavalvonnan mahdollisuutta, mutta se on käytävä huolella läpi, että tiedusteluvaltuudet ovat tarkkarajaisia ja oikein kohdennettuja ja kerättyjen tietojen käyttöä valvotaan oikein. Tämä on asia,

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

johon meidän kansanedustajien täytyy paneutua ja johon eduskunnalla täytyy olla riittävästi aikaa paneutua.

Sitten tämä varsinainen säätämisyjärjestys: on perustuslakivaliokunnan asia päättää siitä, ja me menemme eduskunnassa sisältö edellä.

16.03 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On varmasti niin, että terrorismia ja rikollisuutta suunnitellaan tänä päivänä etänä, ja siinä mielessä on hyvin tärkeää, että koska rikoksia ei suunnitella Suomessa vaan se tapahtuu jossakin muualla, lainsäädäntöä tarkastetaan.

Täällä ovat monessa ryhmäpuheessa nousseet esille yksilönsuoja ja massavalvonta. Mitenkä tavallinen ihminen voi sitten joutua valvonnan tai tiedustelutoiminnan kohteeksi? Voisivatko ministerit tähän vastata, onko se todellinen uhka? Nimittäin kyllä kansalaisten huoli on se — ja sen minä haluan tänne tuoda, ei se ole vähäinen, ja on hyvä, että siitä keskustelua käydään — millä tavalla tämä laki mahdollisesti vaikuttaisi kansalaisen yksityisyydensuojaan. Tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio on antanut tästä lakiesityksestä kritiikkiä ja maininnut muun muassa sen, että laki sallisi mahdollisuuden koneellisesti tutkia Suomen rajat ylittävää viestintää jopa silloin, kun konkreettista rikosepäilyä ei ole. Miten tämä asia on, ja mitenkä te turvaatte, että tavallisille kansalaisille ei tästä asiasta aiheudu ongelmia?

16.04 Antti Kaikkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on kyse siitä, että viranomaisilla pitää olla toimivat työkalut, joilla havaitaan mahdolliset uhat ja kyetään myös torjumaan niitä. Suomi ei voi olla riippuvainen muiden maiden antamista tiedonmuruista. On tärkeää huomioida tätä uudistusta tehtäessä, että perus- ja ihmisoikeudet turvataan. Tiedustelutoiminnan valvonnan tulee olla tarkkarajaista. Poliisivaltiota emme ole luomassa, ei sitä varmasti kukaan halua.

Arvoisa puhemies! Jos tässä olisi kyse tavallisen mattimeikäläisen sähköpostien urkkimisesta, keskusta ei voisi tätä lakia olla tukemassa. Siitä ei ole kysymys. Tavallisen kansalaisen ei tarvitse olla huolissaan. Jos jonkun huolissaan pitää tästä laista olla, niin ehkä sitten vakavaa rikosta suunnittelevan terroristin.

Arvoisa puhemies! Tämä laki tarvitaan. Se parantaa Suomen ja suomalaisten turvallisuutta. Siksi sitä tarvitaan, siksi se on välttämätön. Ja mitä ennemmin, sen parempi.

16.05 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä lakipaketissa on kiinnitetty ihan aiheellisesti laajasti huomiota valvontaan, ja yksi osa-alue siinä on tiedusteluvalvontavaliokunnan perustaminen eduskuntaan. Siihen on tulossa puhemiesneuvoston ehdotus, jossa tarkennetaan eduskunnan työjärjestystä. Nyt joissakin puheenvuoroissa on hieman tullut sellaista sävyä, että suojelupoliisi olisi se toimitus, joka päättää tämän tiedusteluvalvontavaliokunnan kokoonpanon. [Markus Mustajärvi: Ei vaan arvioi!] Eli pyytäisin tässä yhteydessä ministeri Häkkästä kertomaan ihan tarkasti, miten se prosessi menee, kuka valitsee, kuka antaa lausunnon ja kuinka monta henkilöä siellä valiokunnassa istuu.

Toinen kysymys koskee sitten tietoa, joka saattaa tulla suojelupoliisin tietoon, eli yritysvakoilua. Minkälaiset valtuudet suojelupoliisilla on antaa yritykselle tietoa tilanteesta, jossa suojelupoliisi huomaa, että yritys on laajan kansainvälisen vakoilun alla? [Eduskunnasta: Hyvä kysymys!]

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

16.06 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarve lainsäädännölle on selvä, ja samalla varmaan on kohtuullisen selvä tarve sille, että tämä paketti käydään huolella tässä talossa läpi. Tältä osin voi kuitenkin ajatella niin, että on varmaan sellaisia kysymyksiä, joita nyt pitäisi hieman tämentää, ja nostan nyt yhden sellaisen esille.

Tässä paketissa mahdollistetaan nyt myös sitten täällä siviilitiedustelun puolella ulkomaantiedustelu, ja ulkomaantiedustelusta päätöksen tämän lainsäädäntöpaketin perusteella tekisi siis suojelupoliisin päällikkö. Siis suojelupoliisin päällikkö tekisi päätöksen siitä, lähdetäänkö ulkomaille tiedustelemaan. Nyt olisin kyllä kysynyt ministereiltä, onkohan tämä nyt ihan loppuun asti mietitty, koska aivan varmaa on se, että sitten kun tästä tiedustelusta jäädytään siellä ulkomaille kiinni, niin kyllä löysät on poliitikkojen housuissa, ei sen suojelupoliisin päällikön. Tältä osin olisi hyvä kyllä kuulla vielä selvitys, olisiko tämä syytä miettiä vielä uudestaan.

16.07 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On syytä muistaa se, että kaiken julkisen toiminnan tulee perustua lakiin ja lakia on tarkoin noudatettava, ja tässä asiassa on kysymys nimenomaan siitä, että viranomaisille annetaan mahdollisuus sekä sotilaspuolella että siviilipuolella valvoa tietoverkkoja siltä osin kuin on tarvetta.

On syytä muistaa sekin, kun täällä monessa puheenvuorossa on esitetty, että yksityisten ihmisten sähköposteja lähdetään seuraamaan: se ei pidä paikkaansa. Tähänhän tarvitaan tuomioistuimen lupa ja vakava rikosepäily. [Välihuutoja — Krista Kiuru: Ei tarvita!] — Jos naapuri lähettää viestiä vaikka edustaja Kiurulle, niin se ei varmasti ketään poliisia kiinnosta. Kyllä siinä pitää olla vahva epäily ja perustelu siitä, että saadaan tällaiset vakavat tapaukset seulottua sieltä pois, ja nimenomaan kansalaisten turvallisuudesta tässä on kysymys.

Jos ajatellaan tilannetta, että joku rikollinen tai terroristi suunnittelee Suomeen iskua, niin siinähän käydään ihmisen turvallisuuteen rankasti kiinni, eli kyllä Suomen viranomaisilla pitää olla keinot, että näitä asioita voidaan tutkia etukäteen ja estää tällaiset törkeät rikokset.

16.09 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni on nyt syytä selkeyttää pari asiaa ennen kaikkea hallituspuolueiden kansanedustajille.

Tiedustelutoiminnan yksi keskeinen muutos, joka tapahtuu tämän lainsäädäntökokonaisuuden myötä, on se, että näiden salaisten tiedonhankintakeinojen käyttö kytetään irti rikosepäilystä. Eli tiedustelussahan on kyse tiedonsaannista, tiedonhankinnasta, sellaisesta toiminnasta, jonka arvioidaan vakavasti uhkaavan kansallista turvallisuutta.

Samaten kehotan hallituspuolueiden edustajia luopumaan tästä massavalvonta-sanasta. Sitä ei ole oppositio tässä käyttänyt, eikä kukaan ole väittänyt, että tämä toiminta koskisi kaikkien kansalaisten toimintaa verkossa.

Mistä tässä sen sijaan on kyse, edustaja Juvonen esimerkiksi: On tosiaankin kyse mahdollisuudesta koneen avulla valvoa rajat ylittävää verkkoliikennettä tietyssä verkon osassa, johon tuomioistuin on antanut luvan. Voiko tämän tiedon joukossa olla mattimeikäläisten, tavallisten mattimeikäläisten, viestejä? Voi. Voiko tämän tiedon joukossa olla esimerkiksi lähdesuojan alaista materiaalia? Voi.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

16.10 **Pekka Haavisto vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeää, että puhumme turvallisuudesta ja mietimme tätä myöskin kansalaisen tietoturvan kannalta. Tietoturva on myöskin osa turvallisuutta: Kansalaiset omistavat omat tietonsa, eivät ne ole valtion omaisuutta lähtökohtaisesti. Tämä on erittäin tärkeä periaate. Sitten jos tätä periaatetta lähdetään murtamaan, on hyvin tärkeää, että pidämme oikeussuojasta kiinni. Aina kun viranomaisten valtuuksia lisätään, tulee myöskin väärinkäytöksiä, se täytyy tässä salissa nyt jo sanoa: joku viranomainen tulee väärinkäyttämään täällä annettuja valtuuksia. Ja sitten tulee kysymys siitä, miten tätä kontrolloidaan.

Nyt on ehdotettu tiedusteluvalvontavaliokuntaa ja tiedusteluvaltuutettua, mutta minua hieman näissä arveluttaa tämä suojelupoliisin kaksoisrooli. Voin kuvitella tulevaisuudessa jonkun aktiivisen kansanedustajan, jonka huomio kiinnittyy suojelupoliisin toimintaan, ja sitten suojelupoliisi on se, joka antaa hänestä turvallisuus selvityksen, voiko hän olla tiedusteluvalvontavaliokunnan jäsen. Mielestäni tässä on tietty ristiriita. Tätä pitäisi vielä tässä eduskunnassa harkinta.

16.11 **Päivi Räsänen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kari nosti puheessaan esiin kysymyksen, voisiko suojelupoliisin koko toiminta tulla tämän perustettavan tiedusteluvalvontavaliokunnan valvontaan, ja toivon, että ministerikin vastaisi tähän kysymykseen. Nimittäin itse en näkisi siinä yhtään mitään ongelmaa. [Vasemmalta: Kiitos! Hyvä!]

Poliisin salaisia pakkokeinoja ja tiedonhankintaa tekevät tosin muutkin poliisiyksiköt kuin suojelupoliisi, ja meillähän on aika tuore esimerkki siitä, miten Helsingin huumepoliisin tietolähdetoiminnassa esiintyneet epäkohdat osoittivat, että valvomatonta poliisitoimintaa ei saa olla eikä tule olla. Ja sama koskee tietenkin myös suojelupoliisia, jossa ei ole näitä ongelmia kylläkään sillä tavoin esiintynyt kuin huumepoliisissa.

Lakipykälässä puhutaan tiedustelutoiminnasta valvontavaliokunnan kohdalla, ja sitä ei ymmärtääkseni millään tavalla ole rajattu pelkästään näihin uusiin valtuuksiin vaan se voi koskea kyllä juuri kaikkia näitä tiedustelutoiminnan osia.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Sitten annan ministereille vastauspuheenvuorot, 2 minuuttia. — Ministeri Mykkänen, olkaa hyvä.

16.12 **Sisäministeri Kai Mykkänen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erittäin paljon relevantteja, tärkeitä asioita, ja kaikkeen en varmasti ehdi vastata. Sanon, että tässä on myöskin tarkoitus keskustelutilaisuus tarjota kansanedustajille 1.3. tästä lainsäädännöstä, silloin toivottavasti jatketaan monenkin kanssa.

Tärkeä kysymys, johon edustajat Henriksson ja Pelkonen ja muutama muukin viittasivat: mikä on se pakottava syy? No, tässä kyllä suosittelen katsomaan ympärille ja myös niihin perusteisiin, joita täällä jo tuotiin esille, että kyllä meidän riskiympäristömme on aivan toisenlainen kuin kymmenen vuotta sitten. Verkoissa tapahtuvan uhkan määrä on aivan toisenlainen, ja valitettavasti myös terrorismin uhka on aivan toisenlainen. Tästä syystä tätä on nyt 2,5 vuotta valmisteltu, ja sen takia olisi hyvä, että mahdollisimman nopeasti päästään myös käyttämään, koska kyllä minusta jokainen uhri, joka esimerkiksi terroritekoon joutuu Suomessa, myös jokainen kyberpommi, joka on asetettu vaikkapa suomalaisen viranomaisen järjestelmiin sen takia, ettei sitä ole pystytty ehkäisemään ajoissa, on liikaa. Totta kai lainsäädäntö täytyy tarkkaan ja huolella täällä tutkia, sitä en tällä tarkoita ollen-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

kaan, ja se on eduskunnan arvioitava, miten se voidaan käytäntöön ja toimeenpanoon laitetaan.

Edustaja Parviaiselle myös täytyy sanoa, että ymmärrän, että kukaan ei voi luvata, miten olisi tapahtunut vaikkapa Turun iskun osalta, jos tämä kapasiteetti olisi ollut käytössä, mutta kyllä nimenomaan se, mitä tiedustelulainsäädännöllä haetaan, olisi voinut mahdollistaa sen, että Turun vinkin merkittävyys olisi havaittu aikaisemmin, olisi pystytty huomaamaan, että tässä on nyt jotain, johon täytyy keskittyä. Olisi ehkä voinut löytyä jotain, mutta kukaan ei tietysti tiedä tarkkaan. En väitä, että olisi voitu ehkäistä, se olisi vastuutomasti myös sanottu.

Andersson kysyi, mitä tehdään suodatuksen myötä ikään kuin hävitettäviksi todetuille tiedoille. Kyllä silloin, kun ne kulkevat ihmissilmän manuaalisen tarkastelun läpi, siitä on pääsääntöisesti ilmoitettava, vaikka olisi kyse siis sivullisista, jos se ilmoittaminen ei aiheuta kansallisen turvallisuuden vaarantamista, niin kuin pääsääntöisesti ei tapahtuisi.

Tiedustelutoiminnan kautta hankittujen henkilötietojen käsittelystä kysyi erityisesti edustaja Aalto. Supolla on siis suljettu tietojärjestelmä irti muusta poliisista, ja kaikki, joka on kansallisen turvallisuuden kannalta epärelevanttia, hävitetään heti.

Edustaja Kari ja monet muut liittivät sitten tähän tiedusteluvaliokunnan yleiseen valvontaoikeuteen koskevan kysymyksen. Ensinnäkin valiokunnilla on tietysti perustuslakiin perustuva tiedonsaantioikeus aina, ja tiedusteluvaliokunnalle on kaavailtu oikeutta salassapitosäännösten estämättä saada viranomaisilta tarvitsemansa tiedot. Miten tämä tiedusteluvaliokunnan täsmällinen tehtävä, valtuutus, määritellään, on nyt eduskunnassa tehtävää prosessia, joka täällä sitten tarkentuu.

Räsäselle: Päätöksen ulkomaantiedustelusta tekee tosiaan supon päällikkö myös siksi, että käräjäoikeuksilla ei ole toimivaltaa ulkomailla tapahtuvaan toimintaan. Silloin kun tämä liittyy ulkopoliittisesti merkittäviin kysymyksiin, sitä käsitellään kyllä, valmistellaan tasavallan presidentin, [Puhemies koputtaa] valtioneuvoston kanslian, ulkoministeriön yhteistyössä aivan normaalisti, [Puhemies: Aika!] mutta se ei ole käräjäoikeuksien toimivallassa olevaa asiaa.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Haluaako ministeri Häkkänen vastata? — Olkaa hyvä, 2 minuuttia.

16.15 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin, kiitos tästä hyvästä keskustelusta parlamentaarisen ryhmän puheenjohtaja Töllil-le ja muille. Oppositio—hallitus-rajat ylittäen keskustelu on hyvää. Keskustelussa tulee hyvin esiin se, että itse asiassa pääpiirteittäin ollaan samaa mieltä tästä asiasta. Kysehän on nyt siitä, että katsotaan ja kammataan eduskuntakäsittelyn aikana yksityiskohdat ja kaikki kuntoon, jotta on vielä laajempi yhteisymmärrys. Mutta nyt kun tätä katsoo, isoa kokonaisuutta, niin keskustellaan siitä, että justeerataan yksityiskohtia ja käydään huolellisen valmistelun kautta vielä tämä eduskuntakäsittely täällä läpi. Neljä viisi vuotta on valmisteltu, ja kaikki puolueet ovat päässeet osallistumaan niin tällä kuin viime vaalikaudella.

Tästä kohdentamattomasta massavalvonnasta, tai miksi sitä nyt haluaakaan kutsua, meillä on perustuslain esityksessä selkeä raja: sellaista ei voi nyt eikä myöskään tulevana vuosina tämän perustuslakiesityksen mukaan tehdä. Piste. [Vasemmalta: Onko niin väitetty?] — Niin, tällaisia väitteitä on julkisuudessa esitetty, mutta halusinpa sen tässä nyt sanoa suoraan. — Poikkeuslakimenettelyt on Suomesta karsittu ajat sitten pois juuri sen ta-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

kia, että meillä voimassa oleva perustuslaki ilmentäisi sitä valtiojärjestyksen perustoimivaltuuksien jakoa koko ajan selkeästi, ilman että meillä on yksittäisiä määräaikaista poikkeuksia voimassa, varsinkaan tällaisissa tapauksissa, joissa toimivaltuudet on ajateltu niin, että niitä tarvitaan myös tulevina vuosina, ei vain nyt vuoden ajan tai kahden vuoden ajan.

Muiden pakkokeinojen valvonta: Eduskunnan oikeusasiamies valvoo niitä, ja juuri on uudistettu pakkokeinolakia, jossa myös valvontajärjestelmä toimii. Mutta tätä täytyy koko ajan tietysti tarkastella.

Turvallisuuselvitykset: Suojelupoliisi tekee turvallisuuselvitykset niin, että eduskunnalla on tietoa valittavista henkilöistä. Ei suojelupoliisi valitse henkilöitä valvontavalio-kuntaan. Eli turvallisuuselvitys tehdään, jotta eduskunnan kansanedustajilla on tietoa valinnan pohjaksi. Siitä siinä asiassa on kyse.

Tuomioistuinten osaamiseen panostetaan [Puhemies koputtaa] ja samaan aikaan ne keskitetään Helsingin käräjäoikeuteen, jotta tuomioistuimen osaaminen on huipputasolla.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Haluaako ministeri Niinistö vastata? — Olkaa hyvä.

16.18 Puolustusministeri Jussi Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymykset menivät pitkälti ministereille Mykkänen ja Häkkänen, mutta ehkä muutama täydentävä kommentti kuitenkin edustaja Aallolle ja liittyen myös edustaja Juvosen kysymykseen.

Aivan oikein, todistustaakka kiireellisyydelle on hallituksella. Suomea kohtaan on toistuvasti terrorismiuhkia ja kyberhyökkäyksiä. Nyt me olemme tilanteessa, jossa emme edes täysin tiedä, mitkä uhkat mahdollisesti konkretisoituvat ja miten nopeasti, koska menetelmiä riittävään tiedonsaantiin ei yksinkertaisesti ole.

Edustaja Salolaiselle toteaisin, että valiokuntatyön kehittäminen kuuluu tietenkin eduskunnalle. Sitä ei ole senkään vuoksi hallituksen esityksessä syvällisesti pohdittu. Tärkeää onkin nyt, että valiokunnat pohtivat tarkemmin tiedusteluvaliokunnan toimenkuvaa ja myös antavat sille riittävät resurssit.

Edustaja Krista Kiurulle toteaisin, että lakiesitys on kyllä minun mielestäni hyvinkin täsmällinen ja selkeärajainen ihan mihin muuhun maahan tahansa verrattuna. Ylimalkaiseksi sitä ei oikein kyllä voi syyttää. Valiokuntatyöskentelyssä luonnollisesti tulee tarkennuksia, kuten missä tahansa muussakin lainsäädännössä.

Puhemies Paula Risikko: Jatketaan hetken aikaa vielä debattia.

16.19 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Harmi, että ministeri Mykkänen nyt on ulkona salista, mutta halusin vain todeta sen, että kyllähän tässä on nyt käytetty aikaa tämän valmisteluun hallituksen puolella. Hyvä niin, että on perusteellisesti valmisteltu, mutta kyllä eduskunnassa nyt tarvitaan asiallinen, perusteellinen käsittely, ja sitä ei pidä kiirehtiä. Ei pidä tehdä nyt hätiköityjä ratkaisuja tämän kokonaisuuden suhteen.

Mutta kun nyt ministeri Mykkänen on poissa, niin, ministeri Häkkänen, kysyn teiltä: miten te nyt näette tämän Supon valvonnan kokonaisuuden? Siihen ei tullut selkeätä vastausta, ja minusta ei ole järkevää pallotella tätä asiaa nyt edestakaisin eduskunnassa ja hallituksessa. Nyt pyydän teiltä selkeätä vastausta siihen, onko koko Supo tulossa valvontaan, koko Supon toiminta tulossa valvontaan nyt, kun se muuttuu tiedusteluviranomaiseksi.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

Onko se tulossa kokonaan parlamentaariseen valvontaan tämän tiedusteluvaliokunnan toimesta?

16.20 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakipaketti on perusteellisesti valmisteltu, ja se ansaitsee myös perusteellisen eduskuntakäsittelyn ja keskustelun. Kuitenkin on huomattava, että perustuslaki tuntee kiireellisyysmenettelyn. On vaikea kuvitella, mikä olisi perustellumpi syy kiireellisyydelle kuin kansallinen turvallisuus tilanteessa, jossa turvallisuusympäristömme on muuttunut nopeasti ja viranomaisten uhka-arviot ovat kohonneet. On vaikea kuvitella, mikä olisi perustellumpi syy kiireellisyydelle kuin se, että uuden lain avulla onnistuttaisiin mahdollisesti estämään lukuisia ihmishenkiä vaativa uhka sen sijaan, että lakipaketti laitettaisiin lepäämään seuraavalle vaalikaudelle. Kansallinen turvallisuus ei ole poliittisten irtopisteiden keräilyn paikka, niin on osuvasti tänään täällä salissa todettu, ja turvallisuudesta huolehtiminen on valtion keskeisin tehtävä.

16.21 Mikko Alatalo kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aikaisemmin eduskunnassa oli esillä teletunnistetietojen selvittämisen laajentaminen. Silloin keskusteltiin paljon myös tietoturvasta, ja edelleen kansalaisten tietoturva on tärkeä asia. Mutta lähän meidän turvallisuustilanteemme on muuttunut vakavasti — kyberhyökkäykset ovat lisääntyneet, trollaukset verkossa — ja tämä viestintäteknologian muutos näkyy meillä myös liikenne- ja viestintävaliokunnan sisällä. Olemme siitä paljon saaneet kuulla. Teknologia mahdollistaa myös rikollisen toiminnan.

Koska muut Pohjoismaat ovat jo siirtyneet tiukentamaan ja antamaan mahdollisuuksia viranomaisille, niin kyllä meillä Suomessakin tämä muutos täytyy tehdä. Mutta totta kai yksityisten ihmisten tiedot silloin, kun ne eivät ole relevantteja, täytyy poistaa, ja valvojilakin pitää olla valvoja.

Mutta joka tapauksessa tämä tietoliikennetiedustelu on vain yksi osa koko tiedustelulakien kokonaisuudesta. Tälläkin halutaan turvata nyt sitten pohjoismaisen avoimen yhteiskunnan turvallisuus.

16.23 Ari Jalonen sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan, niin kuin Alatalo sanoi, tämä tietoturvamaailma, kyberturvamaailma, on hyvinkin paljon muuttunut viime aikoina ja on todella monimutkainen asia. Täällä on keskusteltu, että aina lakien pitää olla tasapainossa, ja minun oma tulkintani on se, että tällä päästään iso askel kohti turvallisempaa Suomea. Kuitenkin siitä, miten tämä tietoturva- ja kybermaailma on tähän asti Suomessa hoidettu, on muistettava, että se on perustunut hyvinkin pitkälle vapaaehtoiseen yhteistyöhön viranomaisten ja yritysten kesken ja siihen tiedonvaihtoon, ja tämä luottamus tulee säilyttää jatkossakin, koska sillä on iso rooli meidän yhteiskunnan tietoturvan kannalta. Eli tarvitsee muistaa, ettei sitä vaaranneta.

Pidän hyvänä, jos tämä menee nopeutetussa järjestyksessä, koska se vaatii ison enemmistön [Puhemies koputtaa] eduskunnan päätäntävällästä.

16.24 Erkki Tuomioja sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen jo parikymmentä vuotta sitten lähtenyt siitä, että kaikki, mitä näissä välineissä puhutaan tai kirjoitetaan, voidaan jossain kuunnella tai lukea, useimmiten rikollisten tai hakkereiden, joissain

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

tapauksessa valtiollisten toimijoiden toimesta, ja tämä oli tietysti tuskin se, mitä toivoimme silloin, kun halusimme ja saimme tällaiset uudet välineet käyttöömme.

Nyt on tässä maailmassa selvää, että meidänkin on ulvottava susien joukossa, ja sen vuoksi tiettyjen hyvin täsmällisesti rajattujen ehtojen vallitessa tämäkin lainsäädäntö on pakko hyväksyä. Mutta samanaikaisesti kyllä peräänkuulutan sitä, että kaikki, tutkijat, toimijat, päättäjät, viranomaiset, pohtisivat — sekin, mitä me teemme nyt näiden lakien perusteella, on ulkomailla laitonta, niin kuin ulkomaiden toiminta Suomessa on laitonta — miten tällaisesta maailmasta voitaisiin päästä siihen, että yksityisyydensuojia ja ihmisen turva olisivat kaikkialla näissä teknisissä välineissäkin turvattuja. Valvonnan lisääminen pieneenkin osaan siitä, mistä me nyt tänään puhumme, [Puhemies koputtaa] tähän kohdistettuna, olisi arvokasta.

16.25 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Isoveli valvoo. Tässä keskustelussa on hyvä erottaa se, että nyt viedään samassa paketissa supon sylilasta kansallisen turvallisuuden nimissä, ja se hämmentää tässä, emmekö me voi keskustella siitä, mitä oikeasti on se... Varmasti me kaikki olemme täällä sitä mieltä, että sellaista lainsäädäntöä tarvitaan, että tiedustelu on mahdollista ja nimenomaan sen kansallisen turvallisuuden nimissä. Siitä meistä kukaan ei kiistele. Mutta nyt keskustellaan samalla kertaa myös siitä, onko valvojalla valvoja. Tässä kovasti kerrottiin siitä, että ei supo nimitä mitään valiokuntaa, mutta, arvoisa ministeri, kysyn teiltä: onko niin, kun kansanedustajaehdokkaat asettuvat vaaliin ja osasta heistä tehdään turvallisuusselvitys, [Kari Kulmala: Hyvä, että tehdään!] että kun eduskuntaryhmät sitten valitsevat mahdollisesti sinne valiokuntaan niitä ihmisiä, tällä turvallisuusselvityksellä ei olisi mukamas mitään merkitystä? Tällöin se tarkoittaa sitä, että joku on varmasti esteellinen sen perusteella. Kysynkin: onko niin vai ei?

16.27 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä salissa kaikki ovat olleet samaa mieltä, että tiedustelulla voidaan nimenomaan ennaltaehkäistä terroristi-iskuja. Kuitenkin tahdon perussuomalaisen osalta todeta, että Suomen kokonaisturvallisuus ei sillä parane niin kauan kuin massamaahanmuuton annetaan hallitsemattomasti jatkua Lähi-idästä ja Afrikasta.

Vihreiden edustaja Parviainen toi hyvin esiin sen, että tätä Turun terroristi-iskua eivät tiedustelulait kuitenkaan olisi ehkäisseet. Se on ihan totta, siitä oli tullut supolle vihje. Ja tästä huomaammekin juuri sen, että kyse on aika pitkälti siitä, onko meillä riittävästi resursseja, jotta sitten saadaan myös puututtua niihin tiedustelun tuloksiin.

Perussuomalaiset kannattaa tiedustelun kehittämistä, mutta me korostamme, että tarvitaan siis riittävästi resursseja, poliisin resursseja, ja tarvitaan vastuullisempaa maahanmuuttopolitiikkaa.

16.28 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Laki paketti on hyvin massiivinen ja merkittävä, ja siihen on syytä paneutua erittäin huolella. Sen tämän päivän keskustelu on osoittanut, ja tämä pitää sisällään myös hallituspuolueiden edustajat ja Hoskosen puheenvuorot. Vasta kun asiantuntijoita on kuultu, on mahdollista ottaa asiaan kantaa. Pidän outona, että etukäteen naulataan kannat kiinni, ennen kuin asiantuntijoita on muun muassa perustuslakivaliokunnassa kuultu kunnolla.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

Kaksi kysymystä olisin vielä esittänyt tässä näin. Eli miten tiedustelutoiminta muotoutuu tuomioistuimien, tiedusteluviranomaisten ja -valtuutetun välillä, sote-termein: miten integraatio toteutuu? Toinen kysymys: avaako tämä perustuslain muuttaminen portit lisätä jatkossa uusia tiedusteluvaltuuksia etenkin kiireellisyysmenettelyä hyödyntäen tavallisen lain tasolla niukallakin enemmistöllä?

16.29 Anders Adlercreutz r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman, arvoisa puhemies! On selvää, että tällainen laki tarvitaan. Maaailma on muuttunut, ja tiedustelun keinot ovat muuttuneet sen myötä. Kun puhutaan yksityisyydensuojasta ja myöskin siitä, että silloin kun laki ei ole tarkka, niin yksityisyydensuoja on heikko, jolloin on hyvä, että täsmennetään oikeudet, vastuut, miten mitään valvotaan tai ei valvota.

Kaikki viittaa siihen, että tämä on varsin hyvin rakennettu paketti. Oleellista on nyt tietenkin se, että me täällä tarkastelemme sitä huolellisesti, vastuullisesti, kunnolla, suhtaudumme tähän tehtävään vakavasti, ja onhan tässä vielä pohdittavaa vaikka tiedusteluvaltuutetun osalta, ihan niin kuin edustaja Blomqvist nosti esille.

Mutta tästä itse käsittelystä: Kaikkien lakienhan pitää olla hyviä, perusteltuja, harkittuja, punnittuja ja niin tämänkin. Se, miten ja missä järjestyksessä tämä käsitellään, on sitten eri asia, ja sen pitää perustua kuvaan siitä, mikä nykytilanne on. Se, että tämä liittyy kansalliseen turvallisuuteen, ei sellaisenaan oikeuta nopeampaa käsittelyä, mutta jos me arvioimme näitten keskustelujen pohjalta, valiokuntatyöskentelyn pohjalta, että nykytilanne on niin huono, että asia pitää sen takia käsitellä pikaisesti, niin se on peruste siihen.

Joka tapauksessa, hyväksytään tämä nyt tai 6—12 kuukautta myöhemmin, lakipaketin pitää olla hyvä, perusteltu ja tarkkaan harkittu.

16.30 Tapani Tölli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on tullut esille, miten meidän turvallisuusympäristömme on vakavasti muuttunut ja turvallisuusuhka on pahentunut. Siinä mielessä, jos nämä toimivaltuudet jäävät hyväksymättä, jos jotakin sattuu, on vaikeaa käyttää sitä, että ”kun meillä ei ollut valtuuksia tietää”.

Sitten mitä tulee tähän valvontaan, niin tämän tiedusteluvaltuutetun toimivaltuudet ovat poikkeuksellisen suuret, ja reaaliaikaisesti hän pystyy seuraamaan, miten anotaan lupa, pystyy olemaan käräjäoikeuden istunnossa läsnä, kun tätä lupaa käsitellään, eli jo alkuvaiheessa eli pro ja myöskin jäljestäpäin. Eli tämä kyllä toimii.

Sitten kun puhutaan resursseista, on oleellista se, että me näitä lakeja hyväksyessämme linjaamme, että siihen osoitetaan riittävät resurssit. Nyt on vaikea sanoa täsmälleen, kuinka paljon niitä tarvitaan, ja tarve tulee olemaan joka tapauksessa kasvava, eli silloin pitää turvata riittävät resurssit.

Mitä tulee sitten tähän tiedusteluvalvontavaliokuntaan, niin se kattaa koko tiedustelun, ne tiedusteluvaltuudet, jotka ovat suojelupoliisilla. Ei ole mitään tiedustelutoimintaan liittyvää asiaa, joka jäisi sen ulkopuolelle. Tämä valiokunta [Puhemies koputtaa] pystyy puuttumaan siihen myös itse monella tavalla, eli se, minkälaiseksi sen toiminta muotoutuu, riippuu paljon [Puhemies: Aika!] niistä valiokunnan jäsenistä.

16.32 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Arvostan edustaja Tölliä kansanedustajana, joka osaa tulla puoliväliin vastaan, ja uskon, että tämäntyyppistä ominaisuutta tarvitaan siinä jatkotyössä, jonka eduskunta nyt hallituksen esityksen jälkeen tulee tekemään.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

Tässä samassa hengessä ja, sanon, jopa vähän tunteellisessakin hengessä, kun niin ison asian kanssa olemme liikkeellä: Arvoisat ministerit, voimakaksikko Mykkänen ja Häkkänen, te olette tämän lainsäädännön, sen parlamentaarisen valvonnan osalta äärimmäisen tärkeässä roolissa ministereinä suojelupoliisin tehtävien, roolien osalta ja laillisuusvalvonnan osalta ja valvonnan osalta näin laajemminkin. Kysyn vielä, kun teitä on ministeri Häkkänen ainoastaan paikalla: saisiko eduskunta nyt vastauksen siihen, onko se koko supo — myös kellariin asti — eduskunnan parlamentaarisen valvonnan äärellä jatkossa, [Puhemies koputtaa] koko supo?

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ministeri Häkkänen, 2 minuuttia.

16.33 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Supon valvonnasta: Tällä hetkellä eduskunnassa useat valiokunnat valvovat suojelupoliisin toimintaa. Jatkossa kun suojelupoliisilta siirtyvät rikostutkintakysymykset pois ja keskitytään tiedustelutoimintaan, niin sen takia tulee tiedusteluvalvontavaluokunta, joka keskittyy tiedustelun menetelmien valvontaan. Eduskunnassa on käynnissä tällä hetkellä työ koskien eduskunnan itse tekemää sääntelyä eduskunnan työjärjestyksessä, mitkä ovat sen valvontavaluokunnan tehtävät.

Kannustan käymään perusteellisen keskustelun siitä, jääkö muka parlamentaarisen valvonnan ulkopuolelle jotenkin merkittävästi joitain osia, jotka nyt aiheuttavat tällaisen huolen, jonka SDP tässä nostaa. Jos merkittävä huoli jää, en usko, että se tästä salista jää kiinni, että tuota teidän huoltanne ei otettaisi huomioon. Eli kannustan, että se perusteellisesti käydään läpi, jos tällaisia puutteita on olemassa.

Perustuslain kiirehtimiseen liittyvät perustelut: Niitä perustuslakivaliokunnan käytännössä ei ole kovin paljoa vielä käsitelty uuden perustuslain aikana. Välttämättömyys-, poikkeavuusvaatimus on siellä, mutta perustuslakivaliokunta on nyt suuren tehtävän edessä, kun se asettaa kynnyksiä sille, miten voidaan yhden vaalikauden aikana perustuslakia muuttaa, ja se on äärimmäisen vakava, suuri tehtävä.

Yksityisyydensuojan globaalikin haaste, josta edustaja Tuomioja tässä mainitsi: Jaan huolen aivan täysin. Se, onko Suomella, meidän viranomaisilla, tiedustelutoimivaltuuksia vai ei, ei pysäytä tuota maailmanlaajuisia kehitystä yhtään mihinkään. Meidän kannattaa vain osallistua tähän niin, että osoitamme oikeusvaltione, että meillä tiedusteluun osallistutaan vain tarkkaan rajattujen toimivaltuuksien ja valvonnan kautta, ei niin kuin eräissä Aasian maissa tai idän maissa ehkäpä tehdään.

Turvallisuusselvitys ei ratkaise edustajan kelpoisuutta valvontavaluokuntaan vaan tuo vain eduskunnalle tietoisuuden edustajan tietyistä taustoista, ja vaikuttaa se päätökseen tai sitten ei, mutta se ei tee esteelliseksi tähän tehtävään. [Jari Myllykoski: Kellekä se tieto annetaan?]

16.36 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hienoa, ministeri Häkkänen, että kahden ja puolen tunnin keskustelun jälkeen päästään tilanteeseen, jossa ministeri toteaa, että on eduskunnan käsissä toteuttaa loppujen lopuksi tämä supon parlamentaarinen valvonta juuri niin laajasti kuin se pitääkin toteuttaa. Että jos ymmärsin oikein ministerin vastauksen, valta on nyt täällä eduskunnassa myöskin hallituksen mielestä tämän asian toteuttamiselle. Tämä on hienoa. Se on tärkeätä, että saadaan vihdoinkin ja viimein, kymmenen vuoden keskustelujen jälkeen, tämä asia ratkaistua sillä tavalla, että tiedustelu-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

viranomaiseksi muuttuva suojelupoliisi saa parlamentaarisen valvonnan koko siihen toimintaan, ja upeaa, että päästiin tähän lopputulokseen. [Ilkka Kanerva: Se on siinä esityksessä jo! — Eduskunnasta: Ei ole!]

16.36 Pertti Salolainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vielä tästä valvonnasta sen verran, että nyt me voimme olla erittäin tyytyväisiä siihen, että tämä valtuutettu ja tämä valiokunta tulevat saamaan aivan ennennäkemättömällä tavalla tietoa siitä, mitä Suomen tiedustelussa tapahtuu. Nostin esille vain sen kysymyksen, että mitä me täällä saamme tietää, koska se tietohan pysyy aika tarkkaan näissä elimissä. Tähän asti me olemme valiokuntien kanssa käyneet juomassa kahvia ja syömässä yhden voileivän aika ajoin supossa. Kysymys on siitä, tuleeko meidän tietomme heikkenemään siitä, mitä se on ollut aikaisemmin. Se tieto annetaan joillekin hyvin perusteellisesti, mutta mitä tietoa saa tämä eduskunta in corpore? Tämä on se minun kysymykseni. Se tähän asti on toiminut viidessä valiokunnassa. Siellä on käyty kahvilla ja voileivällä aika ajoin, ja on ollut kohtalaisen pinnallista se tieto, mitä sieltä on saatu. Mitä tähän vastataan? Se on minusta hyvä kysymys, ja sitä kannattaa nyt sitten siellä [Puhemies: Aika!] valiokunnissa perusteellisesti pohtia, kun lakiesitystä käsitellään. Ja varmasti saavutetaan hyvä ratkaisu. [Eero Heinäluoma: Kahvitarjoilu jatkuu!]

16.38 Matti Torvinen sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä kaksi ja puoli tuntia odotettuani tätä puheenvuoroa, että täällä käydään hyvää keskustelua, demokraattista keskustelua, ja tämä on ollut kannustavaa keskustelua, ja pidän tätä arvostettavana. Kiitoksia kaikille edustajatovereille.

Mutta haluan muistuttaa, että niin kuin edustaja Kanerva totesi, maailma muuttuu ja kybertiedustelu ja kybersodankäynti ovat tulossa Suomeen, mutta myös muunlainen kybertiedustelu ja kyberterrorismi. Tiedustelu on tuolta ilmasta siirtynyt verkkoon, eli kun se ilmatilassa on ei-kenenkään omaisuutta, se on tuolla verkossa erittäin rajatusti suojeltua omaisuutta. Suomen pitää vastata tähän. Äärioikeistolaiset viharyhmät voivat kokoontua Suomessa, niin kuin ovat jo kokoontuneet, ja aiheuttaa pahaa. Äärivasemmistolaiset voivat tehdä... Meidän pitää pystyä vastaamaan siihen, että kansalaisten turvallisuus ei vaarannu eivätkä kansalliset edut vaarannu. Sen takia nämä lait tulee käsitellä kiireellisinä. Jos se jää seuraavalle eduskunnalle, siellä halutaan edelleen oma puumerkki panna ja voi olla, että vuonna 2025 nämä lait ovat valmiina.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Otetaan vielä yksi debattipuheenvuoro, sitten ministerin vastaukset.

16.39 Markku Pakkanen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomen turvallisuusympäristö on todellakin muuttunut, ja siksi pidän myös tätä tiedustelulainsäädännön säätämistä tarpeellisenä nopeutetussa aikataulussa. Valvonta ja luottamus ovat täällä nousseet keskusteluun. Molemmat ovat tärkeitä asioita, joiden pitää toteutua siinä, ja uskon, että tämän parlamentaarisen työryhmän työ, mitä edustaja Tölli on ansiokkaasti vienyt, antaa siihen hyvät pohjat.

Täällä on keskusteltu tietoyhteiskunnan haasteista, ja kuulemamme mukaan hyvä ja paha kohtaavat alustataloudessa siinä samalla pohjalla, ja tämä on myös tärkeä asia huomioida. Yksilön vastuuta korostaisin siinä mielessä, kun me itse jaamme sitä tietoa, tviit-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

taamme ja julkaisemme erilaisia tietoja tuonne nettiin, ja esitän kysymyksen: mitä valvotavaa sille viranomaiselle sitten välillä meistä yksityisistä ihmisistä jää, kun me itse jo kerromme kaiken sen tiedon sinne Facebookiin?

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Haluaako ministeri Häkkänen vastata? — Ministeri Häkkänen, 2 minuuttia.

16.41 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin vähän tähän lakipaketin filosofiseen kokonaisuuteen. Tällä on tarkoitus, niin kuin tämä keskustelukin hyvin osoittaa, noudattaa semmoista voimien tasapainoa, checks and balances -ajattelua, että aina kun lisätään jollekin joitain oikeuksia tai toimivaltuuksia, niin käytännössä sille luodaan vähintäänkin yhtä vahvat valvontamekanismit. Tämä on kaikkien läntisen yhteiskunnan ihan peruspilareiden ajattelua. Nyt siis käydään keskustelua siitä, ovatko tietyt yksityiskohtaiset menettelyt käytännössä riittävän vahvoja, ja tämä keskustelu on siinä mielessä äärimmäisen hyvää. Tämä myös selventää asioita, ja eduskunnan kevään käsittelyn yhteydessä varmasti eduskunta tulee siihen johtopäätökseen, minkälainen sitten on tämä yksityiskohtaisen menettelyn riittävä täsmällisyys.

Perustuslain muutoksen antamat toimivaltuudet: Se rajataan tarkkarajaisesti niin, että nyt tehtävillä tavallisilla laeilla ja tulevaisuudessa tehtävällä lainsäädännöllä voidaan vain tiettyihin toimivaltuuksiin edetä. Eli perustuslakiesitys ei ole mitenkään kaikenkattava ja avara, vaan kuten äskenkin kuvasin sitä aiemmissa puheenvuoroissa, siellä asetetaan selkeät rajoitteet näihin.

Korostan edelleen sitä, että turvallisuusviranomaisten toimintaa valvotaan tälläkin hetkellä parlamentaarisesti. Ei ole mitään sellaista hämäräpeikkoa, jossa nyt tavallaan yhtäkkiä olisi jossain piilossa olevaa toimintaa merkittävästi tai massiivisesti, vaan tälläkin hetkellä, kuten täällä edustaja Salolainen hyvin kuvasi, eduskunnalla on tiedonsaantioikeudet, jotka eivät tämän uudistuksen johdosta heikkene. [Mika Kari: Voileipiä!] Se on edustajista kiinni.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt siirrytään sitten puhujalistaan. Mennään nopeatahtiseen keskusteluosuuteen.

16.43 Tom Packalén ps: Arvoisa rouva puhemies! Maailma on muuttunut, ja myös Suomen asema lintukotona on muuttunut. Viime syksynä suomalaisia järkyttänyt terroriteko Turussa on varoittava esimerkki yhteiskuntamme turvallisuuden heikkenemisestä. Tiedustelulainsäädännön säätäminen nopeutetussa järjestyksessä on mielestäni välttämätöntä tehdä kiireellisesti. Sitä vastustavat henkilöt ottavat kantaakseen valtavan riskin, jos heidän toimintansa johdosta tulevia terrori-iskuja ei kyetä torjumaan. Euroopassa on tiedustelun avulla torjuttu paljon enemmän terrori-iskuja vuoden 2001 jälkeen kuin niitä on tapahtunut. Jo tämä on mielestäni peruste uuden tiedustelulain voimaansaattamiselle.

Arvoisa rouva puhemies! Suurin suojeltava oikeus on oikeus elämään. Perustuslain 7 §:n mukaan jokaisella Suomen kansalaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Tämä perustuslain 7 § on myös tärkeämpi kuin yksityisyydensuoja. Yksityisyydensuoja ei voi mennä kansalaisten turvallisuuden edelle. Valtiolle on perustuslakiin perustuva velvollisuus suojella kansalaisiaan. Rikollisilla ja terroristeilla ei ole tarkoitukseen olla tällaista suojaa.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

Hyvä esimerkki tiedustelun merkityksestä terrorismin torjunnassa on se, kun Ison-Britannian viranomaiset onnistuivat estämään hyvän tiedustelutyön ansiosta laajan terrori-iskujen sarjan vuonna 2006. Terroristien tarkoitus oli räjäyttää nestemäisillä pommeilla vähintään seitsemän kappaletta Isosta-Britanniasta USA:han ja Kanadaan lentävää matkustajakonetta samanaikaisesti Atlantin yllä. Tiedustelun avulla saatiin myös selville, että sama terroristiryhmä suunnitteli vielä laajempiakin terrori-iskuja. Pahimmassa skenaariossa lähes 10 000 ihmishenkeä olisi menetetty, jos Ison-Britannian viranomaisilla ei olisi ollut tarpeeksi laajoja lainsäädännön takaamia tiedusteluvaltuuksia tutkia ja estää tätä terrorisuunnitelmaa.

Arvoisa rouva puhemies! Yksityisyydensuojasta on totta kai huolehdittava, mutta datan anonymisointi ja uusimpien tekoölyalgoritmien käyttö mahdollistaisi sen, että voisi nostaa automaattisesti datavirrasta sellaisia viestejä, jotka täyttäisivät suurella todennäköisyydellä ”syytä epäillä”- tai ”todennäköisin syin” -kynnyksen, mikä mahdollistaisi myös pakkokeinojen käytön. Mikäli tällaiseen ratkaisuun päädyttäisiin, epäilyttävä viesti voitaisiin lukea viranomaisten toimesta ilman, että viranomainen edes tietäisi, kuka viestin on lähettänyt tai kenelle se on lähetetty. Vasta jos viranomainen toteaa, että kynnyksellä käytetty pakkokeinolakia — tai vastaavaa tiedustelulakia — on ylittynyt, niin viestin anonymisointi voitaisiin poistaa, kuten se olisi laissa määritelty.

Arvoisa rouva puhemies! Ihmisillä on aina pelko, että heidän yksityiselämänsä liittyviä viestejä luettaisiin, mikäli viranomaisten tiedusteluvaltuuksia lisättäisiin. Mutta voin entisenä poliisina sanoa, että turvallisuusviranomaisilla ei ole intressejä lukea sellaisia viestejä, jotka eivät liity oleellisesti määrättyyn tehtävään tai rikosepäilyyn. Turvallisuusviranomaisen tehtävät perustuvat aina lain kirjaimeen, ja turvallisuusviranomaisten tehtävä ei ole kytätä lainkuuliaisten kansalaisten yksityisiä viestejä. Kun pidämme huolta viestien anonymisoinnista mainitsemallani tavalla, silloin myös turvaamme kansalaisten yksityisyydensuojan mahdollisimman hyvin.

Arvoisa rouva puhemies! Tämän johdosta kannatan tiedustelulain säätämistä nopeutetussa järjestyksessä.

16.47 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Esitys tiedustelulakien kokonaisuudeksi on tyypillinen esimerkki säädöskokonaisuudesta, jonka kohdalla päättäjät joutuu tasapainottelemaan useiden merkittävien tavoitteiden ja arvojen välillä. Jokainen valtio pyrkii oman ja sen kansalaisten turvallisuuden maksimoimiseen, ja se myös on yhteiskunnan velvollisuus. Samaan aikaan meillä on myös tärkeä velvollisuus huolehtia jokaisen kansalaisen yksityisyydensuojasta ja kansalaisten uskosta oikeusvaltion pelisääntöjen toimivuuteen ja pysyvyyteen. Koska kyse on kansalaisten perusoikeuksiin puuttumisesta ja viranomaisten valvontavaltuuksien merkittävästä laajentamisesta, ansaitsee tämä kokonaisuus perusteellisen, asiallisen ja laajan käsittelyn.

Keskeisiä kysymyksiä vasemmistoliitolle ovat tiedustelutoimivaltuuksien laajuus, kansalaisten tiedonsaantioikeus, tiedustelutoiminnan valvonta, kansainvälisen tiedustelutiedon vaihtamisen ja kaupankäynnin pelisäännöt sekä perustuslain muuttamisen perustelut.

Hyvä esimerkki kysymyksestä, joka yksittäisen kansalaisen yksityisyydensuojan näkökulmasta on oleellinen, on juuri kansalaisten tiedonsaantioikeus sellaisessa tilanteessa, jossa omat viestit ovat joutuneet tiedustelun piiriin — suhteessa myöskin tähän laissa säädettyyn hävittämisvelvollisuuteen. Tämä hävittämisvelvollisuus on nyt esitetty säädettäväksi koskemaan sellaista tietoa, jota ei saisi alun perinkään tiedustella, kuten kahden Suo-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

messä olevan ihmisen välinen viestintä, lähdesuojan piiriin kuuluva viestintä tai sellainen viestintä, jonka ei arvella olevan olennaista kansallisen turvallisuuden turvaamisen näkökulmasta. Mutta koska tietoliikennetiedustelua ei ole mahdollista teknisesti toteuttaa niin, että etukäteen pystyttäisiin seulomaan pois sellaista viestintää, mitä ei saa tiedustella, on sen sijaan säädetty tästä hävittämismahdollisuudesta eli että hävitetään sen jälkeen, kun tämä tieto jo on seulottu. Ongelmalliseksi tämä muodostuu niissä tilanteissa, joissa siis sovelletaan tätä hävittämismahdollisuutta ja kun tietoa siitä, että viesti on avattu, olkoon se sitten automaattisen tai manuaalisen käsittelyn kautta, ei ilmoiteta tiedustelun kohteelle. Tämä tarkoittaa siis käytännössä sitä, että on mahdotonta saada tietoa siitä, kuinka laajamittaista tämä tietoliikennetiedustelu tosiasiallisesti on ja kuinka paljon tällaisia viattomiin kansalaisiin kohdistuvia huteja tulee, koska niistä ei silloin julkista tietoa tulla saamaan.

Arvoisa puhemies! Tiedustelusta saatu tieto on arvokas vaihtokaupan väline myös kansainvälisessä tiedusteluyhteistyössä. Myös Suomen viranomaiset tulevat käyttämään uusilla tiedustelumenetelmillä saatua tietoa kansainvälisessä yhteistyössä muiden valtioiden kanssa. Pelisääntöjä tälle yhteistyölle ei vasemmistoliiton näkemyksen mukaan ole vielä riittävästi määritelty. Kysymyksiä herättää sekä se, millaista tietoa Suomi tulee jakamaan eteenpäin, että se, millaisilla keinoilla kerättyä tietoa Suomi vastaanottaa muilta mailta, joiden tiedustelutoiminta saattaa olla kansalaisten yksityisyydensuojan kannalta huomattavan paljon pidemmälle menevää. Onko esimerkiksi takeita sille, että ihmisiä ei suomalaisten viranomaisten luovuttamien tietojen seurauksena missään tapauksessa päädy esimerkiksi kuulusteluihin maissa, joissa ihmisoikeusloukkaukset ovat laajamittaisia?

Koska tiedonsaantioikeuksia esitetään laajennettavaksi, esitetään myös perustettavaksi mekanismeja viranomaisten valvomiseksi. Näille uusille valvontamekanismeille on suuri tarve, mutta valvonnan pitää kuitenkin olla riittävästi resursoitua, jotta se aidosti toimii ja on luotettavaa. Riippumattomien valvontaelinten lisäksi tuomioistuin on keskeinen valvoja lupaviranomaisena. Tuomioistuin on siis se taho, joka jatkossa joutuu punnitsemaan viranomaisten pyyntöjä suorittaa tiedustelua verkossa sen mukaan, onko se ylipäättään tarpeellista tiedon hankkimiseksi ja onko esitetty verkkoalueen laajuus tarkoituksenmukainen tähän tarpeeseen nähden. Tuomioistuimen suorittaman valvonnan uskottavuuden kannalta on oleellista, että tuomioistuimessa on riittävä tekninen asiantuntemus arvioida lupapyyntöjä sekä aitoa valmiutta myös kyseenalaistaa viranomaisten perusteluja — esimerkiksi nykyisiä telepakkokeinoja harvoin estetään.

16.53 Markku Pakkanen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Turvallisuustilanne Suomen ympärillä on muuttunut viime vuosien aikana, se on totta, ja se on tänään monessa puheenvuorossa täällä todettu.

Turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö ja siihen liittyvät haasteet ovat yhä moninaisempia, on sitten kyse tiedustelusta, havainnoinnista tai suojaamisesta. Mielestäni hallituksen esitykset, joita tänään on käsittelyssä, muun muassa laiksi sotilastiedustelusta, antavat hyvän pohjan eri tiedusteluviranomaisten yhteistyölle.

Yhtenä tiedustelun tärkeänä tehtävänä on oikean tiedustelutiedon kohdentuminen oikealle viranomaiselle. Toinen tärkeä tieto on mielestäni se, että saatuun tietoon voimme luottaa. On syytä muistaa, että sotilastiedustelu on tärkeä ja keskeinen osa Suomen puolustusvalmiutta. Tärkeää olisi myös säätää siitä, missä tilanteissa rikoksia koskevaa tietoa voisi luovuttaa viranomaisten käyttöön. Yhteistyö eri hallinnonalojen välillä on perinteisesti

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

sesti Suomessa ollut hyvää. Resurssien asianmukaisen käytön vuoksi on hyvä, jos tiedustelulaitos toimisi tietoliikennetiedustelun tuottajana myös supolle tulevaisuudessa.

Terrorismi on rantautunut Suomeen, halusimme sitä tai emme. Tämä on totta viimevuotisten tapahtumien johdosta, ja se on tänään täällä useassa puheenvuorossa myös todettu. Siksi myös siviilitiedustelulaki tulee päivittää. Mielestäni seuraavat kohteet ovat siviilitiedustelun uudistuksessa avainasemassa: tiedustelumenetelmillä tulee hankkia tietoja esimerkiksi terrorismista niin ulkomailla kuin mahdollisesti kotimaassakin, vieraan valtion toiminnasta, joka voi uhata Suomea ja sen kansalaisia, joukkotuhoukseiden suunnittelusta, valmistamisesta, levittämisestä ja mahdollisesta käytöstä, kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaavasta toiminnasta, kriisinhallintaoperaatioista ja niitä uhkaavasta toiminnasta. Tässä muutamia esimerkkejä mainitakseni, miten tiedustelutietoa tulisi mielestäni hankkia.

Turvallisuus on yksi yhteiskuntamme kulmakivistä. Siksi minusta tämä lainsäädäntö on syytä tehdä nopeutetussa järjestyksessä.

Tiedustelulainsäädännöstä on tänään käyty hyvä keskustelu täällä, ja pidän hyvänä tätä parlamentaarisen työryhmän työtä ja toivon, että sen työryhmän työ jatkuu siinä hengessä, että parlamentarismia siinä kunnioitetaan.

Tietoyhteiskunta on haastava toimintasektori, toiminta-alue, ja tänään olemme kuulleet monta puheenvuoroa sen mahdollisuuksista. Itse haluan nostaa myös tietoyhteiskunnan tuomat uhat turvallisuudelle. Täällä mainittu hyvä ja paha kohtaavat sillä samalla alustalla aina vain suurempaa tuhoa aiheuttaen.

Yksilöinä olemme monet myös vastuussa omasta toiminnastamme, mitä tietoyhteiskuntaan ja turvallisuuteen liittyy. Meille ovat tuttuja sanat ”jaa”, ”asenna”, ”julkaise”, ”tviittaa”. Äsken esittämässäni puheenvuorossa kysyinkin, itse kun olemme jakaneet itsestämme kaiken tiedon, että mitä valvottavaa enää viranomaisille meistä silloin on, koska itse haluamme jakaa sitä tietoa. Sitähän jaetaan markkinointimielessä, tiedonjakomielessä, sijaintitietoja, pankit ja kauppiat käyttävät näitä jaettuja tietoja meidän käyttäytymisestämme hyväksi, koska olemme itse halunneet sen tiedon jakaa ja antaa julkaistavaksi kaikelle mahdolliselle kansalle.

Ihan lopuksi: Edustaja Kasvi esitti omassa puheenvuorossaan kysymyksen, luottavatko edustajat suomalaiseen poliisiin. Itse ainakin haluan myös tämän tiedustelulain uudistuksen jälkeen sanoa, että luotan suomalaiseen poliisiin. — Kiitos.

16.58 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Turun terroristi-isku oli osoitus turvallisuutemme heikentymisestä, turvallisuuden heikentymisestä, johon avoimien rajojen politiikka on johtanut. On tärkeää tunnustaa, että pelkästään paremmalla tiedustelulainsäädännöllä ei olisi pysäytetty Turun terroristia, sillä suojelupoliisi oli saanut etukäteen vihjeen hänestä. Näin ollen voimme todeta, että tarvitaan riittävät resurssit, jotta viranomaiset voivat myös puuttua tiedustelulla saatuun tietoon.

Suomen sisäinen turvallisuus on tietysti kokonaispoliittinen kysymys. Siihen vaikuttavat monet eri tekijät eri politiikan aloilta. On kuitenkin huomattava, että muuta kuin työperäistä massamaahanmuuttoa ruokkiva avoimien rajojen politiikka on näistä keskeisin. Tiedustelulainsäädännöllä voidaan merkittävästi torjua terrorismia. Mutta tekeekö se Suomesta turvallisemman, että lisätään tiedustelua mutta maahanmuuttopolitiikka ei muutu? Se ei tee Suomesta turvallisempaa. Jos maahanmuuton annetaan jatkua kasvavasti Lähi-idästä ja Afrikasta, niin turvallisuustilanne ei ainakaan parane, todennäköisesti se heikke-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

nee. Voidaan siis todeta, että Suomen turvallisuustasoa ei palauteta hyvälle tasolle ilman vastuullista maahanmuuttopolitiikkaa. Siitä huolimatta tiedustelulainsäädännön kehittäminen ja tuominen tälle vuosituhannele on erittäin tärkeää.

Arvoisa puhemies! Turvallinen yhteiskunta on Suomen valtion ensisijainen tehtävä. Perussuomalaisille on selvää, että tiedustelulainsäädännön tulee olla ajan tasalla. Käsillä on kuitenkin laaja, useampia hallituksen esityksiä käsittävä ja perustuslainkin muuttamiseen tähtäävä kokonaisuus, joten painotamme sitä, että valiokuntien on suoritettava kunnolliset asiantuntijakuulemiset ja huolellisesti puntaroitava eri näkökantoja. Tällä hallituskaudella on jo käyty aika ajoin melko kiivastakin keskustelua siitä, mikä on suomalaisen lainvalmistelun taso. Näinkään tärkeää lakipakettia ei tule käsitellä hutiloiden.

Perustuslakia ei saa talloa puolueiden keskinäisen kilpailun vuoksi. Perustuslain muuttamisen mahdollista kiireellisyysmenettelyä kannattaa tarkemmin miettiä, kun asia on käsitelty loppuun perustuslakivaliokunnassa. Tämä perustuslain muutos saattaa nousta tulevina vuosikymmeninäkin esiin ennakkotapauksena, johon viitataan sitten, kun pohditaan perustuslain muuttamista kenties poikkeuksellisissa ja kiireellisissä olosuhteissa. Perustuslain muutoksen pitää olla muotoilultaan selkeä ja tarkkaan harkittu, koska tavallisina lakeina säädettävät tiedustelulait ovat myöhemmin muutettavissa eduskunnan yksinkertaisella enemmistöllä.

Ihmisten oikeusturvan kannalta lakien tulee olla selkeitä ja tarkkarajaisia. Kansalaisten on pystyttävä ymmärtämään itseään koskevaa lainsäädäntöä. Tiedustelulainsäädännön aiheellisuus on sinänsä siis selkeä, ja tiedustelutarve on kasvanut. Tiedustelua varten ei laissa ole ollut säädettyinä kunnollisia toimivaltuuksia, vaan siviiliviranomaisten tiedonhankinta perustuu pääosin rikostorjuntavalmiuksiin, toimintavalmiuksiin, julkisiin lähteisiin sekä vapaaehtoisen yhteistyön puitteissa saataviin tietoihin. Ihmisten on syytä olla tarkkoja oikeuksiensa ja yksityisyytensä toteutumisesta. On ehdotettukin niin sanotun massavalvonnan selkeää kieltämistä perustelutekstissä. Tämä tosin olisi voitu mielestäni myös saada lisättyä perustuslain tekstiin.

Summa summarum: On tärkeää, että tiedustelutoiminnan pohjana on joko vahvistettu tieto tai perusteltu epäily sekä riittävän tarkasti rajattavissa oleva kohde. Tiedustelu ei saa siis olla koskaan täyttä hakuammuntaa, eikä se saa loukata tavallisen kansalaisen yksityisyyttä.

17.03 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelyssä oleva lakipaketti on Suomen kannalta äärimmäisen tärkeä ja erittäin ajankohtainen. Kaikki olemme huomanneet sen, miten Suomen ympäristössä on tapahtunut valtava muutos. Toimintaympäristömme tänä päivänä on paljon paljon levottomampi, vaaratekijät ovat meidän lähellämme, ja niihin on viisautta varautua. Se ei ole mitään sen kummempaa hommaa kuin että vaaradumme siihen, mitä tulevaisuudessa saattaisi tapahtua ja millä tavalla pystymme Suomen kansalaisten turvallisuuden turvaamaan niin sotilaallisesti kuin siviiliasioissa ja yleensäkin suojaamaan koko maan koskemattomuuden. Siitä tässä on kysymys.

Sotilaallinen tiedustelu tarvitsee ne välineet, joita muilla mailla jo on, samoin siviilipuolen tiedustelu tarvitsee ne välineet, joita tällä hetkellä suomalaisilla viranomaisilla ei vielä ole. Suomi on jäänyt tässä mielessä tähän saakka tiedustelulainsäädännön suhteen muista maista rajusti jälkeen. Onhan se jotenkin paradoksi, että meillä tälläkin hetkellä vieraiden valtioiden tiedustelusysteemit saavat liikkua tuolla meidän tietoverkoissa käytännössä vapaasti mutta suomalaiset viranomaiset eivät saa. Tämä erään uutisviestimen sivuilta luke-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

mani tosiasiassa havahdutti ajattelemaan, että todellakin näin on: vieraan valtakunnan tiedustelu pystyy Suomen tietoverkoissa pyörimään ihan vapaasti mutta meidän viranomaiset eivät ollenkaan. Suomen kaiken julkisen toiminnan takeena on aina ollut ja tulee olemaan laki. Perustuslakimme mukaan kaiken julkisen toiminnan tulee perustua lakiin ja lakia on tarkoin noudatettava. Siitähän tämä kaikki lähtee.

Nyt tämä käsittelyssä oleva lakipaketti, joka koskee sekä sotilaallista tiedustelua että siviilitiedustelua, on saanut erittäin huolellisen, pitkän valmistelun. Siitä täytyy kyllä antaa kiitos valmistelutyössä mukana olleille, että työ on ollut perusteellista, hyvää ja korkeatasoista. Ja erikoinen kiitos kuuluu myös tälle parlamentaariselle seurantaryhmälle, joka on tehnyt erittäin arvokasta työtä puheenjohtaja Tapani Töllin johdolla. Se on antanut tälle koko lakipaketille hyvän parlamentaarisen ja yli hallitus—oppositio-rajojen menevän vahvan selkänojan siitä, että olemme oikeassa työssä ja valmisteltujen lakiesitysten pohja on hyvä ja terve.

Pitää muistaa se, että Suomen perustuslain mukaan julkisen toiminnan tulee perustua lakiin ja perusoikeuksia suojataan kaikissa olosuhteissa mahdollisimman tehokkaasti ja kattavasti. Siitä periaatteesta ei pidä tinkiä. Mutta perustuslakiimme ja perusoikeuksiin on aina tehty erilaisia pieniä rajoituksia — se on selvä asia, kaikki sen tietävät, että erilaisia perusoikeuksien pieniä rajoituksia on koko ajan tehty — ja nimenomaan siitä näkökulmasta, että se syntyvä raja, mikä joudutaan tekemään, on oikeassa suhteessa tähän saavutettuun hyötyyn nähden. Elikkä mitään semmoista yllättävää tai äkillistä muutosta ei tehdä, vaan ennen kaikkia niitä muutoksia, mitä tähänkin asti perustuslakiimme on tehty, ja kun erilaisia perusoikeuksia on hieman rajoitettu, on käyty perustuslakivaliokunnassa huolellinen pohdinta siitä, missä suhteessa tämä menetys on siihen saavutettuun hyötyyn nähden. Siitähän tässä on kysymys.

On aivan oikein, että ulkomailta tuleva Suomeen kohdistuva tiedustelu, joka on yleensä... Jos tiedustelua tehdään, sillä on joku tehtävä. Jos se on sotilaallista tiedustelua, se voi olla vahingollista maan itsenäisyydelle, ja jos se on sitten siviilipuolen tiedustelua, sekin voi olla juuri sitä, esimerkiksi terrorismin seuranta. Suomessa on paljon sellaisia ihmisiä tälläkin hetkellä, että monta terroristi-iskua on tälläkin hetkellä ehkä valmistelussa, ja meiltä puuttuvat ne kansainvälisen tietoverkon mahdollistamat keinot seurata näitä henkilöitä, jotka tekevät tätä epäilyttävää työtä. Nyt tämän lainsäädännön jälkeen meillä on sitten instrumentit, millä puuttua näiden henkilöiden viestintään, esimerkiksi muihin terroristijärjestöihin siitä, mitä on valmisteilla. Tämä laki tarjoaa siihen mahdollisuuden.

On syytä muistaa sekin, että tähän lainsäädäntöön, jota nyt tässä parhaillaan käsitellään, liittyy hyvin vahva kontrolli. Ei ole olemassa minkäänlaisia asioita, jolle ei olisi kontrollia. Tulee tiedusteluvaltuutettu, joka saa kaiken tiedon aina, kun haluaa. Tuomioistuimien antaa luvan tiedustelun tekemiseen, se on ensimmäinen vaihe, sitten tiedusteluvaltuutettu saa tiedon, mitä on tiedusteltu. Jos siellä on sitten turhaa tietoa, se on heti hävitettävä siinä silmänräpäyksessä. Ja sitten vielä eduskuntaan perustetaan tiedusteluvaliokunta, joka myös saa kaiken tiedon, ja nimenomaan sillä keinoin — kuten tämänkin lähetekeskustelun aikana on käynyt ilmi monen ryhmän edustajan puheenvuorossa — että kaikkien eduskuntapuolueiden edustajien pitää olla läsnä siinä tilaisuudessa valiokunnassa. Se on aivan hyvä ja terve perusta, joka luo uskoa siihen, että tästä lainsäädännöstä tulee hyvä ja sitä seurataan tarkasti.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

17.09 Ilkka Kantola sd: Arvoisa rouva puhemies! Syyskuussa 2001 Yhdysvaltoihin kohdistuneet terrori-iskut muuttivat peruuttamattomasti länsimaiden käsitystä maailman turvallisuudesta. Länsimainen elämänmuoto, jossa yksilönvapaus, luottamus ja ihmisoikeudet ovat keskeisiä, joutui tunnustamaan haavoittuvuutensa. Presidentti Bush totesi maan olevan sodassa. Yhdysvaltain johdolla käynnistettiin niin sanottu terrorismin vastainen sota tarkoituksena tuhota terrori-iskujen takana oleva organisaatio.

Terrorismin vastaisesta sodasta tuli uusi käsite kansainväliseen turvallisuuspolitiikkaan. Sodan nimikkeen alla toimiminen merkitsi poikkeustiläsäännösten soveltamista, jossa avoimuuden, demokratian, yksityisyydensuojan ja muiden ihmisoikeuksien noudattaminen heikkenee. Tiedustelumenetelmiä ja kattavuutta vahvistettiin Yhdysvalloissa ja muuallakin merkittävästi. Kuva USA:n valtion johdolla toteutetun tiedustelutoiminnan laajuudesta paljastui hätkähdyttävässä laajuudessa muun muassa Edward Snowdenin tekemien paljastusten ansiosta.

Kotimaisessa turvallisuuspoliittisessa keskustelussa on pidättäydytty käyttämästä käsitettä ”terrorismin vastainen sota”. Sodan sijaan on puhuttu terrorismin vastaisesta toiminnasta, ja tämä onkin viisas. Suomi on mukana terrorismin vastaisessa toiminnassa mutta ei käy terrorismin vastaista sotaa.

Eduskunnalle annettu tiedustelulainsäädäntö pyrkii tuomaan välineitä eräiden uhkien torjuntaan. Tarkoitus on tiedustelun avulla hankkia tietoja sotilaallisesta toiminnasta tai muusta sellaisesta toiminnasta, joka muodostaa vakavan uhkan kansalliselle turvallisuudelle. Keskeisin tavoite on hankkia tietoa, jonka avulla voidaan ennalta estää terrori-iskuja ja digitaalisiin tietojärjestelmiin kohdistuvia kyberhyökkäyksiä.

Tiedustelulainsäädäntö on laadittu normaalioloja, ei sotatilaa tai poikkeustilaa varten. Siksi meidän tehtävämme on eduskunnassa huolehtia siitä, että laki ei mahdollista tiedusteluviranomaisten toimintaa tavalla, joka loukkaisi perustavia ihmisoikeuksia ja perustuslaissa säädettyjä kansalaisen perusoikeuksia. Tehtävämme on edistää yhteiskunnan turvallisuutta normaalioloissa siten, että kansalaisen yksityisyyttä, kuten luottamuksellisen viestin suojaa, ei loukata muutoin kuin milloin se on välttämätöntä yhteiskunnan turvallisuuden kohdistuvan vakavan uhkan torjumiseksi.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva lakipaketti perustuslain muuttamisesta, tiedustelulainsäädännöstä ja sen valvonnasta on kirjoitettu sinisilmäisyyden peilauksessa. Lainvalmistelun yhteydessä on toistuvasti muistutettu siitä, että Suomi ei enää ole mikään lintukoto, joka olisi turvassa muuta maailmaa kohtaavalta pahuudelta. On varoiteltu katsomasta maailmaa liian sinisilmäisesti, hyväuskoisesti. On muistutettu siitä, että emme voi jättäytyä vain toisten valtioiden tiedustelutiedon varaan kansallisesta turvallisuudestamme päättäessämme. Maailma on kohdattava sellaisena kuin se on. On otettava vakavasti tiedot turvallisuustilanteen heikkenemisestä ympäristössämme ja kansainvälisesti.

Tiedustelulainsäädännön valmistelussa on muistutettu aiheellisesti myös toisenlaisesta sinisilmäisyydestä, ja niin tänäänkin täällä käydyssä hyvässä keskustelussa, nimittäin siitä, että me luottaisimme viranomaisten aina toimivan moitteettomasti. Todellisuus on tässäkin kohdattava sellaisena kuin se on, eikä sinisilmäisesti, ei liian luottavaisesti. Lainsäädännöllä on siksi huolehdittava siitä, että viranomaistoiminnan valvonta on kattavaa, ja on huolehdittava riittävällä tavalla viranomaisten toiminnan kohteeksi joutuneen kansalaisen oikeusturvasta. Emme saa olla sinisilmäisiä maahamme kohdistuvien uhkien suhteen, mutta emme myöskään saa olla sinisilmäisiä viranomaistoiminnan piirissä ilmeneviä väärin-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

käytöksen mahdollisuuksia kohtaan. Tarvitsemme mahdollisuuden tiedusteluun ja tarvitsemme selkeät rajat tiedustelulle ja asianmukaisen valvonnan.

17.13 Mikko Savola kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä tiedustelulain kokonaispaketti, mitä nyt olemme käsittelemässä tässä lähetekeskustelussa, on äärimmäisen tärkeä ja kauan odotettu lakikokonaisuus. Hyvä, että se on nyt täällä. Hyvä, että sitä päästään viemään eteenpäin.

Sotilastiedustelu vaatii päivittämistä, kuten myös siviilitiedustelu. Nämä kokonaisuudet nyt vastaavat siihen huutoon, mitä tässä on tullut ilmi jo useamman vuoden aikana, kun asioita on esimerkiksi puolustusvaliokunnassa käsitelty. Turvallisuusympäristö on muuttunut, niin kuin täällä on useampaan kertaan tämänkin päivän aikana todettu.

Verkkoturvallisuus: Entistä enemmän asioita on siirtynyt verkon puolelle. Siellä tapahtuu niitä asioita, joita emme haluaisi tapahtuvan. Siellä tapahtuu sellaisia asioita, jotka suoritetaan vieraan valtion toimesta. Siellä tapahtuu asioita, jotka liittyvät muun muassa terrorismiin ja sen puitteissa tehtävään rikollisuuteen. Näihin meidän pitää pystyä puuttumaan. Niihin pitää pystyä vastaamaan ajoissa. Sen vuoksi tätä lakikokonaisuutta täällä nyt käsitellään.

Arvoisa rouva puhemies! Me emme voi olla ainoastaan kumppanimaiden hyvän tahdon varassa meidän tiedustelutietojemme saannissa. Meidän pitää olla isäntä omassa talossamme, siihenhän tämä viittaa. Se, että me saamme kumppaneilta tietoa, Euroopan unionin muista maista, me saamme tietoa länsimaista, on hyvä asia, mutta kyllä meidän pitää itse pystyä vastaamaan oman maamme tiedustelusta. Verkossa liikkuu paljon sitä tietoa, mitä ei saisi liikkua, ja me emme pääse siihen tietoon käsiksi tällä hetkellä ennen kuin rikos on tapahtunut. Nyt meidän pitää uuden lainsäädännön myötä päästä siihen. Miksi me tätä teemme? Teemme sitä sen vuoksi, että me pääsemme tähän tietoon kiinni riittävissä ajoissa. Me pystymme puuttumaan, me pystymme ehkäisemään rikoksia ja saamme meidän kansalaisillemme turvallisuutta tähän maahan luotua lisää.

Valtiollinen verkkotiedustelu on kaiken kaikkiaan lisääntynyt muiden valtioiden toimesta, ja tähän vastatiedusteluun meidän pitää niin ikään pystyä silloin vastaamaan, jotta me tiedämme myös sen, kuinka meitä tiedustellaan.

Yksityisyydensuoja on se, mikä tässä kokonaisuudessa puhuttaa. On puhuttu niin sanotusta massavalvonnasta, voisiko sellaista olla. Ei sellaiseen ole resursseja, ei sellaiseen ole halua. Se on virheellinen ajattelutapa ja aivan turha murhe miettiä, että tällaista tulisi tapahtumaan tämän tulevan lainsäädännön myötä.

Mutta jos me puhumme niin sanotusta massavalvonnasta, tietojen hankkimisesta, niin se on aivan kuten edustaja Pakkanen aiemmin sanoi. Meillä on valtavia yhtiöitä, Google, Apple, meillä on Facebook, Twitter, jotka keräävät kaiken aikaa meistä tietoa, mitä me tuonne itsestämme laitamme. Länsimaissa jokainen kansalainen on ladannut itselleen keskimäärin yli 90 sovellusta, erilaista sovellusta meille kännykkään, meille iPadeihin, meille tietokoneelle ja niin edelleen. Niissähän me hyväksymme aina käyttöehtoja, mitä tietoja meistä saa kerätä — ja kuinka moni, käsi sydämellä, on lukenut näitä käyttöehtoja joskus, mitä tietoja meistä kerätään? Jos nämä kaikki tiedot oikeasti lukisi, se ottaisi 72 vuorokautta, kun ne omat, mihinkä itse suostumuksensa on antanut, lukisi läpi. Meistä kerätään valtava määrä tietoa jo tällä hetkellä. Sitä tietoa ei Suomen valtio tällä tiedustelulainsäädännöllä kerää, mutta sen ovat suuret kansainväliset verkkoyhtiöt tehneet.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

Rouva puhemies! Tämän lain käsittelystä vielä sen verran, että tässä on tehty hyvä pohjatyö parlamentaarisesti Tapani Töllin johdolla, mistä kiitos. Nyt valiokunnat käsittelevät tätä kokonaisuutta tämän kevään aikana, puolustusvaliokunta, hallintovaliokunta muun muassa ja tietysti perustuslakivaliokunta. Toivon kyllä sitä, että tämä kokonaisuus saadaan vietyä yksituumaisesti yhteisymmärryksessä läpi, niin kuin täällä nyt pääsääntöisesti kaikki tässäkin salissa oli, ja myös nopeassa käsittelyjärjestyksessä siten, että me saamme tämän tiedustelulainsäädännön nopeasti voimaan.

17.18 Veera Ruoho kok: Arvoisa puhemies! Kannatan tätä hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta kiireellisessä järjestyksessä, kuten koko lakipakettia. Ilman turvallisuutta ei voi olla kehitystä. Turvallisuutta ei ole ilman kehitystä. Näin totesi YK:n pääsihteeri Kofi Annan vuonna 2005, kun itsekkin olin kansainvälisissä siviilikriisinhallintatehtävissä yhteiskunnassa, jossa turvallisuus oli rikkoutunut. Nyt me täällä kehitämme omaa turvallisuuttamme tiedustelulainsäädännöllä ja siihen liittyvällä perustuslain muutoksella, jotta voimme taata paremmin kansallisen turvallisuuden, suojata jokaisen tärkeimpiä perus- ja ihmisoikeuksia elämään ja henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen.

Arvoisa puhemies! Täällä sosiaalidemokraatit nostivat esille tarpeen suojelupoliisin tarkemmasta valvonnasta. Hallituksen esityksen mukaan myös supoon kohdistuvaa valvontaa vahvistetaan. Supon tulisi muun muassa aina ilmoittaa tiedusteluvaltuutetulle, kun se käyttää tiedustelumenetelmää. Supon ja muiden viranomaisten yhteistyöstä säädetään entistä tarkemmin. Niin ikään supon ja yritysten yhteistyöstä säädettäisiin laissa.

Arvoisa puhemies! Täällä jo oikeusministeri Häkkänen kuvasi erinomaisesti poikkeuksellisen tiukkaa valvontamekanismia tiedustelutoimintaan, johon kuuluisi muun muassa tiedusteluvaltuutettu laajoin valtuuksin kuin myös tiedusteluvalvontavaluokunta. Ministeri Häkkänen totesi, että jatkossa valvottaisiin myös valvojia. Myös tämä on hyvin tärkeää. Kyseisessä valiokunnassahan poliitikot, maallikot, tulisivat valvomaan turvallisuusalan ammattilaisten toimintaa, heidän arvioitaan vakavista turvallisuusuhista kansalliselle turvallisuudelle. Valvonnan valvonnalla on varmistettava se, että valiokunnan jäsenillä on olemassa kyvyt olla luotettavia, säilyttää salaista tietoa, ja sitten se, ettei näistä valiokunnan jäsenistä kukaan käytä saamiaan tietoja poliittisiin tarkoituksiin. Nostan tämän huolen sen takia esille, että presidentinvaalien aikana perussuomalaisten ehdokas käytti maanpuolustuskurssilla saamiaan tietoja perustellessaan jotain omaa argumenttiaan.

Täällä tuli esille myös se, kun oltiin huolissaan siitä, että supo päättää, keitä tähän tiedusteluvalvontavaluokuntaan kuuluisi — mielestäni tuolla ministereistä ainakin joku jo toi esille sen — että nämä supon turvallisuus selvitykset eivät oikeudellisesti sido nimittäjää päätettäessä, keitä jäseniä tähän tiedusteluvalvontavaluokuntaan tulee.

Arvoisa puhemies! Menen vielä tiedusteluvalvontavaluokuntaan. Siitä lain yksityiskohteisissa perusteluissa sanotaan, että tiedonsaantioikeus edellyttäisi tiedusteluvalvontavaluokunnan jäsenten, virkamiesten ja asiantuntijoiden vaitiolovelvollisuutta sellaisista seikoista, joista tiedon antaminen vaarantaisi Suomen kansallista turvallisuutta tai jotka muutoin ovat salassa pidettäviä. Eduskunnan työjärjestykseen ehdotetaan otettavaksi erityiset säännökset tiedusteluvalvontavaluokunnan asiakirjojen salassapidosta ja tiedusteluvalvontavaluokunnan jäsenten ja virkamiesten vaitiolovelvollisuudesta, ja tässä toiminnassa tulee kiinnittää korostettua huomiota salassapitonäkökohtiin.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

17.23 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Turun tapahtumat elokuussa 2017 konkretisoivat sen uhan, jonka monet olivat jo pitkään arvelleet koskettavan myös Suomea. Kansainvälisen terrorismin aalto iski viime vuonna Pohjoismaihin, Turkuun ja Tukholmaan. Me emme ole suojassa tämäntyyppisiltä iskuilta.

Terrorismin torjunta alleviivaa tiedustelulakien uudistamisen tärkeyttä. Radikalisoinneet ja ideologisesti samanmieliset henkilöt löytävät toisensa internetissä ja saavat sieltä tukea ajatuksilleen. Uudet tiedustelulait auttavat meitä paremmin varautumaan tämäntyyppisiin uhkakuviiin ja reagoimaan niihin.

Tietoliikennetiedustelu on tehokas tapa puuttua kyberturvallisuuden tuomiin haasteisiin. Meidän on pysyttävä tässä kehityksessä mukana, mikäli haluamme varautua riittävällä tavalla uudentyyppisiin turvallisuusuhkiin, kuten verkkohyökkäyksiin. Hyvin suunnitellulla verkkohyökkäyksellä on mahdollista lamaannuttaa nyky-yhteiskunnan osia tehokkaasti. Tietoliikennetiedustelu auttaa tällaisiin uhkiin varautumisessa.

17.25 Lea Mäkipää sin: Arvoisa puhemies! Suomi elää kansainvälisemmässä maailmassa. Digitalisaatio on siirtänyt kommunikaatiojärjestelmät ja julkisen hallinnon tietojärjestelmät verkkoon. Sodankäynnin keinot ovat moninaistuneet. Tässä vain muutamia esimerkkejä nopeasti muuttuvasta ympäröivästä maailmasta, jonka kehityksestä Suomi ei voi jäädä jälkeen.

Vuoden 2014 Krimin valtaus ja Itä-Ukrainan sota merkitsivät turvallisuusympäristömme huomattavaa heikkenemistä, joka jatkuu yhä. Suomeen kohdistuu informaatiovaikuttamista, tietoverkkoiskuja, ja lisäksi vieraan vallan tiedustelu on maassamme lisääntynyt. Siis jotain tarvitsisi tehdä.

Tiedustelulakeja on valmisteltu jo vuodesta 2013 alkaen. Parlamentaarisen seurantarhythmän työn tehtävänä on ollut taata laaja yhteisymmärrys tiedustelulakien laadinnasta ja niiden saamasta sisällöstä. Tiedustelutoiminnan parlamentaariseen ja laillisuusvalvontaan ollaankin säätämässä kansainvälisesti vertailtuna poikkeuksellisen laajat toimivaltuudet. Lakiluonnoksesta lausunnon antaneet kannattivat kaikki sotilastiedustelulainsäädännön laatimista. Oikeusministeri esimerkiksi toteaa, että Puolustusvoimien nykyiset toimivaltuudet eivät riittä riittävän tehokkaaseen tiedonhankintaan Suomeen kohdistuvista uhkista sotilaallisen ennakkovaroituksen antamiseksi. Olemme lainsäädännössämme muita länsimaita ja verrokkimaitamme jo pahasti jäljessä. On aika nostaa Suomi tässäkin mielessä kylmän sodan poteroista tukevasti muiden länsimaiden tasolle.

Arvoisa puhemies! Esityksessä sotilastiedustelusta annetaan toimivaltuudet tiedonhankintaan Puolustusvoimille kuuluvissa tehtävissä, jotka on laissa määritelty mahdollisimman tarkkarajaisesti. Tiedonhankinta kohdistuu Suomelle sotilaallista tai kansainvälistä uhkaa aiheuttavaan toimintaan, ja sen tarkoituksena on tuottaa oikea-aikaista ja ennakoilista tietoa Suomen turvallisuusympäristöstä valtionjohdon päätöksenteon tueksi. Sotilastiedustelu kohdistuu pääasiallisesti valtiolliseen tai siihen rinnastettavaan toimijaan, kuten sotilaalliseen separatistijoukkoon. Paljon etukäteen kohistu, Puolustusvoimillekin uutena toimivaltuutena tuleva tietoliikennetiedustelu kohdistuisi näin ollen pääosin perusoikeuksien suojan ulkopuolelle jäävään valtiolliseen viestintään. Perustuslain muutos on kuitenkin välttämätön, koska se nyt sallii luottamuksellisen viestin avaamisen vain rikoksentorjuntamielessä. Kaikkeen sellaiseen vieraan valtion asevoimien toimintaan, mistä Suomen valtion olisi ensiarvoisen tärkeää varautumisen kannalta saada tietoa, ei kuitenkaan liity rikosta.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

Arvoisa puhemies! Sodankäynnin luonne on siis muuttunut. Puhutaan niin sanotusta hybridivaikuttamisesta, johon liittyy myös siviilikeinoja ja yhteiskunnan haavoittuvuuk-sien hyväksikäyttöä. Alkuaan internetin kaltaiset tietoliikenneyhteydet kehitettiin sotilaita varten johtamis- ja tiedusteluvälineiksi. Sieltä ne levisivät kaikkien käyttöön, kun havaittiin järjestelmän auttavan kaupankäyntiä, tuotantoa ja ihmisten välistä kommunikointia kustannustehokkaasti. Suomalainen yhteiskunta kehittyy nopeasti kohti digitaalisia palve-luita. Yhteiskunnastamme on tullut riippuvainen varmoista tietoverkoista. Tietoverkossa voidaan tehdä monenlaisia hyökkäyksiä. Kuun alkupuolella tehtiin laaja hyökkäys Lahden kaupungin sisäiseen verkkoon. Hyökkäykset ovat nopeita toteuttaa, mutta niiden jälkisi-i-vous on hidasta ja kallista. Verkkovakoilun ja verkossa tapahtuvien hyökkäysten ennuste-taan kasvavan. Yhteiskuntamme elintärkeitä toimintoja ei ole suojattu tällä hetkellä riittä-västi verkoissa tapahtuvia hyökkäyksiä vastaan. Verkkohyökkäyksiä voidaan kohdistaa myös valtion laitoksia vastaan yhtenä keinona poliittisessa tai taloudellisessa painostukses-sa ennen mahdollisia sotilaallisia voimia. Nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista ennako-varoituksen saantia riittävän ajoissa.

Me siniset kannatamme tiedustelulakien eteenpäinvientiä nopeassa menettelyssä tällä hallituskaudella. Tiedustelulait ovat jo nyt myöhässä — ei anneta Suomen turvallisuuden enää odottaa.

17.30 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Pidän tärkeänä, että tänään käsittelyyn tulleet tiedustelulait käsitellään kiireellisinä. Kansalaisten turvallisuus ei voi eikä saa olla poliitti-sen pelin paikka. En ole huolissani massavalvonnasta. En usko, että viranomaisilla on ai-kaa tai kiinnostusta urkkia yksittäisiä matti- tai majameikäläisiä. Jos elää aivan normaalia rehellistä elämää, mitä pelättävää tavallisella ihmisellä edes pitäisi olla? Toisaalta, kun Suomi nyt tulee hiukan jälkijunassa muihin läntisen Euroopan maihin verrattuna, ehkä sii-tä se hyöty on, että me voimme nyt omassa lainsäädännössämme ottaa oppia niistä mah-dollisista ylilyönneistä, joita muualla on tapahtunut niin, että on jouduttu lakeja sitten myö-hemmin rukkaamaan uusiksi tältä osin.

Arvoisa puhemies! Toisaalta lakipaketissa on myös joitakin sellaisia kohtia, joita kan-nattaa vielä täsmentää. Yksi näistä koskee ulkomaisia tiedustelupalveluja. Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelu, Britannian ulkomaantiedustelu ja Ruotsin sotilaallinen tiedustelu saisivat nyt selkeän luvan toimia Suomessa ja kerätä kohteelta salaa tiedustelutietoa Suo-men rajojen sisäpuolella, toki supon tai Puolustusvoimien apuna tai luvalla. Keräämisen perusteena pitäisi aina olla vakava uhka kansalliselle turvallisuudelle. Itse pohdin sitä, mil-laisissa tilanteissa tämä voisi tulla kyseeseen ja miten tämä tilanne käytännössä muuttuisi nykyisiin toimintatapoihin nähden esimerkiksi valeostojen ja erilaisten peiteoperaatioiden osalta. Mielestäni näitä tulee selvittää vielä valiokuntakäsittelyssä.

17.32 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Kyseisen tiedustelulainsäädännön paketti on toivottu ja huolellisesti valmisteltu. Siltä osin on myöskin perusteltua, että me pystyisimme sen tänä keväänä kiireellisesti käsittelemään. Kyse on siis kolmesta kokonai-suudesta: siviili- ja sotilastiedustelusta sekä tiedustelutoiminnan valvonnasta, lisäksi esi-tyksissä edellytetään perustuslain 10 §:n muuttamista.

Lakipaketin etenemisessä on kyse sinivalikoisesta turvallisuudesta, luottamuksesta ja myöskin parlamentarismien toimivuudesta. Turvallisuustilanne ja -ympäristö on muuttu-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

nut, niin kuin olemme tällä kaudella jo useasti tässä salissa todenneet lähtien eduskunnan ensimmäisestä sisäisen turvallisuuden selonteon käsittelystä viime keväältä.

Kyse on myöskin luottamuksesta. On tärkeää, että kansalaisilla on luottamus viranomaisiin. Lakipaketti luokin poliisille ja muille turvallisuusviranomaisille ajantasaiset tiedustelutyökalut ja -välineet, jotta turvallisuusviranomaiset pystyvät kantamaan vastuuta suomalaisten turvallisuudesta. Tiedusteluvalvonnalla varmistetaan viranomaisten asianmukainen toiminta ja samalla myöskin se, että kansalaisten perusoikeudet toteutuvat. Turvallisuusympäristömme on muuttunut. Uudet uhat vaativat monitasoisempia tutkintakeinoja, ja tiedustelulainsäädännön myötä Suomi ottaa ison harppauksen, jolla taataan kansallista turvallisuuttamme, mutta kyse on tämän sinivalkoisen turvallisuuden lisäksi myöskin luottamuksesta ja parlamentarismin toimivuudesta.

Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat, tämän kevään aikana mitataan, onko tässä salissa luottamusta ja kykyä katsoa tätä asiaa nimenomaan sinivalkoisten lasien läpi. Loppuviimeksi, kun on kyse parlamentarismin toimivuudesta ja demokratiasta, se mitataan sillä, miten paneudumme valiokuntavaiheessa koko tiedustelulainsäädännön paketin käsittelyyn ja millä edellytyksillä se tulee loppuviimeksi hyväksyttyä. Aloitamme käsittelyn muun muassa hallintovaliokunnassa huomenna keskiviikkona.

17.34 Vesa-Matti Saarakkala sin: Arvoisa rouva puhemies! Tiedustelulainsäädännön luomiselle ja perustuslain muuttamiselle kiireellisesti on olemassa nyt erityisen painavat perusteet. Lainvalmistelu on aloitettu käytännössä jo 2013, nyt elämme vuotta 2018. Välissä on nähty Krimin laitton valtaus, hybridisodankäyntiä käytännössä, kansainvaellus ja laitton maahanmuuttoaalto Eurooppaan, satojentuhansien henkilöiden laitton maassa oleskelu EU:ssa, ulkopuolisten tahojen systemaattinen vaikuttaminen USA:n presidentinvaaleihin, terrorismin uudet muodot ja terroritekojen yhä laajempi valmistelutoiminta tietoverkkoja hyväksi käyttäen. Suomi ei voi jäädä faksiaikaan.

Olemme jo nyt käytännössä myöhässä näiden tiedustelulakien kanssa. Joidenkin eduskunnassa esiin tuomalla logiikalla siitä seuraa johtopäätös, että kun ei-toivottu asiantila on vallinnut jo pitkään, kiirettä ei välttämättä tarvitsisi pitää nytkään vaan voitaisiin ottaa jopa vuosi lisää aikaa siirtäen asian lopullinen käsittely seuraavalle eduskunnalle. En usko, että kansalaisten enemmistö hyväksyy tällaista näkökulmaa, valtion tärkein tehtävä kun on huolehtia kansalaistensa turvallisuudesta.

Kansalaisten suojelemisen keinoja on punnittava nyt käsittelyssä olevan lakihankkeen yhteydessä muun muassa kansalaisten yksityisyydensuojan suhteen. Se on erittäin tärkeää. Samaan hengenvetoon voi todeta, että jo tällä hetkellä useilla Suomen valtioon mitenkään liittymättömillä tahoilla on parhaillaan kyky ja mahdollisuudet tarkkailla ja seurata tietoliikennettä ja sen sisältöä Suomessa, myös yksittäisten kansalaisten. Esimerkiksi eduskuntatyössä on ainakin itselleni tullut eteen tilanteita, joissa olen joutunut viranomaisten pyynnöstä jättämään viestintävälineet pois käytöstä ja erilliseen tilaan, kun olen saanut jotakin informaatiota. Se tarkoittaa sitä, että viestintävälineiden kautta voidaan seurata suhteellisen helposti jo nyt ketä tahansa. Ja uskoakseni eduskunnassa tietoturva ainakin kaiken järjen mukaan on varsin korkealla tasolla.

Luomalla edes rajoitetun kyvyn ja tarkkaan rajoitetut ja valvotut mahdollisuudet suomalaisille turvallisuusviranomaisille vastaavaan toimintaan emme mielestäni kavenna suomalaisten oikeutta yksityisyyteen vaan päinvastoin parannamme näitä oikeuksia, kun emme jätä Suomen tietoverkkoja ulkovaltojen tiedustelutoiminnan ja rikollisten suhteelli-

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

sen vapaasti käytettävissä olevaksi temmellyskentäksi, jossa Suomen kansalaisten yksityisyys on lähinnä vitsi. Asiat tulee siis asettaa mittasuhteisiinsa ja säilyttää todellisuudentaju.

Arvoisa puhemies! Meidän on tässä tilanteessa jätettävä kirkasotsainen idealismi ja toisaalta turha dystopian maalaaminen vähemmälle ja tunnustettava tosiasiat sekä realiteetit. Yksityiskohtia tarkkaan punnitsemalla ja harkitsemalla ja demokraattisen prosessin läpiväläisulla tästä lainsäädännöstä tullaan saamaan hyvä.

17.38 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Innostuin oikeastaan edustaja Kanervan ja edustaja Packalénin puheenvuoroista siinä mielessä, että haluan nyt kuitenkin rauhoittaa Suomen kansaa, että Suomea ei miehitetä kuitenkaan vielä verkon kautta tehtävällä hyökkäyksellä, että miehittäminen on kyllä jotakin muuta. Mutta on erityisen tärkeää, että sotilaallista tiedustelua kansallisen turvallisuuden nimissä edistetään, enkä millään muotoa halua vastustaa sitä, että tämä asia vaikka menisikin kiireellisesti.

Kun kysymys on kokonaisesta paketista, on pakko kuitenkin sanoa, että kun edustaja Packalén täällä kävi todistamassa, että poliisia ja viranomaisia ei kiinnosta epäkurantti tieto, niin muistelen tuolta kotimaakunnastani erään murhatutkimuksen osalta, että silloin erittäin moni virkamies poliisista sai huomautuksen siitä, että kävivät penkomassa sellaisia tietoja, jotka eivät heille kuulu. Eli he eivät osallistuneet tähän murhatutkimukseen mutta he halusivat uteliaisuudestaan tehdä näitä omia tutkimuksiaan, mikä tarkoittaa sitä, että kun tätä lakia valmistellaan, meidän pitää olla erittäin valppaana sen valvonnan suhteen, miten näitä tietoja käsitellään. Siinä mielessä valiokunnille täytyy antaa erityisen hyvä työrauha tehdä sitä syvää harkintaa, niin että tämä valvontamekanismi todellakin toimii. Niitä taisi olla 40, jotka eivät osallistuneet tutkintaan mutta halusivat näitä tietoja ja saivat, ja on mielestäni kohtuutonta, jos me emme huolehdi tästä valvonnasta ja tietojen turvallisuudesta. Jokainen meistä varmasti muistaa Snowdenin taikka Panama-paperit ja niin edelleen, mitä tarkoittaa, kun on paljon tietoa jossakin yhdessä paikassa.

Arvoisa puhemies! Näen erittäin suurena vastuunottona sen, että me rupeamme hankkimaan tietoja laajasti, koska se vuotomahdollisuus sen yksittäisen ihmisen osalta, joka ei tiedä, että häntä valvotaan, on todellinen. Hänen tietonsa voi vuotaa julkisuuteen.

En ollut siinä alkukeskustelussa, kun kysyttiin, että no kellekä se tieto tästä turvallisuus selvityksestä kansanedustajan osalta sitten annetaan — ryhmäpuheenjohtajalle — ja haluaisin kysyä ministereiltä edelleen: mitä jos se henkilö, joka on sen eduskuntaryhmän puheenjohtaja, onkin saanut negatiivisen lausunnon supolta omasta turvallisuudestaan ja käytettävyydestään ja kelpoisuudestaan valiokunnassa? Tämä myös pitää käsitellä valiokunnan käsittelyjen yhteydessä, että mitenkä tämä asia hoidetaan. Kansanedustajan kansan mandaatilla saatu valtakirja, joka perustuu perustuslakiin — muutetaanko sitäkin nyt tässä yhteydessä, että kansanedustajan oikeus tulla valituksi täällä oleviin instansseihin vaarantuu?

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi: Me emme tälläkään lainsäädännöllä pysty estämään ulkovaltojen trollausta taikka tiedustelua. Se pitää ottaa totena. On tärkeää, että me pysymme itse omalla toiminnallamme turvaamaan kansallista turvallisuutta, mutta tällä lakipaketilla ei estetä sitä, kuinka ulkovallat täällä toimivat.

17.43 Simon Elo sin: Arvoisa puhemies! Georgian sota 2008, Ukrainan kriisi 2014, terroristiuhka Suomea kohtaan korkeammalla kuin koskaan. Me olemme valitettavasti, suomalaiset ja Suomi, olleet sinisilmäisiä monen vuoden ajan. Onneksi vuodesta 2013 lähtien tätä

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

lainsäädäntötyötä tiedustelulakien uudistamiseksi on tehty, mutta sekin on vienyt, totta kai, aikansa. Siniset eivät ole sinisilmäisiä. Nyt on aika uudistaa tiedustelulainsäädäntöä, ja olenkin iloinen, että täältä salista on sille löytynyt hyvin laajaa tukea yli hallitus—oppositio-rajojen.

Perussuomalaisten ryhmäpuheenvuorossa esitettiin ajatus, että me voittaisimme vain vuoden, jos tämä tiedustelulainsäädäntö saadaan voimaan pikaisesti. Toisaalta voi ajatella, että se vuosikin voi olla ratkaiseva. Vuonna 2015 Ruotsin suojelupoliisi Säpo kertoi julkisesti, että vuoden aikana he olivat uusitulla tiedustelulainsäädännöllä pystyneet estämään kaksi terrori-iskua. Se vuosi voi olla se ratkaiseva, enkä minä ainakaan halua olla vastaa-massa, kun äänestäjä kysyy, että miksi te ette toimineet silloin, kun olisi pitänyt toimia. Tässä kuitenkin tarkoituksena on suojata nimenomaan niitä perusvapauksia, mitkä perus-tuslaissa meille on turvattu, ihmiselämän suojaa, länsimaisia kansalaisvapauksia, mutta totta kai tärkeää on, niin kuin täällä puheenvuoroissa erityisesti oppositiosta on tullut, että huomataan, että tämän lainsäädännön pitää myös omalta osaltaan niitä kansalaisvapauksia turvata — esimerkiksi tietoturvan osalta ei saa sitä vaarantaa.

Mutta harjataan nyt nämä lait täällä eduskunnassa yhdessä huolella. Sininen eduskunta-ryhmä kannattaa lain pikaista käsittelyä, koska katsomme, että sille on selkeät perustelut. Ymmärrän sen tarpeen, mikä ryhmistä on noussut, kuulla perustuslakivaliokunnan lausun-to, ja se on täysin hyväksyttävää ja suorastaan järkevää, mutta toisaalta toivon, että myös-kään ei esitetä sellaisia väitteitä kuin täällä tosiaan yhdessä ryhmäpuheenvuorossa tuli, että me säästäisimme ”vain” vuoden. Se vuosi voi olla ratkaiseva.

17.45 Kimmo Kivelä sin: Puhemies! Digitalisaatio ja it-teknologian kehittyminen ovat muuttaneet maailmaa, ja osa tätä maailman muutosta valitettavasti ovat myös erilaiset lie-veelmiöt tämän ympärillä, ja siihen liittyvät myös tiedusteluun liittyvät kysymykset. Sen takia lainsäädännön on seurattava aikaa, eikä kukaan kai ole tänään täällä kiistänyt-kään si-tä, että lainsäädäntömme uudistaminen on välttämätöntä ja että olemme jossain määrin muuta Eurooppaa jäljessä.

Panen tyytyväisyydellä merkille tänään käydyin keskustelun. Tämä osoittaa suomalai-sen demokratian ja suomalaisen parlamentarismen voimasta, että todella tärkeissä kysy-myksissä on kuitenkin yhteinen päämäärä, pitkälti yhteisymmärrys — toki tietyistä kriitti-sistä havainnoista huolimatta. Tätä lainsäädäntöä on jo huolellisesti valmisteltu, mutta jat-kokäsittelyn täytyy myös olla täällä eduskunnassa, valiokunnissa, huolellista. Valiokun-tien on syytä suhtautua tehtäviinsä siihen kuuluvalla vakavuudella ajan kanssa.

Edustaja Salolainen nosti debatissa esille tärkeän kysymyksen tiedusteluvaliokunnan roolista suhteessa muihin valiokuntiin. Onkin tärkeätä, että tiedusteluvaliokunta ei jää ikään kuin salaseuraksi muurin sisään tänne talon sisään. Ja myös nyt, kun perustuslakiva-liokunta, jonka jäsen itse olen, on tämän käsittelyn yhteydessä temppelein harjalla, on ää-rimmäisen tärkeätä, että PeVille annetaan työrauha.

17.47 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Pari asiaa jäi tuosta edellisestä puheenvuorosta sanomatta.

Ensinnäkin sen asian haluan painokkaasti sanoa, että kun nämä tiedustelulait nyt ovat tulleet eduskuntaan, niin kannatan lämpimästi sitä, että nämä käsitellään nopeasti ja saa-daan voimaan mahdollisimman pian. Vaikkakin se vaatii tämän perustuslain nopeutetun säätämisyjärjestyksen, niin siitäkin huolimatta asian tärkeyden kannalta on välttämätöntä,

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

että viemme tämän lakipaketin hyvin huolellisesti valmisteltuna, niin kuin se on tänne tuotu, ja yhtä huolella käsittelemme sen valiokunnissa, minkä jälkeen sitten teemme päätökset tässä salissa niin, että lait saadaan mahdollisimman nopeasti voimaan. Suomi ei kerta kaikkiaan voi tässä nykyisessä maailmassa olla ilman tällaista lainsäädäntöä, mitä me tässä olemme käsittelemässä.

Edustaja Myllykoski tässä totesi, että me emme mahda näille trollaajille tai väärän tiedon levittäjille tai meidän tietoverkoissa riehuville tiedustelijoille yhtään mitään. Aivan totta, tällä hetkellä me emme mahda mitään, koska me emme tiedä, keitä siellä on. Siellä voi olla ihan keitä vain. Meillä ei ole keinoja viranomaisilla puuttua siihen, kun ei ole lakia. Mutta sitten kun saadaan nämä lait voimaan ja tiedustelu käyntiin laillisilla keinoilla, niin meillä on niitä instrumentteja, millä käydä näihin näkymättömiin tiedonhankkijoihin tai väärän tiedon levittäjiin kiinni. Tähän astihan, tälläkään hetkellä me emme tiedä, keitä siellä on. Ei ole minkäänlaisia mahdollisuuksia seurata niitä. Ne James Bond -ajat, jolloin vakooilija käveli jossakin ja oli salkku kädessä ja ajeli hienolla autolla, ovat olleet ja menneet. Varmaan vieläkin on sentyyppisiä tiedonhankkijoita, mutta se todellinen tiedonhankintahan on tietoverkoissa.

Tässä keskustelussa on jäänyt mielestäni liian vähälle huomiolle se, että varsinkin siviilipuolella tänä päivänä teollisuusvakoulu on aivan valtavaa. Hirvittävän suuria omaisuuseriä, tai paremminkin tietoa, siirtyy vieraiden valtakuntien haltuun, ja sitä kautta levitetään haittaohjelmia taikka sitten levitetään sellaisia näkymättömiä seurantaohjelmia, joilla yritysten tietoja saadaan haltuun koko ajan pikkuhiljaa. Nyt kun nämä tiedustelulainsäädännöt saadaan kuntoon ja saadaan tietoa verkoista, mitä haittaohjelmia tai viruksia tai muuta siellä liikkuu, sitten pääsemme niihinkin käsiksi.

On arvioitu, että Suomessa jo tällä hetkellä on kymmenien miljoonien eurojen arvosta vahinkoa tehty tietoverkkojen kautta, ja jokainen tietää sen kauhuskenaarion, että jos joku haluaa ulkomailta eräänlaisilla palvelunestohyökkäyksillä tai haittaohjelmilla vaikuttaa esimerkiksi valtakunnan sähkönjakeluverkkoon, se on kuulemma kovin helppo tehdä, jos joku sille tielle lähtee. Sen takia me tarvitsemme tämän tiedustelulain, että pystymme yhdistelemään tietoja, hankkimaan niitä eri teitse ja saamaan mahdollisesti yhdisteltyä tietoa, jotka kertovat, mitä rajojemme ulkopuolella tapahtuu, ja näitä tietoja yhdistelemällä ja yhteistyötä tekemällä toisten tiedustelupalvelujen kanssa pystymme suomalaisten turvallisen elämän edellytykset takaamaan tässä maassa.

Se on selvä asia, että yksityisen ihmisen sähköposteihin ja tällaisiin ei käydä käsiksi. Ihan virallinen tietohan julkisuudestakin on ollut luettavissa, että ne viestit, joita verkossa seurataan, tai se tele-, tietoliikenne, jota seurataan, ovat promillen pieniä, pieniä osia. Ohi menee valtaosa tavallisten ihmisten tiedoista, jotka eivät kiinnosta ketään. Ja ketäpä se kiinnostaisi, vaikka minä edustaja Simon Elolle lähettäisin viestin, että Ilomantsissa sataa tällä hetkellä, tai ei sada vettä vaan on kaunis pakkaskeli? [Simon Elo: Onko näin?] — On, on, se on varma tieto, äsken tarkistettu. — Jos minä tämän tiedon lähettäisin illalla vaikka sähköpostilla, tuskin se vaikka itänaapurin tiedustelupalvelua kiinnostaa, mutta sitten jos joku Suomessa toimiva terroristiyhteyksiä omaava henkilö käy jatkuvaa keskustelua vaikka Lähi-idässä olevien taistelevien veljien kanssa, niin se tieto suojelupoliisia kiinnostaa ihan varmasti, ja mikä on sitten niiden ihmisten suunnitelma suomalaisten ihmisten tulevaisuuden kannalta? Se on sellaista tietoa, jolla pystymme suomalaisten ihmisten tulevaisuutta turvaamaan ihan varmasti ihan eri tavalla.

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

Tämän takia kannatan lämpimästi, että lakiesitys käsitellään hyvin ja perusteellisesti tässä talossa, tehdään nopeassa aikataulussa päätökset ja saadaan nämä lait voimaan, että pääsemme tiedustelussa sille tasolle, millä muutkin Euroopan maat ovat. Hyvällä uskolla ei tässä asiassa enää pärjää yhtään.

17.51 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Täällä on käyty perusteellinen keskustelu tästä kokonaisuudesta ja tarve tälle lainsäädännölle on yhteisesti todettu, ja se on juuri näin, Suomi tarvitsee tiedustelulainsäädäntöä. Suomi tarvitsee sellaista tiedustelulainsäädäntöä, missä pystymme sekä huolehtimaan kansalaisten turvallisuudesta että takaamaan myös parhaalla mahdollisella tavalla yksityisyydensuojan. Nämä kaksi asiaa on minusta kohtuullisen hyvin jo nykyisessä paketissa pystytty yhdistämään ja tätä varmasti täällä eduskunnassa voidaan vielä eteenpäin työstää ja pohtia tätä tarkkarajaisuutta.

Mutta ehkä tähän keskusteluun vielä muutama huomio.

Itselleni, kun tätä pakettia käy läpi, nousee kysymys luottamuksesta, siis luottamuksesta, mihin kansalaisen täytyy luottaa. Oikeastaan se liittyy kolmeen asiaan:

Ensinnäkin kansalaisen pitää pystyä luottamaan siihen, että sellainen tieto, mitä hänestä on, ei joudu väriin käsiin. Kansalaisen pitää pystyä luottamaan siihen, että hänestä olevaa tietoa ei joudu väriin käsiin. Se liittyy tähän tarkkarajaisuuteen.

Toisekseen kansalaisen pitää pystyä luottamaan siihen, että jos jokin taho suunnittelee jotain sellaista, joka uhkaa tämän kansalaisen hyvinvointia, niin viranomaisella pitää olla mahdollisuudet tähän puuttua. Tämä on ihan selvä asia.

Kolmanneksi kansalaisen pitää myös pystyä luottamaan siihen, että myös valvoilla on valvoja, joka pystyy sitten myös puuttumaan mahdollisiin väärinkäytöksiin ja katsomaan, mitäköhän kaikkea tällä tiedolla tehdään.

Nämä asiat tulisi nyt hyvin tarkkaan tässä perata läpi, kun lainsäädäntötyötä eduskunnassa teemme ja varmasti saamme hyvän kokonaisuuden.

Sitten vielä loppuun miete tästä kiireellisyydestä. Siinä kannattaa luottaa aika pitkälti siihen asiantuntija-arvioon, jonka me täällä eri valiokunnissa saamme, ja tehdä sen jälkeen sitten viimeinen päätös, kun perustuslakivaliokuntakin on tämän käynyt hyvin läpi.

17.53 Sinuhe Wallinheimo kok: Arvoisa rouva puhemies! Kokoomuksen ryhmäpuheen pitänyt edustaja Rydman kiteytti mielestäni hyvin ne syyt, miksi me tarvitsemme tätä lainsäädäntöä, ja myös syitä siihen, miksi se pitäisi saattaa voimaan mahdollisimman nopeasti.

Maa on ratkaisevasti muuttunut, myös vakavan rikollisuuden, terrorismin tai vaikkapa vakoilun suhteen, ja siksi meidän lainsäädännön myös näiden rikoksien ja uhkien torjumiseksi pitää olla ajan tasalla. Ikävä kyllä, tässä suhteessa päättäjät viimeisten vuosikymmenten aikana eivät ole olleet tehtäviensä tasalla Suomessa. Sen takia me olemme ajautuneet kummalliseen tilanteeseen, jossa oman kansallisen turvallisuuden kannalta olemme monen keskeisen tiedon osalta olleet muiden valtioiden hyväntahtoisuuden varassa. Tällä lainsäädännöllä tähän saadaan vihdoinkin pysyvä parannus.

Arvoisa puhemies! Syy asian kiirehtimiseen on puolestaan sekin mielestäni päivänselvä. Kyse on koko yhteiskunnan turvallisuutta lisäävästä kokonaisuudesta, ja siksi se pitää saattaa voimaan mahdollisimman nopeasti.

On varmasti niin, kuten monet tämän paketin kritisoijat näkevät, että mikään lainsäädäntö ei sinällään estä vaikkapa Turun kaltaisen terroristi-iskun toistumista, mutta ainakin

Punkt i protokollet PR 9/2018 rd

mahdollisuudet niiden estämiseen paranevat mielestäni ainakin tältä osin. Varaa odotte-
luun ei meillä tässä suhteessa ole eikä ole myöskään syytä.

Arvoisa puhemies! Nopeaa käsittelyä puoltaa myös se seikka, että tätä lakipakettia on valmisteltu pitkään ja huolellisesti ja tässä valmistelussa ovat olleet myös eri puolueet, kuten myös sidosryhmät, mukana koko ajan. Sen myötä kansalaisten perusoikeuksiin, mukaan lukien yksityisyydensuojaan, liittyvät huolet on tässä kokonaisuudessa mielestäni riittävällä tavalla huomioitu. Tavallisen suomalaisen arkea nämä tiedustelulait eivät heikennä, vaan pikemminkin ne parantavat meidän jokaisen turvallisuutta.

On kuitenkin hyvä, että nämä lait käydään vielä kerran tarkasti läpi asianomaisissa valiokunnissa ja ajan kanssa. Näin voidaan varmistaa, että Suomi saa sellaiset tiedustelulait, jotka se turvallisuutensa vahvistamiseksi tarvitsee.

17.56 Simon Elo sin: Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa todettiin, että asiat määräävät aikataulun, ei toisinpäin. Tästä voi olla hyvinkin samaa mieltä, mutta siinä mielessä juuri tilanne tämän lainsäädännön suhteen on niin vakava kuin on, koska nimenomaan niiden asioiden pitäisi määrätä.

Tässä keskustelussa on nostettu esiin terrorismia, vieraiden valtioiden tiedustelutoimintaa Suomea kohtaan. Tärkeitä kysymyksiä, mutta nostan muutaman muunkin esimerkin, missä tilanteessa olemme olleet, kun näitä valtuuksia ei ole Suomella ollut.

Jos ajatellaan näitä niin sanottuja itärajan maakauppoja, joista on esitetty julkisuudessaakin epäilyjä siitä, että niillä olisi jonkinlaisia ulko- ja turvallisuuspoliittisia kytkentöjä, niin nykyisellään viranomaiset eivät ole pystyneet tutkimaan näitä kauppoja ja niiden taustoja, sen tarkemmin kuin mitä julkisista lähteistä on pystynyt tutkimaan. Hyvin vakava kysymys.

Toinen esimerkki on ulkoministeriön tietovuoto, joka oli tässä taannoin. Siitä jopa ulkoasiainvaliokunta, joka seuraa ja valvoo ulkoministeriötä, kuuli ensin Ruotsin televisiosta. Meillä ei ole mahdollisuutta itsellä tällaista tietovuotoa välttämättä huomata, jos ei ole riittäviä tiedustelulainsäädännöllisiä valtuuksia ja sitä kautta kykyä.

Eli tällaiset esimerkit kertovat siitä, että tämä on laajempi kysymys kuin pelkästään julkisuudessa esitetty terrorismi tai perinteiset sotilaalliset uhat.

Tietysti on myös huomattava se, että se kysymys, minkä takia tätä nyt täällä käsitellään, on erityisesti perustuslaki. Tuntuu siltä, että ei kenelläkään ole tästä itse asiasta sinänsä erimielisyyttä, nyt kyse on tästä pikaisesta käsittelystä. Näiden perusteella, mitä täällä on tänään puhuttu — kuten sosiaalidemokraattien puheenvuorossa — että ulkomailla on tiedettävä, että me olemme valppaana ja varautuneena, vaikuttaa siltä, että tässä voidaan edetä jopa pikaisella aikataululla, jolloin voimme yhdessä, muun muassa sosiaalidemokraattisen ryhmän kanssa, sanoa kansalaisille: ollos huoleton, poikas valveil' on!

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till grundlagsutskottet, som utrikesutskottet, förvaltningsutskottet och försvarsutskottet ska lämna utlåtande till.